

הישיבה המאתיים-ארבע-עשרה של הכנסת השתים-עשרה

יום שני, כ"ו בתשרי התשנ"א (15 באוקטובר 1990)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:03

א. הצהרת אמונים של חבר הכנסת חיים קופמן

היו"ר ד' שילנסקי:

זה נוסח ההצהרה: "אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל ולמלא באמונה את שליחותי בכנסת".

חיים קופמן:

מתחייב אני.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אתה שוב חבר הכנסת, ואני מברך אותך בהצלחה.

חברי הכנסת, אני מתכבד להודיע לכנסת, עלי-פי סעיף 43 לחוק-יסוד: הכנסת, שעם התפטרותו של חבר הכנסת זלמן שובל מן הכנסת יבוא במקומו מר חיים קופמן מרשימת סיעת הליכוד.

בהתאם לסעיף 15 לחוק-יסוד: הכנסת, אני מומין את מר חיים קופמן לעלות על הבמה.

מר קופמן, אקרא לפניך את הצהרת האמונים של חבר הכנסת, ואתה תשיב: "מתחייב אני".

ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת -

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת: הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 35), התשנ"א - 1990, של חבר הכנסת אוריאל לין; הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון מס' 4), התשנ"א - 1990, של חבר הכנסת חיים קורפו.

לדיון מוקדם: הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון), התשנ"א - 1990, של חבר הכנסת יאיר צבן; הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון) - חבר כנסת שנתמנה שר או סגן שר, התשנ"א - 1990, של חבר הכנסת יצחק לוי; הצעת חוק לסיווג מועמדות הרמטכ"ל בבחירות לכנסת ולחברות כממשלה, התשנ"א - 1990, של חבר הכנסת יצחק לוי; הצעת חוק האונת סתר (תיקון - איש ציבור), התשנ"א - 1990, של חבר הכנסת אלי דיין; הצעת חוק הירושה (תיקון - דין חוק), התשנ"א - 1990, של חברת הכנסת שולמית אלוני; הצעת חוק המלוות (הוראות שונות) (תיקון - פיצוי), התשנ"א - 1990, של חבר הכנסת שמעון שטרית; הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (תיקון - גמלאות כפל), התשנ"א - 1990, של חברת הכנסת נאווה אור; הצעת חוק לביטול חוק-יסוד: מקרקעי ישראל, התשנ"א - 1990, של חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק האונת סתר (תיקון - קבילות

כראיה בבית-דין), התשנ"א - 1990, של חבר הכנסת חיים רמון; הצעת חוק התחבורה הציבורית (סידורים לנכים באוטובוסים), התשנ"א - 1990, של חבר הכנסת רן כהן; הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה (מס'), התשנ"א - 1990, של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין; הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון - הגדרת חייל), התשנ"א - 1990, של חבר הכנסת חיים רמון; הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון - קצבת יוצאי צבא), התשנ"א - 1990, של חבר הכנסת רן כהן; הצעת חוק הספורט (תיקון), התשנ"א - 1990, של חברי הכנסת ד' צוקר ומ' ברזיהר; הצעת חוק התחבורה הציבורית (סידורים לנכים באוטובוסים), התשנ"א - 1990 - של חבר הכנסת יוסף גולדברג; הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (הארכת חוקפו של רשיון נהיגה), התשנ"א - 1990, של חבר הכנסת אברהם פורז.

עוד הונח על שולחן הכנסת דין-וחשבון אגף הפיקוח הכללי של משרד הכלכלה והתכנון על מעקב ביצוע החלטות הכנסת לרוח 38 של מבקר המדינה.

כן אני מודיע, שלבקשת ועדת הכספים כישיבת הכנסת כיום רביעי, י" באב התש"ן, 1 באוגוסט 1990, להחיל דין רציפות על הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון), התשמ"ו - 1986, לא הוגשו הסתייגויות בתוך שבועיים, ולכן תמשיך ועדת הכספים לרון בהצעת חוק זו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה למזכיר הכנסת.

חוברת א', ישיבה ר"ד

— דברי יושב־ראש הכנסת בפתיחת המושב השלישי של הכנסת:
הודעת ראש הממשלה על פעילות הממשלה —

ג. דברי יושב־ראש הכנסת בפתיחת המושב השלישי של הכנסת

הממשלה, בנושא היערכותם של משרדי הממשלה לקליטת עלייה רבתי מכירת המועצות, החזון מתגשם, העלייה מגיעה, והיא ברוכה, אך עלינו לעשות עוד רבות על־מנת לקלוט אותה ורוחנית, חברתית, מקצועית וכלכלית. עלינו לעשות מאמצים במתן קורת־גג להם, כמו גם למחוסרי הדיור הוותיקים בארץ, ולאפשר לכל אחד תעסוקה.

המיתון שפגע במדינות רבות בעולם, לרבות ארצות־הברית, פוגע גם בנו קשות, ואל רשימת מחוסרי העבודה של אלה שמקורם באו מצטרפים כל יום צעירים משוחררי צה"ל, עובדה המטילה עלינו אחריות כבדה ומחייבת אותנו למאמצים רבים.

חברי הכנסת, כל אלה — הסכנות מצד אחד, והחזון והסיכויים מצד שני, דורשים מאתנו אחריות מיוחדת. אל נשכח כי להיות חבר כנסת — אין זו משרה, זו שליחות, שליחות חשובה ואף קדושה. הבה נתעלה על עצמנו ויציב כל אחד במחשבותיו, בשיקוליו ובצעדיו, בראש ובראשונה — לא מה נוח לו, לא מה טוב למפלגתו או לחוגו, אלא מה טוב לנו ולמדינה.

מקובל להגיד שאנו מאוחדים בימי סערה ומפורדים בשעת רגיעה. אינני רוצה לקבוע אם כזו או כזו השעה עתה, אך ברור שחיים אנו בשעה גדולה לישראל. הבה נתעלה מעל קטנות יום־יום למען נהיה ראויים לחקופה הגדולה שבה אנו חיים.

אני מקווה שבמושב זה תהיה נוכחות ועירנות רבה של חברי הכנסת הן בוועדות והן במליאה, שהעבודה תיעשה ביסודיות, אומנם תוך ויכוחים, והם כדרך־כלל מפרים את המחשבה, אך בלשון נאותה ונקייה, תוך יחסי כבוד של איש לרעהו, וגם לדעתו ולהשקפתו.

אני מאחל לכולם עבודה ופעילות פוריות וברוכות במושב זה.

ד. הודעת ראש הממשלה על פעילות הממשלה

הפלישה העירקית לכוויית איננה רק מלחמה בין־ערבית, היא מבליטה בצורה מאוד מוחשית וזועקת כמה אמיתות שאנחנו חוזרים עליהן באוזני כל מי שמוכן להקשיב. ישראל נמצאת בסביבה של אי־יציבות כרונית, באזור שבו נעדרות לחלוטין נורמות שלטון דמוקרטיות, באזור של מתיחות מתמדת בין מדינות מוסלמים שונים, באזור של הגירה מתמדת והרת־אסון של אמצעי לחימה כמכונות עצומות, באזור שבו יש מנהיגים המוכנים להשתמש בכל אמצעי, לרבות טרור, גזים רעילים ונשק כימי להשגת מטרה. החברה המזרח־תיכונית יש בה זלוזל מושוע בחיי אדם, כל אדם, ושוררת בה שנאה תהומית ואכזרית למדינת היהודים ולאזרחיה וסירוב להשלים עם עצם קיומה.

מקוממת אותנו באופן מיוחד הציניות הנשקפת מהצהרותיהם ומהודעותיהם של פוליטיקאים במזרח ובמערב בדבר התמתנותם ומתנותם, כביכול, של משטרים ערביים אלה ואחרים. על סמך קביעות חסרות יסוד אלה מצפים מאתנו שנשלים עם אספקה נוספת ומסיבית של נשק מתקדם לאותן מדינות, להכסים למשא־ומתן עם ארגוני הטרור ולהתעלם מדבריהם הסתה ושנאה המושמעים ונכתבים במדינות ערב באופן קבוע. כל פעם באה המציאות וטופחת מחדש על פניהם של

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, הנני מתכבד בזה לפתוח את הדיונים המעשיים של המושב השלישי של הכנסת השתיים־עשרה, ומקדם בברכה את כל חברי הכנסת ואת עובדיה עם שובם מפגרת הקיץ. הגם שחברי כנסת רבים המשיכו גם בזמן הפגרה בפעילות ציבורית אינטנסיבית, מקווה אני כי חזרו למושב זה בכוחות רעננים, מלאי מרץ, ואני תקווה ותפילה כי מרץ זה יהיה מנוף לפעילות ברוכה למען העם והמדינה.

מושב זה יפתח בהודעה מדינית של ראש הממשלה, בעיצומה של מתיחות מיוחדת, הן בנושאי חוץ והן בענייני פנים.

חזון הנביאים "יגד זאב עם כבש" טרם התגשם. העולם כולו כמרקחה, ובסביבתנו הקרובה רועש הוא וגועש, וגלי המפרץ הפרסי גועשים במיוחד. מדי יום חוששים אנו להתפרצות הר הגעש, וגם אם אנו מתפללים כי יפסח הוא עלינו, יש להיות מוכנים ודרוכים; אומנם רגועים, אך לא שאננים.

נוסף על כל אלה פקד אותנו בשבוע שעבר האירוע הטרגי, שתחילתו בטקס המסורתי של ברכת הכהנים על יד הכותל המערבי, שרד בית־מקדשנו, ביום ד' של חול־המועד סוכות. הפרלמנט האירופי, כמו גם מדינות רבות בעולם, לא חיכה לחקירה ואף לא לבדיקה ראשונית והזדרז לגנות אותנו. מועצת הביטחון, מחוץ שיקולים צפויים ואינטרסנטיים, הלכה בעקבותיו. טבעי הוא שאין אנו ששים לגינויים, אך אם נגזר עלינו לבחור בין גינויים, ויהיו מצד כל מי שיהיו, לבין האינטרס הלאומי, ברור שנעדיף את האינטרס הלאומי.

אירועים אלה מתרחשים בתקופה שבה אנו עומדים לקלוט את שארית יהדות אתיופיה, ובימי התגשמות חלום שבו זורמים ארצה עשרות אלפים מאחינו מכירת המועצות. בדצמבר 1989 זימנתי את הכנסת לישיבה מיוחדת, בהשתתפות חברי

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מתכבד בזה להזמין את כבוד ראש הממשלה למסור את הודעת ראש הממשלה על פעילות הממשלה.

ראש הממשלה י' שמיר:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, הרשו לי בפתח דברי לברך את כנסת ישראל ואת כל בית־ישראל בשנה טובה ומבורכת.

כאשר הצגתי את הממשלה בפני הבית הזה ביום י"ח בסיוון אשתקד, 11 ביוני 1990, אמרתי שבראש סדר־היום של הממשלה ושל המדינה עומדות העלייה והקליטה. באומרי זאת לא התכוונתי לדחוק הצדה את המובן מאליו, דהיינו שביטחון המדינה ושלום אזרחיה ניצבים בראש מעיינינו באופן תדיר. וכאילו כדי להזכיר לנו שלא פסו ולא שקטו המתכבלים לקיומה ולביטחונה של ישראל תקף העריץ מבגדאד את שכנתו הקטנה וחסרת האונים, רמס אותה תחת רגלי קלגסיו ומייד הפנה מבטו מערבה, לארץ־ישראל, כדי להודיע קבל עם ועדה שישראל היא מטרתו הבאה. סדאם חוסיין מייעד לישראל גורל דומה לזה של כוויית, אך הוא לא יזכה, כשם שקודמיו לא זכו, לראות בהגשמת חלומם. גורלו יהיה כגורלם, וישראל תמשיך להיבנות ולהתחזק.

תגובות גינוי ומחאה בקרב הקהילה הבין-לאומית כולה ובלב כל אדם הגון. פעולתה של הממשלה באה בתגובה על ההתקפה. אנו מצטערים על אובדן החיים כתוצאה מכך. אך אין לטשטש את העובדה שהיה זה מעשה פשע של אספסוף מוסת, שיום את מעשהו ללא התגרות וללא הצדקה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיעארי, חבר הכנסת מיעארי, חבר הכנסת מיעארי, נא להירגע.

בבקשה, אדוני ראש הממשלה.

ראש הממשלה י' שמיר:

כידוע לחברי הכנסת, מונחה ועדת בירור שתחקור את הפרשה מכל היבטיה. עם זאת, אורחי ישראל וכל יהודי כאשר הוא יכולים רק להשתומם ולמחות על קלות הביקורת והגינוי שהושמעו בכירות שונות, שכלט בהם העדר ההתייחסות לפגיעה התמורה במקום המקודש ביותר לעם היהודי. לא שמענו גינויים דומים ולא ראינו כינוסי מועצת הביטחון כאשר נרצחו משפחות שלמות בראס-בורקה, או כשהותקפו אוטובוסים עם נוסעים ותיירים ישראלים, או כאשר פרצו מהומות ומאות נהרגו במסגרי מכה.

החלטת מועצת הביטחון שנתקבלה ביום ו' שעבר היתה החלטה חד-צדדית, שאפשר רק לשער את המניעים לתמיכה שקיבלה במצב הבין-לאומי הנוכחי.

אקרא באונוי חברי הכנסת את ההודעה שהוסמך סגן ראש הממשלה ושר החוץ עלידי הממשלה להודיע למזכיר הכללי של האומות המאוחדות בעקבות אותה החלטה:

1. קראנו את נוסח החלטת מועצת הביטחון 672 והודעת נשיא מועצת הביטחון שנמסרה בקשר אליה. הן אינן מקובלות עלינו מכול וכול.

2. (א) בהחלטת מועצת הביטחון יש התעלמות גמורה מן ההתקפה על מתפללים יהודים בחג הסוכות ככחול המערכי שבהר הבית, המקום הקדוש ביותר לעם היהודי, ואין גינוי לתוקפי המתפללים; זוהי החלטה פוליטית שאין לה דבר עם המציאות האמיתית.

(ב) מדינת ישראל הביעה צערה על אובדן החיים שהיה כרוך באירועים בהר הבית בשעה שהיה על כוחות הביטחון למלא חובתם. היא גם מינתה ועדת בירור בלתי-תלויה לבדיקת השתלשלותם של האירועים, גורמיהם ופעולת כוחות הביטחון. הוועדה תגיש בהקדם את מסקנותיה והמלצותיה. מדינת ישראל שמרת, כידוע, על חופש הפולחן המלא בכל המקומות הקדושים לכל הדתות, בהתאם לחוקיה. מעולם, בכל תולדות ירושלים, לא נשמר חופש הפולחן בה לכל הדתות כמו מאז אוחדה העיר בריבונות ישראל ב-1967, ומעולם לא היתה העיר פתוחה יותר לכול.

3. ירושלים, בשום חלק מחלקיה, איננה "שטח כבוש"; היא בירתה הריבונית של מדינת ישראל. לפיכך אין מקום למעורבות כלשהי של האומות המאוחדות בעניין כלשהו הקשור בירושלים, כשם שאין האו"ם מתערב באירועים, מהם חמורים ביותר, הקורים במדינות אחרות.

4. נוכח האמור, לא תקבל ישראל את משלחת מזכ"ל האו"ם.

בעלי תיאוריות ההתמתנות ומאמתת את חששותינו וטענותינו, אך הלקח לא נלמד. מכל מקום, ישראל לא תשלם את מחיר הלקחים שהקהילה הבין-לאומית חייבת להפיק מן המציאות העגומה הזאת. אנחנו מוותרים על ההישג, שיצדיקו אותנו ואת עמדתנו בריעבד, כפי שקרה לגבי הפצצת הכור הגרעיני העירקי עלידי חיל האוויר שלנו בשנת 1981.

מדיניותנו לנוכח המציאות הזאת ברורה וגלויה לעיני הכול. אין לנו כוונות תוקפניות מכל סוג שהוא לא כלפי עירק, לא כלפי ירדן ולא כלפי מדינה אחרת באזור —

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — — המדיניות שלכם.

ראש הממשלה י' שמיר:

— — — אך אם ינסה מישהו לפגוע בנו, לא נהסס.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

מספיק. אתה מתחיל שוב בהפרעות? נא להמשיך.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש ממך. אותה תמונה חזרה בישיבה הקודמת: אתה התחלת בצעקות תיכף בהתחלה.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מודיע לך, שאם אינך מפסיק, אני אוהיר אותך בפעם הראשונה.

ראש הממשלה י' שמיר:

אך אם ינסה מישהו לפגוע בנו, לא נהסס להגיב בכל דרך הנראית לנו כדי להגן על המדינה ותושביה.

בהקשר זה חשובה באופן מיוחד יציבותה של ירדן, שכנתנו ממזרח. כל התערבות במצב שם או התערבות בשטחה עלידי מדינה אחרת עלולה להעלות את המתח ואת הסכנות לממדים שלא נוכל להשלים אתם.

עם זאת, אנו נכונים לשלום עם כל מי שיושיט לנו יד לשלום. על אף הקשיים ואף שלא היינו מרוצים מכיוון התהליך בחדשים הראשונים של השנה, לא נואשנו ולא חדלנו להצביע על יוזמת השלום של ממשלת ישראל מאז 1989, המבוססת על הסכמי קמפ-דייוויד, כדרך ההגיונית היחידה להשגת הסדר של שלום עם המדינות השכנות ועם הערבים היושבים בארץ-ישראל. אנו מוכנים בכל עת לחדש את המאמצים להשגת הסדר.

אדגיש שוב את מה שהצהרנו פעמים רבות בעבר: לא יהיה משא-ומתן עם אש"ף ולא נסכים לשיתוף ארגוני הטרור במשא-ומתן בשום אופן. לא במישרין ולא בעקיפין. הגיע הזמן שהערבים החיים בארץ הזאת יכירו וידעו, שאש"ף ושאר ארגוני הטרור מוליכים אותם שולל ורוצים לקדם על גבם ועל סבלותיהם את מטרותיהם הנלוות.

ההתקפה האכזרית על מתפללים יהודים ליד הכותל המערבי בחול המועד של חג הסוכות היתה מעשה נפשע חסר תקדים וחילול הקדוש מאין כמוהו. המעשה היה צריך לעורר

ראש הממשלה י' שמיר:

אך איש אינו משלה את עצמו שהחלטות ממשלה, ככל שהיו טובות וקולעות, יפתרו כשלעצמן את הבעיות הקשות והסבוכות הקשורות לקליטת העלייה. אך ללא החלטות אלו, ובלעדי החקיקה שאושרה בחלקה בכנסת בזמן הפגרה, לא היינו מניחים את היסודות וקובעים את המסגרות, המאפשרים למערכות הקליטה להניע את הגלגלים שיספקו שיכון ותעסוקה.

כידוע לחברי הכנסת, הממשלה שואפת להחיש את תהליך ההפרטה ולצמצם את המעורבות הממשלתית בתחום הכלכלי והעסקי עד למינימום האפשרי. תהליך זה נחנך לשם קידום הכלכלה וצמיחת המשק הלאומי. ידענו זאת עוד לפני שהמשרים הקומוניסטיים באירופה המזרחית קרסו תחתם בזה אחר זה וכלכלתם הריכוזית הגיעה לפשיטת רגל. אך לאחר ריונים וחיפושי דרך הגענו לכלל הכרה, שמשמית הקליטה לא תצטרך קדימה אם לא תיכנס הממשלה בעובי הקורה ותיתן את הדחיפה והתמריצים למגזר הקבילני, למגזר העסקי ולמשקיעים מבית ומחוץ. הממשלה אישרה תוכניות מקיפות, שאפשר להגדירן אף כמהפכניות, כדי ליצור תנופה רחבת היקף בשני התחומים הללו.

בתחום השיכון הוחלט על מכירת 50,000 מגרשים לבנייה צמודת-קרקע מאדמות מינהל מקרקעי ישראל, ועל הקצאת קרקעות למאות אלפי דירות על-פי תוכניות משרד הבינוי והשיכון, לרבות קרקעות שחלו עליהן הגבלות בנייה עד כה.

במקביל, הוצאה בניית דירות ברחבי הארץ. מספר הדירות שהוחל בבנייתן במחצית שנה זו הוא 17,000. זהו גידול בכ-70% ממספרן באותה תקופה אשתקד. אך ככל שגידול זה מרשים, הוא רחוק מלספק את הצרכים הגובלים.

הממשלה החליטה להרחיב את התחייבויות הרכישה מקבלנים לדירות — —

מיכאל בריזהר (המערך):

אולי הממשלה תפסיק להחליט ותתחיל לעשות? היא רק מחליטה.

ראש הממשלה י' שמיר:

— — שהקבלנים לא יצליחו למכור בעצמם. במעשה זה נוטלת הממשלה על עצמה לגשר על הזמן שיעבור מתחילת הבנייה בעוד מועד, עד הרגע שבו העולים עצמם יופיעו כרוכשי דירות.

באחרונה, נוכח חששותיהם של הקבלנים, שעדיין אינם רואים את קוני הדירות, החלטנו להגדיל את התחייבות הרכישה עד ל-100%, כשמדובר בדירות קטנות ולא יקרות, מחוץ למרכז-הארץ. עובדה זו גם תיתן תנופה של פיתוח והתרחבות, בעיקר כערי הפיתוח בצפון ובדרום.

לצד צעדים אלה החליטה הממשלה גם להיעזר בייבוא בתים וקרוונים מחוץ-לארץ, 15,000 עד כה, ולהכשיר אתרים להקמתם, בחוץ שימוש מוגבל בחקיקת חירום.

בד בבד עם הדיוור לעולים החלה הממשלה בפתרון בעיית מחוסרי הדיוור. כ-1,700 משפחות — —

אברהם בורג (המערך):

אין מספיק עולים בשביל כל הפתרונות האלה.

ראש הממשלה י' שמיר:

— — כבר סודרו בדירות, ולשאר המשפחות המתגוררות עדיין באוהלים, ומספרן כ-500, ימצא פתרון בהקדם.

5. ישראל תמשיך לקיים את חובתה, לפי חוקיה, לשמירת המקומות הקדושים ולשמירת ביטחון כל התושבים בירושלים, יהודים וערבים, כמו בכל מקום אחר שבשטונה."

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
כמו ב — — כך שומרים על החיים?

ראש הממשלה י' שמיר:

עד כאן הודעת הממשלה.

אני מקווה כי הכנסת כולה תתאחד סביב דברים אלה, העומדים בלב-לבו של הקונסנזוס במדינת ישראל.

עלי להוסיף, כי החלטת מועצת הביטחון מתייחסת להחלטות הקודמות 242 ו-338 כבסיס להסדר, ומוסיפה התייחסות למה שמכונה "זכויות הפוליטיות הלגיטימיות של העם הפלשטיני". למושג זה אין זכר בהחלטות 242 ו-338, והוא אף מעוות את הנאמר בהסכמי קמפ-דייוויד, שמועצת הביטחון התעלמה מהם להחלוטין. הדרך להגשמתן של החלטות 242 ו-338 מצויה בהסכמי קמפ-דייוויד.

בהקשר זה ברצוני להזכיר לידידנו האמריקנים והמצרים את התחייבותם החגיגית עם פינוי סיני.

ב-20 באפריל 1982 כתב הנשיא רייגן לראש הממשלה בגין, ואני מצטט: "אתה — ראש הממשלה בגין — הנשיא מובאק ואנוכי מסכימים שהסכם המסגרת של קמפ-דייוויד הוא התוכנית המוסכמת היחידה לפתרון בעיה זו" — סוף ציטוט — כלומר, הבעיה הפלשטינית.

הנשיא מובאק שלח באותו יום מכתב לראש ממשלת ישראל ובו ציין, ואני מצטט: "הסכם המסגרת של קמפ-דייוויד נשאר המסמך המחייב היחיד בין שתי מדינותינו". סוף ציטוט.

חיים רמון (המערך):

הלואי, אדוני ראש הממשלה, הלואי שזה היה מחייב אותך.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

זה מחייב רק את מובאק.

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, חבר הכנסת מיעארי.

ראש הממשלה י' שמיר:

אדוני היושב-ראש, הדרמה ההיסטורית של קיבוץ הגלויות ממשיכה להתגשם ומתחדשת ביתר שאת בימים אלה. זכות גדולה נפלה בחלקו של דורנו לראות כמו עיניו את המוני העולים הבאים אלינו מברית-המועצות, מאתיופיה ומארצות אחרות. התופעות האלה מרחיבות לב כל יהודי בישראל. משימתנו, כעם וכממשלה, לעמוד באתגר הגדול של קליטת העולים ולהבטיח קורותיג ותעסוקה לכל עולה ועולה, כמו גם לכל תושב ותיק ולכל זוג צעיר.

הממשלה וועדות השרים העוסקות בנושא הקדישו לבעיות השיכון והתעסוקה יותר זמן ומאמץ מלכל נושא אחר. נתקבלו כמה החלטות מרכזיות ומפורטות בנושאי שיכון, תוכנית השקעות ליצירת מקומות עבודה וכן תוכנית כלכלית כוללת.

אברהם בורג (המערך):

כמה בתים לעולים יש?

הבה נשלח מעל בימה זו ברכת יישר-כוח לכל העוסקים במלאכת הקודש הזאת: למשרדי הקליטה, הבינוי, התעשייה והמסחר, האוצר, העבודה והרווחה, לעובדיהם ולשרים העומדים בראשם, לסוכנות היהודית, לעיריות ולרשויות המקומיות, וכן לארגוני המתנדבים לסוגיהם, העושים רבות למען קליטתם החברתית של העולים והקלת חבלי הקליטה הראשוניים. ראויים אזרחי ישראל כולם לברכה מיוחדת על קבלת הפנים הלבבית ועל העזרה שהם מושיטים למשפחות העולים, איש איש בתחומו, איש איש במקום מגוריו.

עלי להדגיש: באתגר העלייה והקליטה אסור לנו להיכשל, והדרך שלפנינו עודנה ארוכה. בשנה הראשונה לבואם ארצה מצויים העולים במעין "חממה" — באולפן לעברית, בקורסים להסבה מקצועית, והם מקבלים עזרה בשכר דירה ועזרה לקיום. ההתמודדות האמיתית תחל בשנתם השנייה, וכאן עלינו להגביר את מאמצינו.

העלייה ההמונית הזאת וקליטתה בארץ צריכות להיות מפעלו של העם היהודי כולו. אנו מצפים מכל יהודי התפוצות להירתם גם הם ולסייע בכל מאודם ויכולתם להצלחת המפעל ההיסטורי הזה.

אדוני היושב-ראש, קליטת העלייה ההמונית והברוכה המגיעה לארצנו, זהו הסיפור הגדול של הציונות, זוהי ההצלחה הגדולה של מדינת ישראל, זוהי הערובה לכך שאיומי מנהיגים ערבים לא ירחיקו את העם היהודי. הם מאיימים וזוממים ואנו קולטים ומתחזקים.

בהפטרת השבוע קראנו את דברי הנביא ישעיהו: "אל תירא כי אתך אני, ממזרח אביא זרעך וממערב אקבצך. אמר לצפון תני ולתימן אל תכלאי, הביאי בני מרחוק ובנותי מקצה הארץ". ובקורות השם, עוד נספיק בדורנו זה לראות את ריכוז רוב רובו של העם היהודי בארץ אבותינו, בארץ-ישראל נבנית, מתפתחת ומשגשגת. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לראש הממשלה. חברי הכנסת, אנו נגישים לדיון. הוקצו שתיים לדיון סיעתי. ראשון הנואמים — חבר הכנסת שמעון פרס; שמונה דקות.

שמעון פרס (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה — — —

גד יעקבי (המערך):

למה יושב-ראש הכנסת צריך להודיע כמה דקות?

היו"ר ד' שילנסקי:

אל נחפש דברים שוליים וקטנים.

גד יעקבי (המערך):

יושב-ראש הכנסת צריך לנהוג בצורה מכובדת.

היו"ר ד' שילנסקי:

אל תיתפס ואל תיאחו בדברים קטנים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת ריבלין.

שמעון פרס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לברך את מיכאיל גורבצ'וב לקבלתו את פרס נובל לשלום, ואני מבכר אותך, כיהודי, על

אשר לתחום התעסוקה, הממשלה אימצה שורה של החלטות על מנת לעודד השקעות ולהחישן וליצור בכך מקומות תעסוקה. מטרת ההחלטות היא להקל על משקיעים לגייס מקורות בשוקי הכספים וההון כארץ ובחוץ-לארץ. להוריד את עלות העבודה למעסיקים ולהגמיש את מנגנוני קביעת השכר.

על אלה הוסיפה הממשלה גם אמצעים בתחום עידוד ההשקעות החדשות על-ידי נכונות להתחלק בסיכונים עם היוזמים, עד כדי נטילת שני-שלישים מכלל הסיכון, וכן על-ידי הגדלת תקציבי המחקר והפיתוח ונידוד השיווק לחוץ-לארץ.

גם בתחום השיכון וגם בתחום המדיניות של עידוד יצירת מקומות עבודה אנחנו מנסים להימנע מחזרה על המשגים של מעורבות יתר מצד הממשלה. עם זאת, ברור — —

שמעון שטרית (המערך):

אל תגזים.

חגי מירום (המערך):

— — —

ראש הממשלה י' שמיר:

— — — שאם פעילות הסקטור העסקי לא תענה על הצרכים, הממשלה היא שאחראית להשלים את החסר. אפשר לציין כי יש סימנים ראשוניים להתאוששות התעסוקה. אחרי שנת 1989, שבה פחת מספר המועסקים בכ-7,000 איש, מציבים הנתונים על גידול של כ-40,000 מועסקים ברביע השני של שנה זו, לרבות בבנייה ובתעשייה. מגמת הגידול בתעסוקה ודאי תימשך, אך כל נשלה את עצמנו שתימצא במהירות עבודה לכול. במקביל לגידול במספר העובדים יגדל, כנראה, גם מספר מחפשי העבודה המובטלים. גם כאן נצטרך לשקול סיוע ישיר במציאת תעסוקה לתקופת הביניים. בינתיים ממשיך משרד הקליטה בקבלת העולים בשיטת הקליטה הישירה במידה רבה של הצלחה.

שמעון שטרית (המערך):

עד מתי?

ראש הממשלה י' שמיר:

כמחצית העולים בוחרים להתגורר במרכז-הארץ, כשליש בצפון, 5% בדרום ו-10% בירושלים. ברור שכלל שיגבר מצאי הדירות באזור כלשהו, וכן אם יימצאו בו מקומות עבודה, תשתנה ההתפלגות הזאת. על כן הוחלט לתת עדיפות לאזורי הפריפריה כאמצעות תמריצים, כדי לפזר את האוכלוסייה דרומה וצפונה, בייחוד לעבר ערי הפיתוח, ולצמצם את הנהירה למרכז-הארץ.

ניתוב העלייה לערי הפיתוח כבר נותן את רישומו במקומות אלו. אנו רואים שם תהליך מכורך של בנייה, של גידול במספר האוכלוסין ושל התחזקות כלכלית וחברתית.

תהיה בהכרח תקופת מעבר קשה, עד שקצב הבנייה יתחיל להדביק את ממדי הביקוש. משרד הקליטה פועל כדי למלא את הצרכים באותו פרק זמן. מאגר הדירות להשכרה מתקרב למיצוי, ולכן פנינו לפתרונות חירום. אלה יכללו אכסניות נוער, בתי-מלון ומתקני צה"ל. כל אלה ביחד צריכים למלא את החסר למשך חודשים ספורים, עד אשר יוצבו הקרוונים והבתים הטרומיים, שמשרד הבינוי והשיכון רוכש בימים אלה, הן בארץ והן בחוץ-לארץ. הרכב הגדול של העולים נקלטים בשיטת הקליטה הישירה. דרך זו הוכחה כמוצלחת וחוסכת מאמץ והוצאה, גם לקולט וגם לעולה הנקלט.

הודמנות, ושמיד עמד בראש המערכה לבובו ההודמנות הזאת ולגרימת אובדן היערכות אשר היתה מועילה לישראל.

הדבר השני הוא הכשלת פתיחת המשאומתן עם משלחת פלשתינית מהשטחים. אני רוצה להפנות את תשומת לב חברי הכנסת לשני הבדלים שהיו בין הצעת בייקר לבין מכתב לוי. בהצעת בייקר לא דובר על אזורים גיאוגרפיים שהיו בשליטת ישראל עד ה־5 ביוני; ניסוח מובהק לגבי ירושלים. שם מדובר על חבר אחד במשלחת אשר גר או חי בירושלים. את זה דחיתם וחתמתם במפורש שאתם לא תיישבו עולים, כמדיניות ממשלתית, מעבר לקווי ה־5 ביוני 1967.

מיכאל איתן (הליכוד):

עשינו את זה רק בשביל לשמוע אותך מתרעם על כך.

אלי דיין (המערך):

— — —
היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת. — — — חבר הכנסת רמון — — —

שמעון פרס (המערך):

שליחי ממשלת ישראל הולכים עכשיו ומתחננים אצל האמריקנים ואצל האירופים: "חכו עם העניין הפלשתיני עד אחרי עירק". אחרי עירק יהיה טוב יותר? אחרי עירק כולם ירוצו אחרינו? אם אתם רוצים לחכות עד אחרי בגדאד, מדוע הקדמתם את עניין ירושלים לעניין בגדאד עכשיו? תחליטו מה אתם רוצים.

יהודה פרח (הליכוד):

מי הקדים?

גאולה כהן (התחיה):

שמעון פרס (המערך):

כאשר הוחלט על־ידי ברית־המועצות לפתוח את השערים קם יצחק שמיר — הוא לא יכול להתאפק, מעשים הוא לא עושה, נאומים הוא נואם — ואמר: אנחנו צריכים עלייה גדולה לישראל גדולה. לקח זמן רב עד שאפשר היה להכתיש את זה. נאומים ומלל, נאומים ומלל ומעשים אין. זה אתה.

והדבר הרביעי — אותו דבר עכשיו בעניין ירושלים.

גאולה כהן (התחיה):

שמעון פרס (המערך):

סגנית השר, אל תפריע לי.

אומנם ממשלה שאין בה שני קולות, מתגאה יצחק שמיר. נכון, אין בה שני קולות, יש בה לפחות ארבעה קולות בכל נושא. הנה היום — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שמעון פרס (המערך):

אדוני היושב־ראש, אבקש את הגנתך.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רן כהן.

אלי דיין (המערך):

— — —

שתח את שערי ברית־המועצות לעלייה גדולה, וגרם כאמת אירוע מרכזי כחי עמנו. אני חושב שכולנו אסירי תודה לו לפחות בקטע הזה.

העלייה באה ואנחנו חייבים לחזור למציאות. נגמרה הפגרה ונגמרה התקופה שבה ראש הממשלה היה קורא כל כרטיס ברכה כהצהרה מדינית. היה מקבל כרטיס ברכה מנשיא ואומר, הנה הכול הסתדר. דבר לא הסתדר.

כולנו מצרים צער עמוק על החלטת מועצת הביטחון בעניין האירועים בהר־הבית ב־8 באוקטובר. זו החלטה קשה מכל הבחינות. קודם כול, המשפט: al Harem el Sharif and other holy places; כלומר, יש מקום אחד שהוא קדוש במיוחד ויש מקומות אחרים שהם קדושים; התיאור של ישראל כמו the occupied power, והגנבה נוספת למושגי קמפ־דייוויד — the legitimate and political rights of the Palestinians — זה כבר לא רק הזכויות הלגיטימיות אלא גם הזכויות הפוליטיות. וההאשמה המוטלת עלינו, כאילו אנו הזמנו בכוונה את הפרובוקציה הקשה הזאת, ולא היתה בה משום פגיעה בשני יסודות בענין ה־הר־הבית, יסודות המונחים עלינו: אחד — שמירה על ההסדרים הקיימים על ה־הר־הבית לגבי כל שלוש הדתות, לגבי התפילות והביטחון של האנשים. אנו אחראים למתפללים ולאנשים ואנחנו לא מבקשים לא סיוע ולא התפנות מאחוריות זו. הדבר השני — מניעת שפיכות דמים בהר־הבית ומתן אפשרות לתפילות אמת. שוב, כפי שאמרתי, תפילות של כל בני הדתות ומניעת דם והרג אפילו של אדם אחד, תהא ותו אשר תהא.

אנחנו צריכים להפיק לקחים כדי שאכן מקרים כאלה לא יישנו. אנחנו לא זקוקים לא לעידוד של מישור ולא לסיוע של מישור כדי לקיים סדרים אלה. אני מבקש את צערי העמוק על הדם שנשפך, ועל הסדרים שהופרו.

אבל אי־אפשר להתעלם, חברי הכנסת, ממצב חדש שנוצר — מועצת הביטחון היא למעשה ועידה בין־לאומית, היא למעשה חמורה יותר מוועידה בין־לאומית, מפני שיש בה יותר משתתפים ומפני שמספר המשתתפים בה שהם ביקורתיים כלפינו הוא גדול מאשר בכל הרכב ועידה בין־לאומית שהיא. מועצת הביטחון היום אפקטיבית יותר מפני שיש הסכמה בין המעצמות הגדולות. האומות המאוחדות חזקות כאשר האומות מאוחדות ביניהן. על כן, כאשר אנחנו דוחים על הסף את החלטת מועצת הביטחון, ואין אנו מתעלמים מכוחה החדש והפרובלמטי בשבילנו, איננו מוכנים להיות, בשום פנים ואופן, שותפים לשגיאות של הממשלה הזאת, של הממשלה, של ראש הממשלה, של יצחק שמיר, שלו אחריות מיניסטריאלית ואישית לשש שגיאות קשות.

אני לא אלך לאחור לעשות אתו חשבון בעניין הימנעותו שלו מהצבעה בעד הסכם קמפ־דייוויד ובעניין הצבעתו נגד של ארנס.

יאיר שפרינצק (מולדת):

אתה שותף לפשע.

שמעון פרס (המערך):

אל יכניס למאזן המדיני של בגין את הגירעון המדיני המצטבר שלו עמנו. מפני שהוא אחראי באופן אישי ומיניסטריאלי לשש שגיאות כבדות, קשות, שכולנו משלמים את מחירן.

השגיאה הראשונה היתה הכשלת אפשרות משאומתן עם משלחת ירדנית־פלשתינית שאיננה אש־פיסטיט. זה היה לבובו

אני רוצה לשאול עכשיו את חברי הממשלה ואת ראש הממשלה: מה אתם רוצים עכשיו, שהעניין יתרכז בירושלים או בבגדאד? נאמר שהאמריקנים רוצים לקיים את הקואליציה הפוליטית שלהם, אנחנו נגד קיום הקואליציה הזאת? אנחנו נגד שיכרעו עכשיו גם במועצת הביטחון? האמריקנים אמרו לכם שהם רוצים להביא למועצת הביטחון הצעה לגמור את עניין עירק, בכל הדרכים. עכשיו אתה רוצה להגיד: לא, לא עירק, ירושלים. בשביל מה?

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
אתה רוצה — — —

שמעון פרס (המערך):
השר משה נסים, אתה כבר עשית מספיק משלך, באדבוקט שלך.

מה אנו רוצים, שלא ייגמר עניין עירק? הבעיה אינה רק בממשל. הצלחת, יצחק שמיר, להוריד את מעמדה של ישראל לא רק בעיני העולם כולו, אלא גם בעיני ארצות-הברית. ראינו היום סקר, בפעם הראשונה, מעשה ידך, כשל לשונך, במלל מיותר, בחוסר תבונה, באי-ראיית הנולד. אתה חושב שכולם טיפשים ולא רואים.

אתה סיפרת כאן סיפורים בעניין העלייה. ודאי שזו דרמה של העם היהודי, רק שזו לא תהיה טרגדיה של ממשלת שמיר. גם בעניין עלייה אתם לא עושים שום דבר. קודם כול, גם כאן אתם מדברים בארבע שפות. זו ממשלה שאין לה ראש ממשלה; מישור נותן לו נייר והוא קורא סיכום כמו שקרא היום. שרון מאשים את האוצר, נסים מחליט בלי האוצר, ארנס פועל בניגוד לאוצר, והאוצר סומך על השוק. עשיתם דבר עצום, אתה אומר. מה עשיתם? אמרתם שהשוק יקלוט עלייה. מה החליטה הממשלה, שתמכרו מגרשים שיש לנו? איזה מאמץ, איזו פנייה לעם עשיתם? אמרתם להדק חגורות? אמרתם לא לקדם את רמת-החיים?

אני מאמין בכלכלת שוק, חוץ מאשר בשני תחומים: מלחמה וקליטה. שוק אינו מטפל בניצחונות במלחמה, ושוק אינו מטפל בקליטת עלייה. זו הוצאה מחוץ לכל הרכב. מה עשיתם, שמעתם תיאוריה של פרידמן, ואתם רוצים לאמץ אותה לעם מיוחד במינו?

בנימין נתניהו (הליכוד):
בניגוד לכם, שחזיתם את העלייה...

שמעון פרס (המערך):
אתה עשית הכול. אתה בכלל עשית את גורכצ'וב.

מיכאל איתן (הליכוד):
"כור", "תנובה", חברת העובדים — — —

שמעון פרס (המערך):
בכל אחת מהשנים 1973, 1974, 1975, נבנו 60,000 דירות. ב-1990 נבנו רק 27,000 דירות, כאשר הצריכה הרגילה היא 30,000. 9,000 התחלות בנייה — הרי העננים יגיעו לפני הקרוונים, הגשמים יגיעו לפני הבתים והבולדוזרים עצורים במסוכים, בקבינט של בולדוזרים...

תעסוקה. מנין תבוא תעסוקה? כדי ליצור תעסוקה צריך שני דברים: לגייס השקעות ולפתח שווקים. לא די להגיד שאנחנו נעשה את זה ונעשה את זה. ראיתי עכשיו מחקר האומר, שיש שבעה גורמים המונעים השקעות במדינת ישראל — זהו מחקר של ועדה שלא אני מיניתי, מינתה אותה יהדות בריטניה לעניין קליטת העלייה: א. לא יודעים מה נעשה במשק

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת אלי דיין, דווקא אתה מפריע לחבר הכנסת פרס. חברי הכנסת, אני מבקש מכל הציבור להירגע.

שמעון פרס (המערך):

לא שני קולות, אבל מנכ"ל משרד ראש הממשלה האשים היום בצהרירים את שר החוץ על כך שהוא חתם על מכתב לבייקר. אומנם שמיר לא "אשם", הוא רק ראה את המכתב. הוא רק הסכים לו, הוא לא החזיר אותו, ובכל זאת הוא מבקר את שר החוץ על כך שחתם שאסור לעשות שימוש בכספי הסיוע מעבר ל"קו הירוק", ועל החובה שהוא נטל על עצמו לדווח לאמריקנים על ההטבות לעולים, על כל הטבה, ולא זו בלבד אלא על כל ההתנחלויות. אנחנו ביקשנו דוחות על ההתנחלויות — לנו לא נותנים, אבל לבייקר נותנים.

אני הייתי מי שביקש 400 מיליון דולר מהאמריקנים. הופעתי בפני ועדות סנט, ביקשו מאתנו התחייבות כזאת — ואני סירבתי.

עכשיו אני רוצה לשאול שאלה: אם אתם נותנים מכתב עם אזורים גיאוגרפיים שלא היו בגבולות ישראל עד 5 ביוני, ואתם חושבים שזה לא כולל את ירושלים, מדוע דוד לוי אומר: זה לא כולל את ירושלים.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה כולל.

שמעון פרס (המערך):

ואם זה כולל את ירושלים, מדוע קם שמיר, שראה את המכתב וראה את ההתחייבות וידע שהוא התחייב לבייקר, מדוע הוא קם ואומר כעבור שבועיים שנישכב בכל ירושלים, ושוב מושך את כל האש בנאומים ובמלל על ירושלים — בשביל מה אתה עושה את זה? תחליט, או שאתה רוצה לטשטש או שאתה למקד, או שאתה רוצה לדבר בלשון כללית או שאתה רוצה שהכול יתעסקו בירושלים.

סוף סוף החלטתם שלא לקבל את שלית האו"ם. בסדר, מה יהיה במקום זה? לא יהיה שלית של מזכיר האו"ם, ויהיה שלית של מועצת הביטחון? אותו איימה, שעכשיו מזכיר האו"ם רוצה לשלוח אותו, קיבלתם לפני שלושה חודשים. מה השתנה? אתם מוכרחים את הכול לעשות נגד ירושלים? מלל: ישראל הגדולה וירושלים כולה.

הדבר החמישי שיצחק שמיר כראש ממשלה עשה פעם נוספת — אני יודע שלא כל מי שיושבים בצד הזה מסכימים אתו — אחרי שקרא את כל מברקי הברכה המגוחכים שהנשיא בוש כתב לו, באיוו "אהבה", באיוו "הבנה", הוא לא מצלצל אליך, הוא לא רוצה להפריע לך בשש בבוקר כמו שאנחנו מפרעים לו. אחרי כל זה צריך היום לרכוז את תשומת הלב במשבר שבינינו לבין ארצות-הברית של אמריקה? זה מה שאתה עושה היום.

אני רוצה להגיד כמה מלים על החלטת האו"ם. אני לא מקבל את מה שאמריקה עשתה, אבל אני יודע מה אמריקה ניסתה לעשות לעומת ההצעות של אש"ף. אש"ף רצה שישמו משקיפי קבע. ארצות-הברית חיפשה דרך לרכך. יכולנו לדבר אתה בשש בבוקר, בשבע בבוקר. לא דיברנו. עכשיו אתה מזמין את המשך הפעולה, מחוסר תבונה כפי שעשית פעם אחת, פעם שנייה, פעם שלישית, פעם רביעית, פעם חמישית. אני לא יכול לציין דבר טוב אחד שעשית עד עכשיו, חוץ מזה שאתה נאחו כנפיו של בגין ותובע קרדיט.

שמעון פרס (המערך):

כן. אתה הקמת את הממשלה? הלא אנחנו יודעים מי הקים את הממשלה. אנחנו יודעים איך היא קמה. הלא לך עם כל הימין יש רק 47 חברי כנסת. אנחנו יודעים מה קרה במגזר הדתי. אנחנו יודעים מה שהיה ביום ובלילה. אל תתגאה בזה, לא אתה הקמת את הממשלה. מישוה הקים עכורך. ומי שהקים עכורך, לא ידע בדיוק מה הוא עושה. ומה שאתה עשית עם הממשלה — אלה דברים חמורים. ממשלה פסיבית בעולם אקטיבי. ממשלה שאין לה מדיניות בעולם שיש בו מדיניות חדשה.

שר הבריאות א' אולמרט:

מה אתה עשית — — —

שמעון פרס (המערך):

אנחנו לא ניכחל מהדרגוניה ומהצעקות. נגיד את האמת לעם. והאמת היא שישראל יכולה לפתח תהליך שלום במקום שאחרים יפתחו תהליך כפיה עליה: שאנחנו לא צריכים את עזה, גם לא כשכילי חברת הכנסת גאולה כהן. היא לא יודעת מה לעשות בעזה. עזה שייכת לה כמו שהירח שייך לי. את אומנם סגנית שר, ואת עכשיו קצת יותר נחמדה וקצת יותר נגדנו. תחיי המשרה. המשרה עושה לך משהו. אני מברך אותך, גאולה, בתפקידך כסגנית שר. זה קצת הוריד לך מהטון ומההיסטריה, זה דבר טוב.

קריאות:

— — —

שמעון פרס (המערך):

עד לפני אתמול אמרו: תראו את הליכוד, איך הוא מצליח. איך הכול הולך לו. אייענע הצלחות. אחיות עיניים. פוך על הפנים. איפור על מצב קשה.

אנחנו יכולים להביא שלום למדינת ישראל לפי צורכי הביטחון שלנו. אנחנו יכולים לקלוט את העלייה ולעשות את ארץ ישראל לתמונה נהדרת. אנחנו יכולים לבוא לידי הבנה. כששמיר אומר: אמרנו לכם שאין עם מי לדבר — מה אמרת לנו? אתה אמרת גם שאי אפשר לדבר עם מצרים.

קריאה:

מה אתה כל כך מתוסכל?

שמעון פרס (המערך):

השר נסים והשר שמיר, אל תפריעו כשאני מדבר.

שר הבריאות א' אולמרט:

ראש הממשלה.

שמעון פרס (המערך):

ראש הממשלה. אהור, איזה שר אתה? אהור, שכחתי, איזה שר אתה? שכחתי איזה שר אתה. זה סודי? גם לשר בריאות מותר לדעת שכאשר אומרים "יצחק שמיר", זה לא עלבון. לא שמעתי שזה עלבון. הרי אני לא חייב להתחנף כמון. הרי אני לא חייב להלל כמון. אתה תגיד מה שאתה רוצה, אני אגיד מה שאני רוצה.

שר הבריאות א' אולמרט:

זה לא יצחק רבין, אתה לא צריך לצעוק עליו כל כך.

שמעון פרס (המערך):

לא יעזור שום דבר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, חבר הכנסת פרס ניצל את זמנו, ואני מבקש שלא להפריע לו.

בישראל — ברוח הזה מספרים דבר מעניין. עשר מדינות בארצות הברית שלחו משלחות לישראל, 30 מדינות שלחו לטיוואן. אנחנו מפורסמים וידועים, אבל אליהם שלחו משלחות ואלינו לא; ב. הדבר השני שפוגע בהשקעות בישראל הוא החרם הערבי; ג. הדאגה בענייני ביטחון; ד. מחסור במינהל מתאים; ה. העדר תהליך של שיווק; ו. כירורקטריה ממשלתית; ז. היות השוק הישראלי מוגבל.

דן תיכון (הליכוד):

— — —

שמעון פרס (המערך):

עזוב, אתה לא תיאורטיקן גדול בענייני כלכלה.

השוק מוגבל. השקעות לא יכולו מבחוץ. כפי שלא באים תיירים לגור במלונות, לא באים משקיעים להשקיע בתעשייה, מאותן סיבות. צריך להתחיל לגייס בארץ, בבית. ולו הייתם קמים, היינו שותפים לכך. להגיד: להדק את החגורה. אל נטיל את קליטת העלייה רק על הדור הצעיר. אל נטיל את העלייה רק על השכבות שחיות יותר במצוקה.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה עם האוטובוס?

דן תיכון (הליכוד):

כמה השקעות באו כשאתה היית שר האוצר?

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, לחבר הכנסת פרס אין זמן להשיב לך.

קריאות:

— — —

שמעון פרס (המערך):

מה אנחנו עושים? אנחנו אומרים לדור הצעיר שהוא יתחרה עם העולים. עם מה? עם הדירות? אנחנו אומרים לאלה הנמצאים או בחוסר תעסוקה או בהכנסה נמוכה, שהכול יוטל עליהם? צריך שכל העם יתגייס, כפי שעשינו בתקופה של קליטת עלייה.

בשכיל צמיחה צריך תהליך מדיני. לא תהיה צמיחה כלי תהליך מדיני. אי אפשר לשווק את התוצרת שלנו במדיניות של יצחק שמיר. זה הכול אגדות. הכול אחיות עיניים.

קריאה:

במדיניות שלך — — —

שמעון פרס (המערך):

אם לא נגייס כספים מבחוץ, אם לא נרחיב את השווקים ולא ננקוט מדיניות של השקעות בפנים בר כבד עם הרכבת שווקים בחוץ, לא נתקדם בענייני הכלכלי וכל הדיבורים הם תיאורטיים. זה ניסיון להציג תורות חוץ למצב שקיים אצלנו.

חברי הכנסת, זו ממשלה פסיבית, עם ראש ממשלה שלא ממלא את תפקידו, שאין לו מדיניות, שהיה צריך להסיק את המסקנות נוכח הנוקמים הכבדים שהוא כבר גרם למדינה כששת הנושאים שאני הזכרתי.

ראש הממשלה י' שמיר:

— — —

שמעון פרס (המערך):

שמעון פרס (המערך):

זה בסדר, אדוני, שום דבר לא קורה מזה.
אתם נושאים באחריות כבודה. הצעקות שלכם כבר לא יועילו, לא ירשימו. די, עברה תקופת הצעקות והדמגוגיה. אפשר להציל את הארץ הזאת, אפשר להציל את הארץ הזאת במאמץ לאומי אמיתי, במדיניות אשר ראויה לתואר הזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה לחבר הכנסת פרס.

הזדמנות יש, תעסוקה אין, ואתם כל הזמן מלמדים אחרים מה לעשות. אתם אומרים שאין עם מי לדבר? מובאק לא הראה את עצמו כאדם שאפשר לסמוך עליו? רק בגדאד, יש רק עריץ בגדאד? אין אדם אחר שאפשר לדבר איתו?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פרס, אתה ניצלת כמעט את כל הזמן של כל הסיעה.

ה. דברי יושב-ראש הכנסת לרגל יום הילד העולמי

היו"ר ד' שילנסקי:

התפנה לסייע לילדים נצרכים בכל מקום בעולם. גם ילדי ישראל נהנו מסיוע זה בשנים הראשונות להקמת מדינת ישראל.

מפגש הפסגה נתן ביטוי לאסטרטגיה חדשה של יוניצ"ף, הגורסת כי כל מדינה ומדינה צריכה להקדיש יותר משאבים ותשומת-לב לילדיה ולבעיותיהם. בחינת מצב הילדים ביבשות השונות, לאחר התקבל האמנה לזכויות הילד, הראתה לכולנו מה רבים השינויים והתמורות שניתן לחולל בהוצאות קטנות.

אנו מברכים את כל הנוגעים בדבר, ובראש ובראשונה את יוזם הפסגה, מר ג'יימס גרנט, על יוזמתו המיוחדת במינה. מדינת ישראל, מדינת העם היהודי, רגישה לבעיית כל ילד סובל, חולה או רעב בעולם, אך בראש ובראשונה אנו חייבים לדאוג לילדינו, ואנו מקווים כי מסקנות מושב הפסגה יילמדו על-ידי מוסדות המדינה אצלנו, כדי לשפר עוד יותר את הדאגה לילדי ישראל, למען יגדלו אצלנו דור בריא בגופו ובנפשו, דור מאושר — שהוא עתידנו.

חברי הכנסת, לפני כשבועיים, בעת כינוסה של מועצת הביטחון, התקיים מפגש מיוחד במינו. קרוב ל-100 ראשי מדינות מכל רחבי תבל נענו להזמנתו של ג'יימס גרנט, מזכ"ל יוניצ"ף, לקיים דיון מיוחד בנושא חשוב מאוד: ילדי העולם בכל אתר ואתר, עתיד המין האנושי.

היה זה אות כבוד לארגון שהצליח לרכז קבוצה נכבדה זו לדיון לא בנושאים כמו משבר המפרץ, אלא בנושא עתידי של הילדים בעולם.

יוניצ"ף הוקם בשלהי מלחמת-העולם השנייה, במטרה לשקם את מיליוני הילדים שנותרו ללא משפחות וחסרי כול באירופה ההרוסה. יום הארגון ומי שעמד בראשו היה רופא יהודי בשם לודביג רייכמן, שהקים כבר בשנות ה-20 הראשונות מערכת של רפואה ציבורית עולמית ליד חבר-הלאומים. לאחר שסיים יוניצ"ף את פעולתו באירופה,

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת עוזי לנדאו; תשע דקות. אחריו — סגן השר, חבר הכנסת הרב יוסף עוזן.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הממשלה ראויה לברכות על החלטתה להחריס את הוועדה הנשלחת ארצה על-ידי מזכיר האו"ם, על-פי החלטת מועצת הביטחון. ההחלטה היא כולה עוול. חברי הוועדה הם שליחים לדבר עבירה. המשלחת איננה באה כדי לעשות צדק אלא כדי לבסס עלילת דם. כתופעה כזאת יש להיאבק, אסור לשתף עמה פעולה.

חמורה מן ההחלטה שקיבלה מועצת הביטחון היא ההחלטה שקיבל הפרלמנט האירופי. הפרלמנט האירופי מדבר על טבח. הוא מדבר על דיכוי שיטתי של ישראל נגד "העם הפלשתיני", כלשונו. הרוח הכללית העולה מן ההחלטה של פרלמנט אירופה היא רוח רעה, שכמותה באירופה, במאות שעברו, גרמה לעמנו לשלם מחיר כבד.

אני קורא לראש הממשלה להזמין את שגרירי הקהיליה האירופית, למחות בפניהם על עמדתם, על התמיכה והעידוד שנותנת מדיניותם לאסלאם הקנאי, מדיניות אשר תוצאתה בעתיד תהיה טרור והתפרעויות נוספים.

במיוחד, אדוני ראש הממשלה, יש למחות בפני שגריר צרפת על היוזמות החמורות האנטי-ישראליות של ממשלת צרפת. יש להוקיע מדיניות זו של צרפת, אשר מספקת בימים

ו. הודעת ראש הממשלה על פעילות הממשלה

אלה תמיכה, השראה וסיוע לטרור של אש"ף, לפונדמנטליזם האסלאמי ולמעשיו המכוערים ביותר, והיא דומה למדיניות הצרפתית אשר אך לפני 12 — 13 שנים אפשרה מקלט ונתנה תמיכה פוליטית לאייטוללה חומייני כפרים וסללה את דרכו חזרה לאירן. יש להוכיח את שגריר צרפת על כי ממשלתו פועלת כמי שנרתמה להדביק בישראל, כמדינה, טלאי צהוב. יש לומר לו, שיש שרים בממשלת צרפת העושים בזירה הפוליטית מה שמחללי כתי-קברות בצרפת עשו בקרפנטרה. אלה גם אלה שואבים את השראתם מאותו מקור.

הנושא הבא הוא ההתנהגות של חלק בתוכנו, בישראל, אשר הקלה על איבינו בעולם הגדול את ההסתערות בימים האחרונים. לאחר הטרגדיה שקרתה בהר-הבית, זירת המשחק, שם המשחק הוא תחרות בתקשורת, ובתחרות הזאת דרושים תגובה מהירה וברורה ומסר בהיר, פשוט ותקיף, ומעל לכול — לא להתנצל.

מה היינו צריכים לומר? מה היה צריך להיות המסר העיקרי של מדינת ישראל? המסר היה צריך להיות, שהנה המון ערבי מתפרע תוקף בזדון אלפי יהודים ביום חג, במקום הקדוש ביותר לעם היהודי, במטרה להפיל בהם אבדות. המשטרה יוצאת להגן על הציבור ולהגן על עצמה, וראשי הדת המוסלמית, שעל הרה-הבית, שבניהולם הושאר המקום מאז 1967, לא רק שלא דאגו לסדר הציבורי בתחומיהם, אלא הם שהציתו את האש וליבו את המהומות. זה היה צריך להיות המסר העיקרי. עליו היה צריך לחזור, לחזור ולהאשים, ומעל לכול — לא להתנצל.

חנונת "שלום עכשיו" מציעה שיהיו ערבים בוועדת החקירה המשפטית הזאת. אולי ציעו — "שלום עכשיו" — שפייצל אל'חסייני יהיה חבר הוועדה הזאת? אולי שהמופתי שעל הר-הבית יהיה חבר הוועדה הזאת? לאן אנחנו נגיע?

מהי הנקודה העיקרית בשיקול על הקמת ועדת החקירה? — שהוויכוח על מסקנותיה איננו רק בארץ. אויבנו ישתמשו בוועדת החקירה הזאת. אין זה משנה מה יהיו מסקנותיה ומה יהיו האותיות הקטנות של החלטותיה. ישתמשו בה בדיוק כפי שהשתמשו במסקנות ועדת החקירה לעניין סברה ושתיקה, כדי להדביק חותמת לכאורה לגיטימית, משפטית, שמדינת ישראל היתה אחראית לטבח שם.

לכן, ככל שצריך לחקור גם את הסוגיות המשניות, יש להקפיד על עיתוי שלא ישבש את התמונה הכללית, ואין לתת לכך פומבי כפי שהדבר ניתן: משום שמי שכרגע זה מחטט בפומבי כדי למצוא אשמים יהודים, אינו נלחם למען צדק ומוסר אלא חושן, באיוולתו, את עמו לעלילת דם מודרנית.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
היתה שם אש אוטומטית, נהרגו 21 איש.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חברת הכנסת שולמית אלוני, בהחלט עלול להיות שהיו שם שוטרים שהתנהגו שלא כשורה. אינני חולק על כך. צריך לבדוק זאת, כדי שדברים כאלה לא יישנו בעתיד. אבל כרגע זה, כאשר ברור לגמרי, שגם אם נעשו הדברים מצדנו, היה הדבר הזה, אין לי ספק, מתוך אמונה אמיתית של האנשים, או חשש חמור לחייהם, או לחיי אחרים. וגם כאשר עומדים שלושה אנשים, נאמר, והמון מתפרע סוגר עליהם, איך אפשר להאשים אדם כזה בתגובת יתר שהוא נוקט? כשם שבדבר העיקרי אין ספק מי סקל באבנים ומי תקף ומי היו הנחקקים — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
חבר הכנסת לנדאו — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

כן.

קריאה:

אולי נמתין לתוצאות ועדת החקירה?

עוזי לנדאו (הליכוד):

אנחנו באמת נמתין לתוצאות ועדת החקירה.

הי"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת לנדאו, את קריאות הביניים הורדתי ממכתש זמנך, אבל איני יכול לאפשר לך כל הזמן להתווכח. יש לך עוד דקה 27 שניות. אם אתה רוצה לענות על שאלות, כרצונך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אבל יש לי דברים יוצאים מן הכלל לומר ולהשיב למר פרס, ודקה 27 שניות לא יספיקו. אני אנסה בכל מקרה לעשות זאת בזמן קצר.

הי"ר ד' שילנסקי:

אם כן, תוותר על מתן התשובות ביד רחבה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מודה.

כשם שבירכתי את ראש הממשלה על החלטת הממשלה, אני סבור שיש לברך גם את ראש האופוזיציה עם שובו ממסע מרהיב על סיפון אוניית הפאר "קוויין אליזבת" בחזרה אל

אבל אצלנו התגובה היתה הפוכה. ככל שפורעים בנו יותר, אנחנו מתנצלים יותר. במקום שנעסוק במסר העיקרי, מתחילים חטטנים למיניהם לחפש אשמים בתוכנו. בהחלט אפשרי שיש בתוכנו מחדלים. יש טעויות ויש תקלות. בכל מקום יש טעויות ותקלות. אפשר בהחלט שהיו כאלה בטרנדית שקרתה, ויש להצטער עליה. אפשר שחלקה נובע משרשרת טעויות, אבל הדברים האלה, ככל שיהיו חמורים, הם החלק המשני, הפחות חשוב בתמונה הכללית. מי שבשעה זו מתעסק בהם, מערפל את התמונה הכללית, משכיח את העיקר ומסיט את תשומת הלב העולמית ואת האצבע המאשימה לעבר מדינת ישראל, וכך מסייע בידי אויבנו להדביק בנו את האשמה.

השמאל אומנם באופוזיציה, אך לצערי רוחו עדיין מרחפת בטלוויזיה, בתקשורת ובבעיתונות. במקום שהטלוויזיה תחמקד כודון הערבי, כפצועים יהודים, מרבה המצלמה לעסוק דווקא בנפגעים הערבים.

קריאה:

האם אתה מצדיק את זה?

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת הנכבד, יש לי ויכוח באולם הזה עם כל חבר כנסת ציוני. עם מי שפועל נגד קיומה של מדינת ישראל אין לי ויכוח. בכל הכבוד.

כאשר אנחנו רואים בטלוויזיה את שר המשטרה ואת המפכ"ל נצלבם בשאלות על מחדלי המשטרה, ובה בשעה את חבר הכנסת מוחמד מיעארי, שלוח אש"ף בכנסת, זוכה לכמה טלוויזיות, כשהכתב משתטח בפניו וחושש להציג בפניו שאלות כדי שלא לשבש את הצגת נקודת המבט הערבית; כאשר אנחנו רואים כיצד גוף כמו "כצלם", שאת פעילותו מנצלת ההסברה של אש"ף, מקבל אף הוא כמה בטלוויזיה; כאשר "קול ישראל" משתמש במונחים של טבח, של רצח; כאשר עיתונים שואלים מי האשמים בתוכנו — אם כן, כל מי שמחבון בהתנהגות שכזאת, בוודאי בחוץ-לארץ, רואה התנהגות של אדם אשם.

מה, אם כן, אנחנו מתפלאים על שבמהירות ובחמת זעם שכאלה מסתערים עלינו הכול בחוץ-לארץ? הלוא אנו, בהתנהגותנו, מספקים להם את מלוא התחמושת לכך.

מעל לכול, אנחנו רואים אותה תביעה, במיוחד מחוגי השמאל, אומנם מטעמים דמוקרטיים, מטעמים אמיתיים כנים, להביא להקמת ועדת חקירה ממלכתית שיפוטית. סיעת ר"צ מציעה לחקור את "הקיצונים משני הצדדים", כאילו היא נייטרלית בסכסוך הזה. "שלום עכשיו" אף מציעה לכלול ערבים בוועדת החקירה הזאת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

קיצונים משני הצדדים מלכים שנאה. האם אנחנו איננו נייטרליים? אנחנו חלק מהעם היהודי.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת רן כהן, זאת עמדתך. אני רשאי לבקר אותה ולמתוח עליה ביקורת. אני רוצה להזכיר לך, חבר הכנסת רן כהן, בסכסוך הזה אינכם נייטרליים. אתם מפלגה ציונית.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

העובדה שהם יהודים לא הופכת אותם לצדיקים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

עם כל הצורך למצות דין עם כל מי שיוצא נגד החוק, גם עם ציונים שהם בתוכנו, אסור לעשות סימטריה בהצגת התמונה הכללית בין ערבים אנשי אש"ף ובין יהודים.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת לנדאו, נשאר זאת לפעם אחרת. הזמן קצר.

עוזי לנדאו (הליכוד):

ראוי לזכור דבר נוסף. אילו נשמענו למדיניותו או כדבר אופציה ירדנית, שאולי היתה מסתיימת באופציה פלשתינית, היום היינו לאורך הגבול הרגיש ביותר של המדינה, סמוך לבתינו, המלך חוסיין, שהוא בעל-בריתו של סדאם חוסיין, או שלוחי אש"ף, שגם הם בעל-בריתו של סדאם חוסיין — לא כישות שהיא בינינו לבין עירק, אלא כעמדה קרמית של עירק.

אבקש להסב את תשומת לב הממשלה וראש הממשלה לתגובת הציבור הערבי הישראלי למה שמתרחש היום במדינת ישראל. רובו המכריע נאמן למדינה, אבל מיעוטו הגדול מודה והולך עם אש"ף. אנחנו עדים בימים אלה לדגלים של עירק, לדגלי אש"ף, לרעולי פנים, לאבנים ולבקבוקים על מכוניות משטרה ועל אוטובוסים, להצתות יער, להצתות של שמורות טבע. זו סכנה ההולכת ומתפתחת, והממשלה צריכה להתייבב מולה ללא היסוס, תוך שהיא מציבה בפני הערבים החיים היום במדינת ישראל אפשרות אחת בלבד, אם רצונם להמשיך לחיות עמנו בארץ. הבחירה היא בין שתיים: דו-קיום עמנו בכבוד, עם מלוא הזכויות, עם מלוא החובות, כשהחובה הבסיסית של הכול היא — נאמנות לריבונות היהודית של מדינת ישראל הציונית. החלופה השנייה היא מלחמת חורמה בכל מי שמבקש לסלק אותנו. בארץ יחיה עמנו רק מי שמוכן לחיות עמנו.

אני קורא לממשלה לחקיקת חוק אורחות. אורחות ישראלית תהיה רק למי שמקבל על עצמו נאמנות למדינת ישראל הציונית כמדינתו של העם היהודי. מי שיצא נגד המדינה, מי שיפעל נגדה, יועמד לדין, תישלל ממנו אורחותו, ובית-המשפט יחליט על סדרה של עונשים, דוגמת החרמת רכוש, קנס, מאסר, ואפשר שגם גירוש.

בפני הממשלה אתגרים גדולים. על חלקם בוודאי לא דנו היום. היום עסקנו בעיקר ברה"בית, כמועצת אירופה, באינתיפאדה. הללו דחקו את פרשת המשבר במפרץ. את נושא קליטת העלייה. לקראת האתגרים שלפנינו דרושה אחדות ואחריות של ביקורת גם מצד האופוזיציה, ובעיקר ביקורת כזאת, שתקשה על ניצולה נגד המדינה כמדינה יהודית.

אני מאחל לראש הממשלה הצלחה; הוא יהיה זקוק לברכת כולנו בחודשים הקרובים.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת לנדאו. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסף עזרן, ואחריו — לחבר הכנסת משה זאב פלדמן.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, החלטת ממשלת ישראל כעניין אי-שיתוף פעולה עם משלחת האו"ם היא, לעניות דעתי, בבחינת הכרח לא ישובח ולא יגונה.

יאייר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אתה תומך באי-שיתוף פעולה זה?

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני אבהיר את דברי.

יאייר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אתה משבח את אי-שיתוף הפעולה?

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני לא משבח ולא מגנה, ותקשיב למה. אני דווקא רוצה לגנות את הגיגיו של האו"ם, מכיוון שלא רק שהוא חר-צדדי

קלחת הכנסת. באונייה זו היו כל המיזמים; כפי שהעיתון מספר, דה-קלרק היה שם, כוכבי טלוויזיה היו שם, פרופסורים, וכמובן גם ראש האופוזיציה הנציח, המועמד הסיופי לראשות הממשלה בישראל. מדי פעם הוא מתקרב לתפקיד, וככל שהוא מתקרב אליו, התפקיד מתרחק ממנו.

היום בא מר פרס ומאשים את הממשלה בסדרת דברים. האיש, השט בימים, דג במים עכורים. מדוע מים עכורים? משום שמדיניותו של מר פרס כאשר היה ראש הממשלה, כאשר היה שר החוץ, תרמה במידה רבה לחלק מבעיות היסוד אשר מדינת ישראל מתחבטת בהן היום והממשלה צריכה להתמודד מולן.

מר פרס בא ומאשים את שר-האוצר ואת הממשלה בכך שאין מדיניות עלייה, שלא הוקצבו כספים. מר פרס היה עד חודש מרס האחרון שר האוצר. איפה היתה הכלכלה שלו? איפה הכספים שלו, כאשר כבר ידעו שיש 100,000 — 150,000 עולים? עכשיו מר פרס נזכר?

ראוי להזכיר למר פרס, שכאשר היה בתפקיד ראש הממשלה, הוא נקט מדיניות שהתקרבה לאש"ף, אפשרה את פעולתו כאין מפריע, נפתחו בנקים ביהודה, בשומרון ובעזה, ומדיניות השלום שלו, יוזמת השלום, היא שהחדירה תקווה בלב תושבי יהודה, שומרון ועזה הערבים, שהנהגה ישראל קרובה לצאת משם, ואש"ף קרוב לבוא, ועל כן כולם חברו יחד ונדחפו לזרועות אש"ף, ועליי אש"ף לרחובות, ומן הרחובות לאינתיפאדה, כשאמונתם העמוקה בלב היא, שהנהגה עם האינתיפאדה הם סוללים את דרכו של ערפאת אל בירות העולם ואל תהליך מדיני, שלנו כבר אין שליטה עליו. זוהי מדיניותו של מר פרס. זו תרומתו לתחילתה של האינתיפאדה.

אבל צריך גם לברך את עם ישראל על כך שלא קיבל כמה מעצותיו המדיניות של מר פרס. העצה הכי ידועה, שראוי לחזור עליה, היא אותו מכתב שכתב מר פרס אל מר בגין ערב הפצצת הכור העירקית ב-1981. ומר פרס כותב אל מר בגין: "אני מרגיש הבוקר שזוהי חובתי העליונה לייעץ לך בכל כובד הראש והשיקול הלאומי להימנע מהדבר", כלומר, מהפצצת הכור. ומוסיף מר פרס: "ישראל תהיה כעצער בערבה".

ראוי להזכיר למר פרס, שאילו שמעו לעצתו אפשר שלא יכולים היינו היום הזה לעמוד ולנהל את הוויכוח בכנסת באותה מתכונת שבה אנחנו מנהלים אותו, באותה מתכונת, באותו ביטחון, באותה דרך.

שר המשטרה ר' מילוא:

אז באמת היינו ערער בערבה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

זה נכון. אז היינו בצרה, אולי לא. אבל מצבנו היה קשה הרבה יותר.

מר פרס הציע לפני ארבע שנים אופציה ירדנית, ועידה בין-לאומית.

מרדכי גור (המערך):

כדי להיות "פיר" תזכיר גם את מעשיו של מר פרס כאותו גושא.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מקבל בהחלט. אם היושב-ראש ייתן לי זמן נוסף, אני מוכן להעניק את המחמאות למר פרס. אבל המחמאות שייכות לחקופה שלפני 20 ו-30 שנה. כאשר מר פרס היה אדם צעיר ובוודאי היו לו פחות טעויות.

יוסף עזון (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני חושב שיש פה אי-הבנה. אני התייחסתי כעת למישור
הדתי.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

יוסף עזון (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני, סליחה, אל תגן עלי, אני יודע להסביר את עצמי, עם
כל הכבוד לך.

יש כאן התייחסות אחרת לגמרי. אני התייחסתי כאן לאנשי
הדת, שמצאו כעילה להסית את ההמון. אין שום ספק שלא
עשיתי שום משוואה ושום הקבלה בין זורקי האבנים לבין
המתפללים, חסידים. אני רק אמרתי שקשה לי לנקות מכל
אשמה את הקיצונים היהודים הנקראים נאמני הרה"בית, לא
מפני שהם הסיבה, אלא מפני שנתנו את העילה. הדגשתי
והסברתי, מאחר שאנשי הדת — שלפי דעתי היו מקור
ההסתה, וועדת החקירה שלנו עוד תבדוק זאת לאשורם של
בדרים — אני אומר שהם פשוט מצאו וחיפשו עילה, ואלה
נתנו להם את העילה הזאת. כי הם יודעים בעליל, שעל-פי תורת
ישראל וההלכה היהודית אין שום מחשבה ושום מטרה לעקור
את המוסדות הדתיים המוסלמיים מהרה"בית. לכן, מאחר שהם
יודעים את האמת הזאת לאשורה, לא היתה שום סיבה
להתעולל ולהעליל ולשטות.

אני מקווה ומצפה, שהאנשים האחראים משני הצדדים
יגיעו למסקנה, שבמישור הזה, שהוא המישור הדתי-הלאומי,
הטעון רגשות — יש כאן טען רגשי חמור מאוד וקשה — אני
משוכנע ומקווה, שהשכל הישר והטוב ינצח בסוף, והם יעשו
את הכול לא רק כדי שחסידי-חלילה לא יישו ולא ידחפו במישור
הזה, אלא יעשו את הכול להרגעת הרוחות, מכיוון שהאמונה
באל אחד משותפת לכולנו. כולנו רוצים לעבוד את הבורא
מתוך שלום ושלווה, וחסיד-חלילה לא מתוך שפיכות דמים
ושנאה.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת יוסף עזון. רשות הידבור לחבר
הכנסת משה זאב פלדמן, בבקשה; ואחריו — לחברת הכנסת
שולמית אלוני.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אמש שאל אותי יהודי
אחד, איך זה שבחוק יממה אחת אנחנו יורדים מאיגרא רמה
לכירא עמיקתא? עוד היינו כל כך חביבים על האמריקנים,
כמעט על כל ארצות תבל פרט לערבים, והנה ירדנו לכירא
עמיקתא.

אני חושב שיש כאן טעות כפולה ומכופלת. קודם כול, לא
היינו באיגרא רמה. גם לפני כן נתבקשנו להיות בפרופיל נמוך.
פרופיל נמוך הוא לא בדיוק איגרא רמה. אבל בירא עמיקתא,
אכן, יש כאן שבתוך יממה אחת אנחנו יורדים מאיגרא רמה
המוסרית הבין-לאומית, של אומות העולם, בירא עמיקתא של
האוי"ם; בירא עמיקתא של המדינות המחוברות המערביות,
של עוכרי הצדק והיושר, אשר בעד חבית נפט אחת מוכנות
לזנוח את כל עקרונות הצדק והיושר ולקבל את כל דגלי הצדק
והיושר, ומפנות את מקומם ב"ירגע לכדאיות רגעית.

אני רוצה לשאול כאן: כל האומות האלה, שעשוי
מתקיפות אותנו בארסיות רבה כל כך, איך הן היו נוהגות
בנסיבות דומות? לפי התקדימים ההיסטוריים, הן מהעבר
הקרוב והן מהעבר הרחוק, כל השוואה — המסקנה

והוא מתעלם לגמרי מכל מה שקדם, לצערי הרב, לקציר הדמים
בהרה"בית, שאיש לא רצה אותו וכולם מצטערים עליו, בכלל
זה ממשלת ישראל, זה ברור, אלא יש כאן התעלמות שכאילו
אומרת — וזה מה שמצער ביותר — חבל שלא היה איוון
באסון. כי בסך הכול מה קרה פה? רק הודות לאומץ ולמסירות
הנפש וההקרבה של קומץ שוטרים, שחשמו בגופם ממש
והשוו את זורקי האבנים להגנע לרחבה, שהיתה מלאה עד
אפס מקום נשים, טף, חינוקות, וקנים — אין שום ספק שכאן
נמנע אסון כבד מהמתפללים. רק בדרך נס הכול נגמר בשלום,
בכחינת ברכת כוהנים, שבה נאמר: "וישמרך וישים לך שלום".

אילו הביא הגינוי של מועצת הביטחון בחשבון גם את
הפרובוקציה שקדמה לקציר הדמים — ואני מצטער עליו
מאוד, כמו כולם — ואילו לא קיבלו החלטה לגנות את ישראל
והיו באים כדי לבדוק את האמת לאשורה, כדי לבחון את מה
שקרה באמת, כפי שצריך להיות מבחינה אובייקטיבית בארגון
המתיימר ורוצה לייצג את האמת ולהשכין שלום בין העמים,
יכול להיות שהיה מקום לשותף פעולה בדרג מסוים. אבל כאשר
הם קיבלו את ההחלטה שהתקבלה וחרצו דין, והם באים עם
עוינות מוצהרת — אי-אפשר לשותף פעולה עם גוף כזה, שבא
כאילו לתת גושפנקה להחלטות שקיבלו.

כמובן, כאן עמדה ממשלת ישראל על זכותה שלא לשותף
פעולה עם גוף כזה, שבא להצדיק בדיעבד החלטה שאינה
צודקת, ואין שום מקום להשכין שלום ולהרבות שלום.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מה שונה עמדת מועצת הביטחון מעמדת הממשלה
במקרה הזה? גם עמדת ממשלת ישראל גינתה את המתפללים
המוסלמים, ואותו דבר עשתה מועצת הביטחון.

יוסף עזון (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

ממשלת ישראל לא גינתה את המתפללים המוסלמים.
ממשלת ישראל גינתה את הפורעים ואת זורקי האבנים. אני
מבקש ממך, יש פה הבחנה דקה מאוד, וצריך להיזהר לפני
שקובעים קביעות כאלה. איך אפשר לגנות כאשר ממשלת
ישראל נתנת את כל האפשרויות ואת חופש הפעולה וחופש
הפולחן?

ולכן, אין שום ספק שההתעלמות הזאת והגינוי החד-צדדי
שללו את הזכות מהמשלחת הזאת לבוא ולברוק, מפני שהיא
כבר הסיקה את מסקנותיה. כל העניין הזה הוא סתם הצגה, ואין
לנו שום עניין לתת יד להצגות שאינן תורמות שום דבר
להשכנת השלום באזור ולהרגעת הרוחות, שאנחנו כל כך
זקוקים לה.

אני רוצה להתייחס גם לנקודה הזאת. איני רוצה לנקות
מכל אשמה ומחוסר אחריות את הקיצונים היהודים, שנקראים
נאמני הרה"בית, ולא מפני שהם הסיבה למה שקרה, אלא מפני
שנתנו עילה למוסלמים הקיצונים. אני אומר זאת במלוא
האחריות. שוחחתי עם כמה מראשי הווקף בכמה הזדמנויות
הם מכירים את דעתנו ואת דעת התורה וההלכה, שלפיה אין
שום כוונה ומחשבה לפגוע במקומות הקדושים בהרה"בית. זה
לא התפקיד שלנו היום, זה תפקיד המיועד רק לבורא עולם.
אנחנו לא לוקחים את האחריות הזאת. הם יודעים זאת. אלא
מה, הם חיפשו את עילת העילות וסיבת הסיבות.

לכן, אני מגנה את הקיצוניות שלהם לא פחות מכפי שאני
מגנה את חוסר האחריות של אלה שנתנו להם את העילה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

כבוד הרב, עם כל ההגינות, אי-אפשר להשוות את מי
שלוקח אבנים ביד — — —

יש לי מה להעיר על פעילות הממשלה. אינני מתכוון לפעילות הממשלה בשלב האחרון, השלב השלישי. אגב, כבוד היושב־ראש, האם זה מקובל שבדיון רציני כזה לא יהיה שום נציג של הממשלה?

היו"ר ע' עלי:

אתה צורך. זה לא מקובל וזה לא בסדר.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

האם כך מקובל? בדיון רציני כזה אין פה שום נציג של הממשלה. עד שאני נאמתי היה פה לפחות סגן שר; גם הוא נעלם עכשיו.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כך נראית הממשלה הזאת. אתה רואה?

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אני מציע שתרושם את זה, אדוני היושב־ראש, ותעיר על כך. זה לא תקין, בעיני. כך לא ייעשה כממשל דמוקרטי תקין.

מרדכי גור (המערך):

כך הם היו גם בזמן האירוע.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

ובכן, בקשר לפעילות הממשלה, על מה שעשתה הממשלה בשלב האחרון אין לי מלה אחת של ביקורת. היה גל של שנאה, הסתה, משטמה רצחנית, עם צעקות רצח.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יש ועדה. איך אתה כבר אומר את זה?

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אחרי זה, כדי לגרש את ההמון המוסת, הפרוע, עם רצח בעיניים — ניתן להבין ולהצדיק את כל מה שעשתה הממשלה. ואין זו חוכמה, עכשיו שאנחנו כאן, להצטרף לביקורת שמותחים על הממשלה שלנו כל אומות העולם, שונאי ישראל.

אבל יש לי ביקורת על השלבים המוקדמים, למה לא השכילה הממשלה למנוע את האירוע. קשה לי להשתחרר מן הרושם שהתשובה לא כל כך סימפתית, שכל הסגל הבכיר של הממשלה היה שקוע ראשו ורובו בדברים אחרים, במלחמה הפרטית שלהם עם שר הפנים ועם ש"ס, ושם השקיעו את מירב המאמצים, המשאבים, הכישורים שלהם וכוח האדם שלהם. אילו השקיעו חלק מהמאמצים האלה, חלק מכוח האדם הזה, במה שהתבקש לפי היריעות המודיעיניות — אני משוכנע שניתן היה למנוע את האירוע הטרגי והמחריר, שמחירו היה קורבנות רבים כל כך ושפיכות דמים.

רבותי, אנחנו אכן צריכים לדעת איפה אנחנו נמצאים. כשמישהו מחייך אלינו, אנחנו לא צריכים להסתחרר. כשאנו גדולים וכשזועמים עלינו, אל לנו להתפעל יותר מדי ולהיכנס לריבאון. אנחנו צריכים לעשות את מה שאנחנו צריכים לעשות, וזה בשני מישורים, הפנימי והרוחני. במישור הפנימי צריך לעשות כל מה שדרוש, לקלוט עלייה, לקומם את הכלכלה ואת הכנייה, לקדם את התעסוקה, וכמובן לא להזניח את הביטחון. אבל בעיקר אנחנו צריכים לקומם את הרמה המוסרית המתדרדרת של עמנו, את המוסריות המפוארת של עמנו מכל הדורות. את זה אנחנו צריכים להרים, את כיבוד המסורת, את האמונה בשם, את החינוך היהודי של הדור הצעיר. את זה אנחנו חייבים לתקן ולהרים לרמה רוחנית נאותה. ועלידי כך נוכח בהחלט שהקדוש־ברוך־הוא יעזור, יגן וישיע לכל החוסים בו, ועלינו, על עמנו ועל ארצנו.

המתבקשת אינה מחמיאה להם כלל, בשום פנים ואופן. אלא דווקא לשוטרי ישראל.

אנו מאוכזבים גם מידידתנו ארצות־הברית. מה קרה לך? גם את בין הקושרים? זה אכן באמת כואב, אבל נקווה שבמהרה תשכיל הממשלה ותצליח ליישר הדורים ולפקוח עיני האמריקנים לראות נכוחה וגם כן לשפוט בצורה מאוזנת יותר את מכלול האירועים כפי שהתרחשו.

בדרך כלל האו"ם הוא מגדל בבל — לפי פרשת השבוע, שנאמר: שלא ישמעו איש שפת רעהו. וראו זה פלא, פעמיים בזמן האחרון הם שמעו איש שפת רעהו והתאחדו. פעם אחת — להציל את חבית הנפט, ובפעם השנייה, עכשיו, נגד עם ישראל, לגנות את עם ישראל וארץ־ישראל.

אכן, המוסר הבינ־לאומי הוא שנמצא בכירא עמיקתא. אבל עם ישראל לא בכירא עמיקתא. היינו וגם היום אנחנו כבשה אחת בין שבעים זאבים, שלא בדיוק אוהבים אותנו. ולא משנה מה אנחנו עושים או לא עושים, מה שנעשה או לא נעשה. הם לא אוהבים אותנו ולא יאהבו אותנו. וכל החיזורים של השמאל, של אלה ואחרים, "שלום עכשיו", שלום מחר, מחרתיים — לא יעזרו, הם לא יגדילו את האהבה, לצערי.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

כאלה אנחנו. זה עם ישראל. כל הדורות היינו כך. ומה שמקיים אותנו ויקיים אותנו, גם עכשיו, כאן בארץ־ישראל, זה רק ישועת השם. עם ישראל חוסה בשם השם. "אם השם לא ישמר עיר, הוא שקד שומר". והקדוש־ברוך־הוא — הוא יעזור, יגן, יושיע, לכל החוסים בו, כולנו יחד, כל עם ישראל בארץ־ישראל. והן הן גבורותי והן הן גוראותי.

מרדכי גור (המערך):

למה קבע השם שאת בית־המקדש יבנה שלמה המלך ולא דוד המלך?

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אני רוצה לומר לך משהו. גם אנחנו וגם "שלום עכשיו", כולנו יחד לא נבנה את בית־המקדש. בית־המקדש ירד כשיהיה־יעלה עת רצון בשמים — מן השמים. אנחנו לא נבנה אותו. והיום בוודאי אסור לנו כלל לעלות על הר־הבית.

מרדכי גור (המערך):

זה לא מה ששאלתי.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

ואם יש כאלה תימהונים, פנטזיונרים, שפועלים בניגוד לדני ישראל ובניגוד לחוקי התורה ועושים רעש מטופש — חבל. אין לזה כל ערך. אין לזה כל חשיבות, זה שולי ביותר, וכל אחד יודע זאת.

מרדכי גור (המערך):

כבוד הרב, זה לא מה ששאלתי.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת גור, אחר כך אסביר לך למה בנה שלמה את בית־המקדש ולא דוד.

מרדכי גור (המערך):

אני רוצה לשמוע מחבר הכנסת פלדמן.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

הבנתי מה ששאלת, חבר הכנסת גור, והשבתי לך.

היו"ר ע' עלי:

חודר רכה לחבר הכנסת פלדמן. רשות הדיבור לחברת הכנסת שולמית אלוני, ואחריה — לחבר הכנסת חנן פורת.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, שמענו את ההודעות ואת ההכרזות ואת דברי הרהב, חלקם אטומי לב, של שר הדתות ושל רב ראשי המרקדים ומקפצים בקול תרועה, עוד בטרם נמחה הדם. ושמענו את הצדקנות הכרוטה של שרים, וזאת בטרם נבדקו דברים ובטרם הוכרז כיצד אירע אותו מאורע פרוע על הרה"בית. ואיך אמר לנו שר הביטחון? — כמעט נס שאיש לא נהרג. מסתבר שאותם 20 הרוגים אינם בכחינת "איש", משום שהם אינם מבני-בית.

ועתה הודיעה לנו הממשלה על החלטה וקופת קומה ומלאת הוד לאומי, להגיד "לא" לקהיליית העמים ולסרב לקבל משלחת של מוזכיר האו"ם, שאין בה משום התערבות, שאין היא בכחינת משלחת של מועצת הביטחון, אלא משלחת של מוזכיר האו"ם שסמכויותיה מוגבלות מאוד.

ונראה שעולה מכל אלה כמאה עדים שאין חוכמה, אין תבונה ואין עצה, כי לא ממשלת בינות ממשלתנו.

אנחנו מתכננים להחלטות מועצת הביטחון כאילו אנחנו לחלוטין מחוץ לקהיליית העמים. לצידוק הסיורב עושים אנחנו חשבון עם עמי העולם הדור-פרצופי, עם הצבועים, עם אלה שלא גינו רצח הישעים האירנים ליד ה"כעבה" במכה. והשר יובל נאמן עוד מוסיף. לא די כ-400 נרצחים, הוא עוד עושה מהם 600. אנחנו כוועים על הצבועים שלא התערבו כשנרצחו המפגינים הגרוזיניים. ובכן, בסדר, הצבועים האלה החליטו, בכל זאת, להגיב שעה שקרו דברים במקד מיוחד הנמצא על הרה"בית, מקום מקודש לשלוש הדתות, והם מגנים אותנו על רצח אזרחים בנשק אוטומטי, צבועים, דור-פרצופיים.

אנחנו לא זעקנו על צביעותם שעה שהתירו לנו, 23 שנה, לשלוש בעם אחר ולשלוש מתושבים זכויות אדם וזכויות אזרח. אנחנו לא ראינו בהם צבועים כאשר החירו לנו לפרוץ לרובע המוסלמי ולרובע הנוצרי ולהוכיח זלזול בזכויות וזלזול זה בסדר, כי זה בעדנו.

טוב, אז נניח, רבותי, לצורך העניין, שאומנם כולם צבועים ודור-פרצופיים, אבל מותר לנו לשאול את עצמנו: האם רצח המוני במקום פלוני או במקום אלמוני נתן למישהו היתר מדאורייתא או מדרבנן או מממשלת ישראל להרוג ולו אזרח אחד חף מפשע? זו השאלה המרכזית. איפה אני צריכה למנות — כאן ושם רצחו, ורשעים, וצבועים. קנה המידה איננו אם יש היתר, משום שאחרים פשעו, להרוג אזרח אחד.

הבעיה היא לא של האו"ם. רבותי, הבעיה היא שלנו. קודם כול וראש לכול שלנו: שלנו עם עצמנו, ושלנו ביחסנו לפלשתינים, ושלנו ביחסנו לקהיליית העמים. מעל כמה זו חזרנו ואמרנו וההורנו עשרות פעמים מפני האפשרות שהקונפליקט-הפוליטי בינינו לבין הפלשתינים, בינינו לבין הערבים, שיכול להיפתר בדרכים פוליטיות ובדרכי שלום על דרך התבונה ועל דרך המשא-ומתן, עשוי ליהפך למלחמת דת אכזרית, אבל התעלמנו.

ידידי, חבר הכנסת עוזי לנדאו, לא תוכל לשכנע אותנו שהיו איזה צרכים ביטחוניים שחייבו להכניס לעוצר של 24 שעות 120,000 איש כדי שישכ-ראש הכנסת וכמה קנאים ירקדו עם ספר התורה על איזה קבר של מוסלמי בשכם, שום צורכי ביטחון לא חייבו פלישה לאתר נוצרי ברובע הנוצרי ערב

הפסחא, בעיר העתיקה בירושלים, עיר הנצח השוכנת, כן, בהיכל זכויות מול פני כל העולם ועל כן הכול מתבוננים בה. זו פרובוקציה נמשכת שמעוררת פחדים בקרב הציבור הפלשתיני. כשם שלא היה הכרח, מלבד בריונות מתנשאת, להקים את ישיבת "עטרת כוהנים", אלה שמתכוננים לבנות את בית-המקדש על הרה"בית.

ואני רוצה להראות לך: הנה פה, בסוכנות דואר בתוך העיר העתיקה, רושמים כוהנים לצורך עבודה בבית-המקדש. יש שם, בעיר העתיקה, בית-דואר שבו תמונה של ירושלים שבה מגולחים המסגדים ובני הרה"בית. האם כל אלה אינם בכחינת פרובוקציה מצטברת שממשלת ישראל לא טרחה לעשות דבר כדי להרגיעה אלא עודדה בכך שהיא מממנת את הישיבות האלה ובכך שהיא שלחה צבא וחיילים להקים דווקא ברובע ההוא, בניגוד לפסק-הדין של בית-המשפט העליון בנושא בורקאן, את הבית של השר שרון? ויש פה התנשאות ויש פה אדנות ויש פה שנאה לזרים, ועל כן כאשר באים לבדוק את הדברים, אי אפשר לומר שתמיד אנחנו הצדיקים.

ועכשיו בא האירוע הנורא על הרה"בית. עוד בטרם נחקרו הדברים כבר הודיעו השופרות כי הקורבן, אלה שנהרגו: הוא האשם היחיד. אני אינני אומרת שלא היה שם התפרעות, אבל להגיד כל הזמן בכל כלי התקשורת שלנו, בצדקנות מתנשאת, שהקורבן הוא האשם היחיד? השלטון, הצבא, המשטרה, נושאי הנשק, האחראים לשמירת הסדר הציבורי, הם כעינינו ובהסברה שלנו הקורבן היחיד. בהם אין פגם, להם אין אחריות, כי אנו הריבון וקוף הקומה ולנו כל הארץ. אנחנו הצודקים, אנחנו הצודקים. האם אין בכך כדי לעורר שאלות מספר, כאשר השלטון והצבא והמשטרה והפוסק והאחראי הם צודקים, ואילו הקורבן, אלה שנהרגו ונפצעו, הם האשמים?

מי שחשב שתחת המטרייה של סדאם חוסיין נוכל להשכיח את הבעיה של העם הפלשתיני הנתון לכיבוש ומשולל זכויות, מי שחשב שהמרי האזרחי של עם חסר זכויות שכך, מי שחשב שזו ההודמנות להזיו גבולות, לגרש אנשים, להקים שכונות נוספות על אדמות מופקעות ולהגיע בית בבית ולקרב שכונה לשכונה על חשבון אזרחים — וזו היתה הודעת ראש הממשלה פעם נוספת — המציאות סטרה על פניו.

המשבר במפרץ לא יכול לחסל את הבעיה הקיומית, שתמשיך להיות בעיה קיומית שלנו, בייחוד שלנו, עד אשר חיושב בדרכי שלום בינינו לבין העם הפלשתיני, הוכאי כמו כל עם ועם לזכויות מלאות. אסור היה, מבחינתנו, שתיווצר זיקה, לינג'ר, בין המשבר במפרץ לבין הצורך ליישוב הסכסוך בינינו לבין העם הפלשתיני, אבל אחס, בהעמידם עצמכם צודקים תמיד, בסירובכם לשתף פעולה עם קהיליית העמים, יצרתם סימטריה בין סדאם חוסיין לבין יצחק שמיר. הוא, אותו רודן, רוצה את זכויותיו ההיסטוריות על כוויית שהייתה פעם עירק, ועומד מול העולם כולו. כך גם שמיר טוען: כולה שלנו ואין בלתו. הוא, סדאם חוסיין, יושב על תקן הלאומן וקוף הקומה. כך גם שמיר.

במקום לרכך, במקום לחקן, במקום לנסות ולהסביר מקרוב, כן, לאלה שיבואו, את אומללות האירועים שיצאו מכלל שליטה, באה הצדקנות המתנשאת והיא המנצחת על המקהלה הלאומנית-הדתית ומורידה מסך אפל על כל מחשבה מדינית רציונלית. צדקנות זו היא המבודדת-אוחנו והיא המבשרת ימים רעים של מלחמה פסיכותרמית, מלחמה בתוך גבולות ארץ-ישראל בין שני העמים היושבים בה, ומלחמה, חלילה, חמורה יותר באזור, שאחריה מי ישרונה.

המשטרה, שנחפסה כשאנה מוכנה כהלכה, וגם אם ייתכן שנעשו במהלך הדברים דברים, שכתוקף הנסיבות ובהיסטוריה שפרצה אפשר שלא היו צריכים להיעשות, מתוך התגוננות עצמית, בואו נשים את האצבע ונרע אנחנו — לפחות בכית הזה אל ניגדר אחרי הצביעות מחוץ — מי האשם האמיתי בכך שנורו אנשים למוות.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מדיניות הכיבוש אשמה, מדיניות הכיבוש.

רחבעם זאבי (מולדת):

לא רצחו יהודים. — — —

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת נפאע, חבר הכנסת זאבי, אני חושב שלקטע הזה כבר מיצינו את תוספות הלוואי. תמתינו לנואם הבא.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

יידו אלפי אבנים לרחבת הכותל המערבי, ורק בנס, בחסדי השם, לא נפגעו שם אדם למוות. ייתכן שמצבנו בעולם היה טוב יותר אילו היו נהרגים לנו, חלילה, כמה אנשים. אשרינו שאין מצבנו בעולם טוב יותר בהקשר זה.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

בעזרת השם לא נפגעו יהודים מאבנים, אבל בעזרת השם נפגעו ערבים מהירות. בעזרת השם.

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פארס, חבר הכנסת פארס, זהו.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

חבר הכנסת פארס, אתה מכיר אותי ולא מהיום, ואל נא חשים דברים בפי. אני אומר: בחסדי השם יתברך, באמת נס הוא שאלפי אבנים שנורקו מגובה כזה לא נפגעו מהן אנשים פגיעות חמורות. להוציא פה ושם פצעים קלים. וברוך השם שלא קרה הדבר החמור. מורי ורבותי, אני אומר: בחסדי השם.

אבל אני רוצה לומר: מי שיידה את האבנים האלה צריך היה לדעת, שהדברים אינם יכולים להסתיים בעלבוננו של עם ישראל, במנוסתם בהיסטוריה של אנשים ובעלבוננו של המקום הקדוש והיקר הזה — הכותל המערבי. הוא צריך היה לדעת, בשעה שהוא בא לשרוף את תחנת המשטרה בהר הבית, שהדבר הזה לא יעבור בשתיקה.

אני אומר, ואני אומר את זה כלפי ארגוני הטרור: בעינינו כל האינתיפאדה על שלווחותיה טרור היא, וכזאת תהיה לדיראון. כל מי שנוקט אמצעי טרור לא יוכל לומר: עיני לא ראו את הדם הזה וידי לא שפכו. הוא האחראי למה שמתחולל, גם אם נעשו שגיאות.

מורי ורבותי, עם ישראל חי. אני הייתי בכותל שעות ספורות לאחר שנפלו אותן אבנים. ראיתי את אלפי האנשים הייתי בכותל במוצאי שמחת תורה וראיתי את השמחים, את הרוקדים, את העם הזה האומר: לא יוכלו לנו אבנים, לא יוכלו לנו ההפחדות, ודווקא משום כך נבוא, ולא יעז איש להעיב על שמחתנו. שמעתי אומנם גם את אלה המכנים זאת "לרקוד על הדם". לא זה חלק מעם ישראל.

אבל אני רוצה, וזאת ההזדמנות לומר: מי שחרר לרוקדים על הדם צריך לדעת שהוא הראשון שצריך לזעוק ולא לעמוד על הדם. אני מתכוון לדברים המתרחשים בעיצומם של ימים אלה בירושלים, דברים החושפים אל-נכון את פרצופם האמיתי של ארגוני הטרור.

ובתוך כך אנו מפנים אצבע משולשת לעמי העולם ואף לחשוכה במדינות הסוערות אותנו ולומכות בנו. ועדת הבדיקה — זה לא שיניים? מדוע לא ועדת חקירה בראשות שופט, שיכולה, בדיוק כמו בפעמים קודמות?

רבותי, הוא שאמרנו: במקום שבו מתלהטת קנאות לאומית דתית שם יורד מסך החושך על המחשבה הריאליסטית היוצרת, כך בעיקר, כך באש"ף, וכך: למרבה הצער והמבוכה, גם אצלנו.

אין חוכמה, אין תבונה, אין עצה, כי לא ממשלת בינות היא ממשלת ישראל היום. דווקא בימים שהם ימים גדולים, כשנחוצים מלוא החוכמה, התבונה, האיפוק והשכל לצורך קליטת עלייה, לצורך יצירה, לצורך בנייה, לצורך השתלבות בעולם ההולך לדמוקרטיה, ההולך למשאו-מתן של שלום, הוצעה כבוד לכל אדם ולכל עם — אנחנו מסתגרים סביב מסך של התנשאות, צדקנות וחשכה של תבונה. תודה רבה.

יגאל הורביץ (הליכוד):

על מה את מדברת?

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת חנן פורת, ואחריו לחבר הכנסת צחי הנגבי.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בונה ירושלים ה', נדחי ישראל יכנס. שתי הזרועות הללו בצוותא הן הולכות — בניין ירושלים וקיבוץ גלויות; ובכוחן, במקום מוצנע, נמצא ארון קודש ועליו חרט פסוק בסגנון ארמי נפלא: "ירושלם", כתוב שם, "כד יתכנשון מן גלותא יקרא ימטיר עליה כיממא ובליילא" — ירושלים כשיחננסו לגלויותיה, אור יקרות יורח עליה ביום ובלילה.

ואכן, בתוך כל המהומות, בתוך כל הסערות, בתוך כל הביקורות מימין ומשמאל, שני אלה הם שנשארים, והם שבסופו של דבר יהיו תומכים בחותם של נצח — קיבוץ גלויות ובניין ירושלים.

ואין פלא. אין פלא שארגוני הטרור, המבקשים להתנכל לכל מה שנרקם וצומח כאן, בארץ הזאת, כנגד שני גורמים אלה עיקר מגמתם — לעקור את העלייה משרש ולערער את אחיזתנו בירושלים.

על העלייה שמענו, ויותר מששמענו ידועים הדברים לאלה המטפלים בכך — הניסיונות, התוכניות להתנכל לעלייה עוד מחוץ לבואה לכאן וגם כאן, במקום הזה. ועתה הולכים ומתמקדים הדברים בירושלים.

מורי ורבותי, לעתים אנו עייפים ממלים. מה אתה יכול לומר מול כוחות כזאת של הפרלמנט האירופי המדבר על טבח מתוכנן, טבח מתוכנן בערבים בהר הבית? נכון, גם כאן שמענו כמה צעקות כגון אלה.

הלוא כל ברי-כיר יודע, שמי שאשם בגורלם של אותם 21 שנורו בהר הבית הם פייצל אל-חסייני וחבר מרעיו, אותם אלה שעוררו את הפרובוקציה, אותם אלה שורקו את האבנים, אלפי האבנים, אל הכותל המערבי.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אני רוצה שנבוא חשוכים אמת. גם אם יש לנו ביקורת כלפי

היו"ר ש' וייס:

יש לה 17 דקות עד אז.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הכנסת שבה מן הפגרה אל תוך מציאות חדשה. המזרח והתיכון, לראשונה בתולדותיו, מצוי במקדש של משבר עולמי חסר-תקדים. במרכזו — עירק וסדאם, מדינה בלתי-שפויה ובלתי-צפויה מונהגת על-ידי רודן נעדר כל מעצורים מוסריים.

ישראל מגסה בכל כוחה להישאר בשולי העימות הזה. השגת היעד הזה מחייבת עצבים של ברזל וסבלנות של פלדה. זה לא קל, אולי אפילו בלתי-אפשרי. סדאם חוסיין מוכן לשלם כל מחיר, לרבות דמם של תומכיו כאן מקרב פעילי אש"ף וערכי ישראל, ובלבד שיעלה בידו לגרום אותנו אל מערכות משבר המפרץ. התקפת המוסלמים בהר-הבית על מתפללי הכותל, התקפה שלוחת-רסן ויוזמה מראש, היא רק דוגמה ראשונה למאמץ האש"ף-העירקי הזה. שרק יתגבר וילך. ככל שתתהדרק טבעת המצור על בגדאד.

כנסת נכבדה, בשעה כזו, כאשר אין בכית הזה לא שותפות פרלמנטרית ולא שותפות קואליציונית, לכולנו יש קודם כול שותפות גורל. בשעות האלה ממש, כשאנחנו מקיימים כאן את הדיון הזה, ניצבים אזרחי ישראל במאות תחנות חלוקה ברחבי הארץ ומצטיידים בערכות מגן מפני מתקפת גזים עירקית. בחורי החלוקה האלה ניצבים שכם אל שכם תומכי הממשלה ותומכי האופוזיציה, אנשי "שלום הארץ ואנשי "שלום עכשיו", וכולם יודעים שהאיום העירקי לשרוף את ערי ישראל, להרוג ולאבד ולהשמיד מחצית מאוכלוסייתנו מרחף מעל ראש כלנו ולא מבחין בין נץ לבין יונה.

אף שכנסת ישראל היתה צריכה באופן טבעי כעת הזאת לפעול מאוחדת מאי פעם, כדי להדוף את הניסיון הכמעט-נואש הזה של אויבנו לערב אותנו בעימות לא לנו, מי שהקשיב כאן לפני זמן קצר להשתלחות של חבר הכנסת פרס מבין שאין סיכוי גדול לממש את התקווה הזאת. מר פרס צועד שוב בדיוק באותו מסלול שהוביל אותו ב-1981 להשתלח בממשלת בגין על החלטתה להשמיד את הכור הגרעיני העירקי. כאז כן עתה, מתוך שיקולים של רווח פוליטי לכאורה, רווח פוליטי קצר-טווח, מתוך התנכרות מוחלטת למושג אחריות לאומית כעת שעת-חידוש, מתוך פרץ של חסכול אופוזיציוני מוכן אבל לא לגיטימי, יושב-ראש מפלגת העבודה מפנה שוב אצבע מאשימה אל הממשלה — ולא אל הפרובוקטורים הערבים, שפעלו בדיון מתוכנן לפרטי פרטים.

מה היה קורה אילו התרחשה תקרית קשה כגון זו לא בהר-הבית אלא, למשל, בארצות-הברית? מה היה קורה אילו כיום הקדוש ביותר לנצרות, יום חג המולד, הכריסמס, כשהמוני מאמינים נוצרים מחכנסים בכנסייה המרהיבה שבשדרה החמישית, סנט-פטרק קתדרל, היה מתרחש שם אירוע דומה? אילו המון מוסלמי פנטזי, נסער, מלא זעם על ההתפרסות האמריקנית באזורים הקדושים לאסלאם, היה מתגורר מול הקתדרלה הזאת והיה תוקף את קהל המאמינים הנוצרים בעיצומה של התפילה?

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

היה מפזר אותם במים, כגו מדמיע, בכדורי פלסטיק.

צחי הנגבי (הליכוד):

מה היה קורה אילו היה משליך אכנים באלפים אל המתפללים, שהיו לכודים בתוך הקתדרלה, כשכוח נחות של משטרת ניו-יורק — — —

הנה לפני כאן שני דפים גדושים, כתובים בשפה הערבית בצפיפות, דפים ובהם רשימה של 72 אנשים ערבים בירושלים ובמזרח, תוך ציון ופירוט שם אחרי שם, היכן הם עובדים אצל יהודים, היכן הם עושים אחסון, וכולם נידונים למוות, כשהחתימה של "פחח", המתנוססת על האגרת הזאת, שהתפרסמה באלפי עותקים בהר-הבית ובירושלים המזרחית, קוראת לאוכלוסייה הערבית לבצע בהם עונש מוות, וקוראת לאוכלוסייה הערבית שלא לנחם את אבליהם, ומודיעה שמי שינחם את אבליהם גורלו יהא כגורלם.

מורי ורבותי, אנחנו כבר ידענו על העניין הזה של מה שנקרא ביצוע העונש במשפטי פעולה, אבל שידעו על כך כמו בחותם השריף ויתלו חוזה בתוכני ירושלים — זה אתגר גם בשבילנו. צריך לדעת אם אנחנו יודעים לקיים בעצמנו "ואברהם מכריז ומקלילך אאר". האם אנחנו יודעים, קודם שבוצע גור-הדין, לעמוד על אלה שנמצאים אתנו במגע? אגב, אני מכיר כמה מהם. התקשרו אלי עם לילה בחרדה, ברעדה: האם תפקירו אותנו כעת? זהו אתגר לעם ישראל. אני רוצה לומר שזה אתגר גם לאנשי "בצלם". זהו אתגר לכל אלה הדנים, כל אימת שתס-ירושלום מתרחש דבר ובורקים עד דק כי לא נבדק. הנה כאן לפנינו, קודם שאירע המעשה, אנחנו עם ישראל, אנחנו מדינת ישראל, אנחנו ממשלת ישראל, אנחנו משטרת ישראל, לא נוכל לומר: ידינו לא שפכו את הדם הזה ועניינו לא ראו, אם לא נחלץ לעזרתם של אלה שאש"ף גור עליהם גור-דין מוות לעיני כול, בחוצות. לפי דעתי זה נושא שצריך לעמוד על סדר-היום בכנסת.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים ולומר: לא רווינו נחת, אם נשתמש בלשון המעטה, ממכתבו של שר החוץ שלנו. דווקא עכשיו, בשעה הזאת, היינו צריכים להתאחד כולנו ולא לתת פתח לערעור מעמדה של ירושלים ולערעור אחיזתנו בה.

אנחנו קיבלנו החלטות — אני מדבר כעת גם בשם סיעתי, סיעת המפרץ — התובעות מן הממשלה להבהיר באופן חד-משמעי, כי מכתבו של השר דוד לוי מתייחס רק להגבלות השימוש בכספי הערכות האמריקניות, אך אין בו התחייבות להימנע מהמשך ההתיישבות היהודית במזרח-ירושלים וכיש"ע. הבהרה זו צריכה לבוא לידי ביטוי הן בהסכרה כלפי פנים וחוצן והן במעשה, בתנופת התיישבות ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה בכלל, ובמזרח-ירושלים בפרט. כעניין זה יש לשבח ולתת יישר-כוח גדול לקבינט לענייני קליטת עלייה על החלטותיו בנושא הבינוני בירושלים על כל מרחביה.

אנחנו מצרים מאוד על ההתחייבות הכלולה במכתבו של השר דוד לוי לדווח מדי פעם על ההתיישבות במזרח-ירושלים וכיש"ע, כי הדבר עלול להתפרש כערעור על עוצמת הריבונות שלנו. אנחנו תובעים שלא להפוך הסכמה זו בשום פנים ואופן למגבלה כלשהי לגבי חנוון ההתיישבות וביצועה. אנחנו מאמינים כי חרף כל הסערות, חרף כל דברי הבלע וחרף כל צביעותו של העולם, התהליך יימשך. "בונה ירושלים השם, נדחי ישראל יכנס". תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

רשות הדיבור לחבר הכנסת צחי הנגבי, בבקשה, ואחריו

— לחבר הכנסת גד יעקבי.

המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל לא מסרה לנו שם של נואם. יש לה עוד הזדמנות לעשות זאת.

גד יעקבי (המרקז):

היא עסוקה עדיין בקידום הרעיון הציוני.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

צחי הנגבי (הליכוד):

חבר הכנסת פארס, אני זוכר שאתה נדחפת פעם על-ידי שוטר ורצת ממקום למקום בבית הזה וקיטרת ובכית: "איך העוז?" בן אדם אחד נדחף, כשאלפים מוחקים באכזבים, ואתה יושב ומחייך? אתה לא מתבייש? זה לא מעניין אותך שאלפים לכודים בתוך הכותל, במקום הקדוש ביותר לעם היהודי —

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אתה לא מתבייש.

צחי הנגבי (הליכוד):

— — — ואתה יושב שם בשלוות-נפש. אתה עומד בראש המסיתים האלה כבר שנים על גבי שנים.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
להרוג 21 ולפצוע למעלה מ-200.

צחי הנגבי (הליכוד):
חוצצן שכמוך.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אין כמוך מתחצף.

צחי הנגבי (הליכוד):

חברי הכנסת, מה היה קורה אילו התרחש האירוע הזה בנייר-יורק, והכוח הנחות של משטרת ניו-יורק היה נאלץ לסגת, ותחנת המשטרה המקומית היתה מועלית באש, ושוטרים ניו-יורקים היו נמלטים בעור שיניהם מאימת לינץ', ואז היו חוזרים הכוחות האמריקניים כדי להציל את המתפללים הלכודים בתוך הקתדרלה, ו-21 מהפורעים המוסלמים היו נהרגים? מה היה מתרחש בעולם? מלה אחת: כלום. שום דבר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בכמה קרבות אתה השתתפת, שנהרגו בהם 21 אנשים?

צחי הנגבי (הליכוד):
מועצת הביטחון היתה מתכנסת באמצע הלילה לדיון דחוף?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
על מה אתה מדבר?

צחי הנגבי (הליכוד):
מועצת אירופה, הפרלמנט האירופי היה משמיע הגה? מישוהו בעולם היה בכלל מעז להעלות בדעתו מלה אחת של ביקורת נגד הכוחות האמריקניים?

רחבעם זאבי (מולדת):
במכה הרגו 400 איש — — —

צחי הנגבי (הליכוד):
למה אתה גונב לי את הנאום? זה ה"קליימקס" שעליו חשבתי כל-כך הרבה זמן.

היו"ר ש' וייס:
להבא נתבע שכל אחד יפרסם מראש את דבריו בכתב ונשמור על הזכויות.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אמריקה בכל זאת איננה ידידה של הערבים. היא ידידתה של ישראל.

צחי הנגבי (הליכוד):

ידידי מר רן כהן, שנינו גרים בהתנחלות שמעבר ל"קו הירוק". כשכן אל שכן בגבעה הצרפתית, אבקשך לאפשר לי להמשיך את נאומי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני לא גר מעבר ל"קו הירוק".

גד יעקבי (המערך):
לפי הגדרות של דוד לוי זה "הקו הירוק".

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
שטח כבוש — — —

צחי הנגבי (הליכוד):

רן כהן תוקף את דוד לוי ממיין. מצוין.

אילו התרחש המקרה הזה בנייר-יורק, היה העולם נוהג כמנהגו כפי שנהג כאשר נשחטו במכה 402 מאמינים אירנים בידי המשמר הלאומי הסעודי. 402. ביום הקדוש ביותר לאסלאם, חבר הכנסת פארס, בזמן העלייה לרגל, בחאג', אל מול ה"כעבה". למה נשחטו אז 402 מאמינים אירנים? הם לא השליכו, רבותי, אבנים אל עבר המתפללים הסעודים, הם לא סיכנו אפילו לא סכנה קלה שבקלות את הנשים, הטף והקשישים המופלגים שהיו אז בקהל.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אתה לא יודע מה היה.

צחי הנגבי (הליכוד):
הם הפגינו.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לא הפגינו.

צחי הנגבי (הליכוד):
הפגינו מחאה שקטה. וגם ב-1979, כשהטנקים שם דרסו את האנשים שהפגינו?

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
את כל זה אני לא מצדיק.

צחי הנגבי (הליכוד):

טוב שאתה לא מצדיק. אבל מועצת הביטחון התכנסה במקרה ההוא? ערביי ישראל הפגינו אז? אתה הלכת להפגין, חבר הכנסת פארס, כאשר לא 20 ולא 100 ולא 200 ולא 300 ערבים נשחטו על-ידי בני עמך? אתה עמדת בראש מצעד מחאה?

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
איפה?

צחי הנגבי (הליכוד):

בארץ-ישראל, ביהודה ובשומרון, בשלוש שנות האינתיפאדה. 300. אתה קראת לשביתה?

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
המדיניות שלך הביאה — — —

צחי הנגבי (הליכוד):

אתה הנפת דגל שחור מעל גגות הכפר?

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
המדיניות של הממשלה שלך הביאה — — —

צחי הנגבי (הליכוד):

300 ערבים נשחטו על-ידי ערבים.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

רחבעם זאבי (מולדת):
ראיתי אתכם בתפארתכם.

צחי הנגבי (הליכוד):

ועד האדמות והמגזר הערבי לא פתחו את פיהם.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פארס, אני אצטרך לבקש ממפ"ם לוותר על תורה, כי אם אני מצרף את כל קריאות הביניים שלך, זה כבר נאום.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הוא שואל אותי.

היו"ר ש' וייס:

אלה שאלות רטרוריות.

צחי הנגבי (הליכוד):

300 ערבים נהרגו בידי ערבים, לא ראינו שכיתה ערבית אחת. בשלוש שנות האינתיפאדה, שחטתם את אחיכם, ואף לא דגל שחור אחד התנוסס מעל בית — לא בשומרון ולא אצלך. חבר הכנסת פארס, והיום אתם מפגינים. לא 20 נהרגו, לא 100, לא 200 — 300. מאות על מאות נשחטו בברוטליות, נשים וילדים, נשים בהריון, ובכל המגזר הערבי לא שמענו מלה אחת של ביקורת, של הסתייגות, ולאחר מכן, הרהבת, פרובוקציה כזאת, ופתאום אתם נזעקים כאלפיים. צביעות שכזאת לא היתה במדינה הזאת מאז קומה.

היו"ר ש' וייס:

הזמן נגמר. תמצא לך משפט חזק לסיום.

צחי הנגבי (הליכוד):

כשמדובר בירושלים, מדובר בסוכות, מדובר בכוחל, היהודים הם המותקפים, היהודים הם המעוים להגן על נפשם, או מתעוררים מצד אחד האינסטינקטים האנטישמיים ומצד שני האינטרסים הציוניים. וצר לי מאוד על שלשילוב הזה של אינסטינקטים אנטישמיים ואינטרסים ציוניים מצטרפת היום, לא כולה אבל בחלקה, האופוזיציה — ותוקפת את הממשלה ולא מגנה, ולא מבינה את מקור הפרובוקציה. צר לי מאוד על השילוב הבלתי קדוש הזה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת גד יעקבי, ואחריו — אם לא יהיה נציג של המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל — חבר הכנסת האשם מחאמיד. חבר הכנסת מחאמיד אחרי חבר הכנסת יעקבי. הציונות תפריד ביניכם, אם היא תופיע.

גד יעקבי (המערכ):

מישהו כבר יקדם פה היום את הרעיון הציוני.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כול אני רוצה לשבח את הנוכחות המרשימה של הממשלה כאן. כתוצאה מהנוכחות הזאת, שבאמת מזדקרת לעין — — —

רחבעם זאבי (מולדת):

גם בזמנכם זה היה.

גד יעקבי (המערכ):

אינני חושב כך.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני שותים פה, יוסי' שעה-שעה.

גד יעקבי (המערכ):

זה המחורל שלך.

גד יעקבי (המערכ):

תמיד היתה נוכחות של שרים כאשר היתה הודעת ממשלה, במיוחד בפתיחת מושב הכנסת. לא חייבים להיות כל השרים, אבל די שיהיה נציג או נציגים של הממשלה. החלל הריק, הריקות הזאת היא כל כך סמלית והיא מייצגת את הממשלה ב"מיטבה".

מול עינינו, מעבר לכל הפולמוסים — מצב לאומי חדש, מהפכני, בתחומים רבים. טמונות בו אפשרויות גדולות, אבל גם סכנות חריפות מאוד. יש הכרח, יש צורך, בגישה לאומית חדשה, במפנה לאומי, מעבר לברקים ולרעמים.

שמעתי כאן היום את סקירת ראש הממשלה, כמו רבים מאתנו, ולא מצאתי בה כל סימן לגישה חדשה, לפיכוח מינימלי, לנכונות לגבש תפיסה המתמודדת עם המצב הלאומי החדש הזה. הדברים שהשמיע כאן ראש הממשלה היו כמעט כסיפורי עליסה בארץ הפלאות, כמעט כסיפורי גישה מארץ עוז — שום קשר אל הבעיות האמיתיות ושום גישה רצינית אל המצב האמיתי. הקוסם מארץ עוז בא אל הפרלמנט הישראלי ומספר נסים ונפלאות על מה שהחליט הקבינט הזה, הקבינט ההוא, כאילו אנחנו חיים על אי מבודד, בעולם שאיננו שייכים לו, כאילו איננו חייבים להתמודד עם עלייה אדירה, היסטורית וגורלית למדינת ישראל, כאילו הכול עומד במקומו, כאילו העולם כולו מאיר לנו פנים ובעצם שום הכרעה אמיתית איננה עומדת בפנינו. יכול להיות שהנתקתם זו היום היא דרך טובה מאוד להישרדות, אבל זה לא מה שצריך לצפות מממשלה אחראית ומראש ממשלה מתפקד.

המציאות החדשה הזאת מתבטאת קודם כול בעלייה אדירה, ותחייב בשלוש השנים הקרובות השקעה ממשלתית כוללת של יותר מ-40 מיליארד שקל. זהו שינוי מהפכני בכל סדר העדיפויות הלאומי. זה לא עניין שאפשר לפתור אותו על-ידי מס ערך מוסף על ירקות ופירות מיותר ושגוי, או באיזה קשקוש אחר בתחום אחר בלתי רלבנטי לחלוטין. מתחייב סדר עדיפויות לאומי חדש ואחר, לאומי יהודי כולל ולאומי ישראלי כולל. נהיה חייבים ביצירת 600,000 מקומות עבודה בשלוש השנים הקרובות לבני הארץ ולעולים; 250,000 יחידות דיור חדשות. אנחנו מדברים על מציאות שונה לחלוטין, שלא היתה דומה לה מאז ראשית שנות ה-50. יש מצב חדש במזרח התיכון, בעקבות אירועי המפרץ, ובעקבות סרבנותה של ישראל; מצב שלאט לאט, בהדרגה, קושר את האירועים במפרץ בזיקה עקיפה וישירה אל היחסים בינינו לבין הפלשתינים. במקום ליטול יומה, להקדים את המאורעות, אנחנו נגרדים אחריהם ומצפים, בסופו של דבר, לכפייה בין-לאומית.

מתרחשות תמורות באירופה ונרקמים יחסים חדשים בין המעצמות, שיוצרים הזדמנויות אדירות למדינת ישראל בשוק האירופי המשותף, ביחסים עם הגוש המזרחי, ביחסים עם ברית-המועצות ועם ארצות-הברית. במקום זה אנחנו עוסקים בחיפוש תחומי העימות בינינו לבין העולם החיצון, ומצליחים בכך. אנו עולים על מסלול העימות הזה בקצב דרמטי גובר והולך, שיש עמו סכנות איומות.

עלינו לומר אמת לעצמנו. בכל נושא שתלוי בממשלה מתפתחים מפלות ומחדל, ובכל נושא שלא היה תלוי בממשלה, כמו עצם העלייה ההמונית, כמו האירוע במפרץ, שם מתרחשות התפתחויות דרמטיות ובחלקן חיוביות, אבל בכל

עמדת ארצות-הברית — הפתעה. לא העלינו על דעתנו, הרי רק לפני שבוע-שבועיים הוא קרא לי "דוד" ואני קראתי לו "ג'ימי". הרי זה היה שיאם של ביטויי הידידות בין שתי המדינות ושני העמים.

לא העלינו על דעתנו שבארצות-הברית לא תתקבל חביעתה של ישראל לפסילת פרסום ספרו של אוסטרובסקי על המוסד? על דגלה של ארצות-הברית חרוט חופש הביטוי והפרסום, שם הלכנו לתבוע והפכנו את הספר הזה לבסטר-סלר, שערמות שלו מונחות בכל חנויות הספרים בניו-יורק, מיליונים יקראו אותו ויגבשו דעת קהל מאוד מאוד "חיובית" על מדינת ישראל ועל פעולותיה בתחומים החשאיים.

מול עינינו לא סוף מעשה במחשבה תחילה, אלא מחדל ואסון בעיוורון ואשליה תחילה. שוב אנחנו רואים כיצד העדר התכחות מונע קבלת החלטות בעוד מועד.

חברי הכנסת, לסיים אני רוצה לומר: לא תהיה ברירה למדינת ישראל, לציבור בישראל, אלא להכריע בין שתי תפיסות חלופיות. האחת המובילה להשתלכות של מדינת ישראל בעולם המשתנה, להפניית משאבים מהקסבה של שכם ומהסמטאות של עזה לפיתוח ולקליטה, והשנייה — עימות מתמשך בינינו לבין העולם החופשי, בינינו לבין ארצות-הברית, ניוון כלכלי וכישלון בקליטה, בפיתוח ובהשגת השלום. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת גד יעקבי קיבל את כל הזמן של המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל. לא היה כאן שום נואם מהסיעה הזאת. רשות הדיבור לחבר הכנסת האשם מתמשך אחרי — חברת הכנסת גאולה כהן: היא לא כאן, אני מניח שתהיה כשיגיע תורה. אחריה — חבר הכנסת יאיר צבן.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, אתה יכול לדאוג לכך שמישהו מהממשלה יהיה נוכח.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו חמדי ממליצים שמישהו מהממשלה יהיה נוכח. אין בכך חידוש. להיפך — אם יהיה מישהו נוכח, יהיה בכך חידוש מפתיע.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ש' וייס:

אני מוכן לזום קריאה לאחד השרים, אבל אנחנו נמשיך בכל זאת. הכנסת מתקיימת מכוח עצמה. מעולם לא התלהבתי מהרעיון שאנחנו מכיעים תחינה שיכואו, ירצו, יבואו. אולי פעם אפשר יהיה להביע להם אי-אמון בלי שיהיו כאן.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, אני התכוונתי לדבר ולהגיד: אתם הממשלה, אבל עכשיו אני: הם, כי הם אינם פה.

נכון, אדוני היושב-ראש, שעל סדר-יומה של הכנסת עומדת סקירת פעולותיה של הממשלה, ואחת מפעולותיה של הממשלה הזאת, אשר האפילה על כל פעולותיה, היא הפגרום בירושלים המזרחית, שכתוצאה ממנו נהרגו ונפצעו מאות פלשתינים, ומיליון וחצי פלשתינים נמצאים בעוצר.

ביום שני, אדוני היושב-ראש, ביום שני השחור לעולם כולו, השחור לפלשתינים והשחור לישראל, כיוצע פשע חדש נגד העם הפלשתיני בשטחים הכבושים.

נושא שחלוי בממשלה מתפתחת מפולת, מתפתח מחדל גובר והולך.

ההתדרדרות בשטחים, בניגוד לניסיון ליצור אשליית רגיעה, היא עובדה מוכחת. רק מי שהוא עיוור, חדל אוניס, אינטלקטואלית לפחות, לא מבין שרק פריצת דרך מדינית עשויה להביא להסדר. היא יכולה היתה להתרחש, היא חייבת להתרחש אם אנחנו רוצים להיפרד מהמלכוד הזה.

מתחולל עימות חריף עם ארצות-הברית ומדינות המערב, שיויבל אותנו. בתוך פרק זמן לא ארוך, למצוקה כלכלית מצד אחד, ולמצוקה מדינית שתכפה עלינו הסדר שיהיה בניגוד לאינטרסים שלנו.

מתפתח מחדל בקליטת העלייה. לא קרוונים, לא בתים מוכנים, לא התחלת בנייה מסיבית, לא פעולה רצינית ליצירת מקומות תעסוקה. מחדל בתחום הזה עלול להיות גורלי לעתידה של מדינת ישראל כמדינה שצריך טעם קיומה הוא בהיותה בית לאומי לעם היהודי.

מתחוללים ביטויי ויתור על ריבונות. נכונותו של שר חישוקאי, שר החוץ דוד לוי, לדווח מדי פעם לממשל האמריקני על פעולות אוטונומיות לגיטימיות של ממשלת ישראל חמורה ביותר. כידוע לכם, אני נגד התנחלויות בשטחים, לבד מירושלים ובקעת-הירדן ורמת-הגולן — אבל נכונותה של ממשלה ריבונית ישראלית לדווח לממשל אחר על פעולותיה הלגיטימיות ולעמוד למעשה לביקורת ממשל אחר זה, על-ידי ממשלה זקופת גומ, פומפוזית, נפוחה, מדברת בדרמטיות, אין לכך תקדים גם בחקופת קיומן של ממשלות מתונות, ממשלות מפוכחות, ממשלות שיש להן מודעות בין-לאומית.

הממשלה מפגינה חולשת דעת וחוסר אוניס מחירי בתחום הכלכלי והחברתי. האבטלה גדלה. האינפלציה עולה. הצורך בגיוס משאבי ענק לקליטת העלייה הוא צורך דרמטי ומיידי. ומה מביאים לציבור, לממשלה, לכנסת? תוכנית שוליים, שאר-ירקוק כלכלי, שגם ממנה כבר לא נותר אלא עוף מרוט לאחר כל הויתורים, לאחר כל הפשרות, תוכנית שהיא בשולי השוליים של האמת הכלכלית של ישראל. מה שמרכזי בה — שגור: ומה ששולי בה — לא רלבנטי. זוהי תוכנית ההצלה הכלכלית של המדינה. היא הוצגה באופן דרמטי באמצעי התקשורת, המתנו שבוע לבשורה שתבוא מפי שר האוצר, ומה יצא מפיו? בדלי מלים חסרות תוכן, כמה אמירות קלושות וכמה רעיונות שנפסלו כבר לפני שנים כרעיונות נפל כלכליים.

יש הכרח להביא לכך שמדינת ישראל תעבור למשטר של כלכלת קליטה ופיתוח. יש הכרח שמדינת ישראל תרתום את עצמה ותרתום את העם היהודי למפעל הציוני הגדול ביותר שהיה עמדה לפניו זה שנות דור. אנחנו רואים שמץ מכך בדברי הממשלה, במעשיה, במדיניותה, בפעולותיה, בחזונה? שום דבר. תסלחו לי, קשקוש נבוב, חסר משמעות, שמתחולל כבר חודשים.

ומעל לכל אלה, כל יום והפתעתו. הפתעות לכאורה בכל תחום. האירוע הטרגי בהר-הבית — הפתעה. לא ידענו שיש עימות על הר-הבית? לא ידענו שיש פרוכטורים יהודים שמלבים אש ופרוכטורים ערבים שמלבים את אשו של סדאם חוסיין על הר-הבית? לא ידענו? מסתובב שר המשטרה, מסתובב ראש הממשלה — לא ידעו? לא שמעו, לא נערכו, לא פעלו להפרדת כוחות. ככה זה, הפתעה.

דן תיכון (הליכוד):

אתה לא מכיר באיחוד ירושלים?

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני תיכף אומר. אני אגיע לנקודה הזו ואענה עליה.

אשאל שאלה: לו קרה דבר הזה בבית-כנסת או כלפי יהודים במקום כלשהו בעולם, אני בטוח שהיינו לפחות קמים לדקה דומייה לזכר ההרוגים. אבל כאן, כנראה, דם מסוג אחר. מתברר שיש דם יש דם. ביום שני הייתי בירושלים המזרחית, עשרות אמבולנסים ומכוניות פרטיות העבירו פצועים והרוגים. בפחות משעה נהרגו ונפצעו מאות פלשתינים בקציר דמים שלא היה כמותו. רופאים ואחיות נורו תוך כדי מילוי חובתם, ומהם יש עדיין מאושפפים בבית-החולים אל-מוקאסד. שיכוש עבודתם של צוותים רפואיים גרם למותם של רבים מן הפצועים. וזאת לא הייתה מלחמה. אפילו במלחמה יש כבוד לפצועים ולמתים. כאן לא היה, לצער הרב.

יש מי שיאמר שהירי נבע מהגנה עצמית, להדיפת מה שקרוי "המתפרעים". אבל, רבותי, רוב הפגיעות היו בראש ובחזה. הזאת הדיפת? הרי זהו רצח ככוונה תחילה.

בואו נראה היכן נהרגו הפלשתינים האלה. ארבעה נהרגו בתוך אל-אקצה עצמו, בתוך המסגד: שלושה במקום הרחצה לקראת התפילה, ואחרים על-יד מסגד כיפת-הסלע. כולם במרכז רחבת אל-אקצה. גברים, נשים וילדים. עשרות מקומות עם שאריות של דם ומוח ברחבת אל-אקצה. ממש מרחץ דמים.

עשרות כדורים פגעו בעמודים, בקירות הפנימיים בתוך שני המסגדים הקדושים. באל-אקצה זועק דם של חפים מפשע. הרבה דם, תערוכת בגדים מהוללים בדמם של פלשתינים באל-אקצה, תערוכת אמצעי הדיכוי באל-אקצה, כדורים חיים, גז ומה לא. כל זה לשם הגנה עצמית, כפי שנאמר, הריגת ערבים פלשתינים הנמלטים מפאת הפוגרום? נורו בעורפם ובעת מנוסה. נורו בדם קר.

ביום שני השחור הייתי באל-מוקאסד ובאל-מוטאלע, אוגוסטה ויקטוריה. באל-מוטאלע ראיתי פצועים ופצועות, ראיתי הרוגים, בהם נער בן 15, שכדורים פירוו את מוחו לכל עבר. הוא שכב על מיטה בבית-החולים כאשר ילקוטו היתום מגואל בדמו. ואשה שקרוביה לא יכלו לזהותה בשל מספר הפגיעות בפניה ובראשה — לא נשאר כל סימן היכר לאשה זו, שצורות כדורים כונו אל ראשה והרגו.

הייתי באל-מוקאסד, בני משפחות נהרו לבדוק מה קרה ליקיריהם. והנה פתאום נורה גז מדמיע אל תוך בית-החולים. האם-גם כאן היה ניסיון להדוף מתפרעים ערבים? גז מדמיע חדר לחזירי יולדות ופגים, שרופאים חירפו את נפשם כדי להצילם. רופאים, אחיות ועובדי בית-החולים רצו ודמעות בעיניהם. נמהלו דמעות הצער, האבל והכאב עם דמעות הגז המדמיע. גם כאן מתו פצועים כאשר הרופאים עסקו בהצלת פגים ותינוקות, ולא יכלו לעשות את מלאכתם מפאת הגז המדמיע.

יצאתי כחבר הכנסת לבקש ממשמר הגבול להפסיק לירות, גז, אך לשווא. והגז המשיך לעלות מהחלונות של בית-החולים. אף אחד לא מתייחס למעשה ברוטלי כזה, כאילו דבר לא קרה.

ארדני היושב-ראש, לצערי, רבים בישראל התרגלו לתופעות אלה, כאשר, כמובן, מדובר בפלשתינים הנאבקים על חיהם. ומדברים על צלם אנוש וזכויות האדם.

קורה כאן מעשה מסוכן, תהליך איום של שטיפת מוח

היסטורית, גזענית ופאשיסטית נגד הפלשתינים. טוענים שנורקו אבנים על מתפללים יהודים. עוד תתברר האמת שתפרין את הטענה הזו. נורקו אבנים או לא נורקו אבנים, עובדה היא שעשרות פלשתינים נהרגו ונפצעו.

מעניין מה שאמר רב ירושלמי ב"ערב חדש" באתו יום, אינני זוכר את שמו, אבל הוא אמר: המוסלמים התפרעו וקראו קריאות לאומניות ומסיתות. הם אמרו "אללה אכבר". כאילו אסור לומר "אללה אכבר". אני שואל, האם גם אלוהים הפך לחלק מהמתפרעים? גם את שמו אסור להזכיר?

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אתה מצטט את דבריו?

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מצטט את דבריו בדיוק.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אין תוספת?

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הוא יכול להוסיף עוד דברים, אבל "אללה אכבר" זו מלת הסתה? זו מלה גרועה? הרי כולכם אומרים "כרוך השם" ו"אם ירצה השם", למה לנו אסור להגיד "אללה אכבר"?

רחבעם זאבי (מולדת):
ומה זה "אידיבת אל יהוד"?

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
את זה אתה אומר. זה הדמיון שלך אומר. זה נובע ממך. אף אחד לא אומר את זה. אתה אומר את זה.

ארדני היושב-ראש, מי שמקל בדמם ובחיהם של אחרים איננו יכול שלא לשלוף את נשקו ולירות באחיו שלו. הכול לגיטימי פתאום. שלוש הייתה טעות בזיהוי, ושתי צעירות יהודיות נפצעו על-ידי שולן יהודי.

לאן הגענו, רבותי. ובכך לא דינו. תוקפים את המופתי של ירושלים, השיח' אל-עלמי, הנמצא בבית-החולים עד היום, עוצרים את סגנו השיח' אל-ג'מל, עוצרים את פייצל אל-חוסייני ועשרות פלשתינים אחרים.

ארדני היושב-ראש, חברי הכנסת, מה שקרה ביום שני לא היה מקרי. מי שקוראים "נאמני הריהבית" הם גורם מתסיס, המאיים על חיי הפלשתינים, על מקומותיהם הקדושים של המוסלמים והנוצרים. איומיה של כנופיה זו הם אחד הגורמים למה שקרה. אך האחריות העיקרית, ואף כל האחריות, נופלת על ממשלה זו ועל העומדים בראשה, על ראש הממשלה ושר המשטרה. פוגרום כזה לא היה מתבצע ללא אור ירוק מראש הממשלה. ראש הממשלה הכריז על הקמת שכונה יהודית סמוך לשכונה הערבית א-טור, כלבה של ירושלים הערבית. זה גרם למתיחות.

לא נשכח את הצהרותיו של ראש הממשלה רק יומיים לפני הפוגרום, בדבר דרישתו לדכא את האינתיפאדה בירושלים ובשטחים הכבושים. וזאת אף שהוא יודע וכולנו יודעים, שאינתיפאדה עממית זו, שהפכה לנומה פלשתינית, לאורח-חיים של כל קשיש ותינוק פלשתיני, אינה ניתנת לכליה ולחיסול. ואם משהו חשב שעל-ידי פוגרום ניתן לדכא את האינתיפאדה, הנה התוצאות לפניו.

בשל מדיניותה הכושלת, בשל הרצח של בני העם הפלשתיני, העולם כולו גינה את ממשלת ישראל ואת מעשיה; הפרלמנט האירופי גינה בחריפות את ישראל על טבח האזרחים

נכון, איסור יישוב עולים, מחוץ למה שקרוי גבולות ה-5 ביוני, מוזכר גם במסמכים קודמים. אבל, גם עם האזכורים של ה-5 ביוני בכל מסמך שהוא, זה פסול מעיקרו, שכן גבולות ה-4 ביוני נגמרו כבר ב-5 ביוני, או ב-10 ביוני. הם אינם קיימים, הם אינם עוד, הם בטלים ומבוטלים.

בכל זאת, יש הכרל בין האזכור שבמסמך הזה לבין האזכורים האחרים. כאן יש אזכור קונקרטי, עם דיווח קונקרטי, מה שלא היה קיים קודם לכן. לכן יש כאן נזק, אם אכן עולה מן המכתב, שישאל תדווח מעת לעת על תוכניותיה ליישוב העולים, ותדווח מעת לעת על הקצאת המשאבים לפעילות התנחלויות כלשהי — כפי שנאמר במכתב — צריך היום שר החוץ לקום ולהבהיר שהמכתב הזה בטל ומבוטל, שלהסכמה הזאת לא יהיה המשך.

אלי דיין (המערך):

גאולה כהן (התחיה):

אזכיר את זה עכשיו.

להסכמה הזאת אין הסכם ולא יהיה הסכם. אם תבוא משלחת בימים הקרובים לחתום, כפי שתוכנן, על התנאים האלה, הממשלה הזאת לא תחתום. היא לא תחתום על התנאים האלה.

שאלתי היום את השר דוד לוי, אם אכן ראה ראש הממשלה את הניסוח של המכתב הזה כלשונו לפני שהוא נמסר לשר בייקר, ומתשובתו של השר דוד לוי עלה, שנושאים וכל מיני נקודות שבמכתב הזה נמסרו. הנוסח עצמו נמסר לממשלה רק אחרי הגיעו לישראל, והוא רץ משדה-התעופה אל משרד ראש הממשלה למסור לו את הניסוח. אני רואה הליך זה כפסול מעיקרו, ובוודאי כביעבר.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
צאי מהממשלה.

גאולה כהן (התחיה):

האם אתן לכם למשוך? האם זאת האלטרנטיבה?

אדוני היושב-ראש, יש נושאים שבהם אין מקום לפרשנויות, להתחמכויות. צריך שיהיו חד-משמעיים. צריך להיות מסר חד-משמעי לבייקר, עלי-ידי שר החוץ עצמו, שלא יהיה — לא דיווח, לא פיקוח ולא "שמיקוח", גם אם כתוצאה מכך לא תהיה ערבות אמריקנית להלוואה וכתוצאה מכך לא תהיה הלוואה.

אדוני היושב-ראש, אחרי שנכשל אדון בייקר לעשות לינקג' בין השלום לבין השטחים — שלום תמורת שטחים — לא ניתן לארצות-הברית לקחת טרמפ על העלייה כדי לפגוע במדיניות עידוד ההתנחלויות של ישראל ביש"ע ובריבונותה בירושלים. גם אם הממשלה התחייבה שלא תהיה הכוונה ממשלתית של עולים ליהודה, לשומרון ולעזה, אני אומרת פה ומבטיחה פה, שלא יהיה עולה אחד שירצה להתיישב ביהודה, בשומרון ובעזה, שלא יקבל אותו סיוע ממשלתי שמקבל כל עולה הרוצה להתיישב בגליל או בנגב.

למפוחדים בתוכנו, ולמפחידים שלנו החוששים מה יהיה אם, אני רוצה להזכיר, שגם אחרי הלאו המוחלט שאמר בגין לארצות-הברית ביחס לתוכנית-רייגן, הבהילו אותנו המבהילים המקצועיים שהשמים ייפלו על ראשינו. יש לי כשורה לכנסת: השמים לא נפלו, וזרחה בהם אותה שמש שזרחה יום לפני כן.

הפלשתינים בירושלים ועל מדיניות הדיכוי השיטתית נגד העם הפלשתיני. מועצת הביטחון גינתה בצורה ברורה את הטבח של כוחות הכיבוש נגד הפלשתינים בירושלים המזרחית.

אנו, אדוני היושב-ראש, בעד חופש הפולחן לשלוש הדתות שלגביהן העיר הזו קדושה, אך במסגרת הסדר שימש את זכויות שני העמים. אני יודע, שתאמרו, ומישהו כבר שאל אותי, ירושלים מאוחדת, בירתה הנצחית של ישראל. אך העולם החליט פה-אחד, שירושלים המזרחית כבושה היא, חלק מהשטחים הכבושים. מועצת הביטחון ודעת הקהל הבינלאומית החליטו שהפוגרום בירושלים הערבית הוא תוצאה ישירה של המשך הכיבוש.

הפתרון, אדוני היושב-ראש, הוא מדינה פלשתינית, הכרה בזכויות העם הזה והידברות עם אש"ף, נציגו הבלעדי של העם הפלשתיני, במסגרת ועידה בין-לאומית לשלום במזרח התיכון.

אנו מגנים את הודעתו של ראש הממשלה ושל הממשלה לעמוד עם הראש בקיר, נגד העולם. אדוני היושב-ראש, כאשר מועצת הביטחון הטילה סנקציות על עירק, מחאתם כפיים. כאשר אותה מועצה מחליטה בסך-הכול על משלחת לאזור, אינכם מוכנים לקבלה. איזה מוסר כפול. ככן, רבותי, אתם — כוונתי לממשלה — מכריזים מלחמה כנגד כל העולם. אתם מהווים מכשול לשלום.

אדוני היושב-ראש, בשל האחריות המלאה של הממשלה הזאת למעשים הנוראים הנ"ל, אנו רואים בהצבעה על הודעת הממשלה הצבעת א-יאמון.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אתם יודעים מהי המשמעות של הצעה כזאת? המשמעות היא שההצבעה תיערך בעוד שמונה ימים.

אני מזמין עכשיו את חברת הכנסת גאולה כהן. אחריה — חבר הכנסת יאיר צבן.

עשינו מאמץ להביא שר מהמזנון. המאמץ עלה בתווה.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הממשלה אמרה אתמול "לא", כאשר דחתה כל שיתוף פעולה עם משלחת האו"ם לבדיקת אירועי הריגת בירושלים, אבל אמרה גם "כן", כאשר הקבינט לעלייה וקליטה, בהשתתפות ראש עיריית ירושלים, אישר עוד שכונות חדשות בירושלים, גם במערכה של ירושלים וגם במזרח-ירושלים.

אלי דיין (המערך):

האין זה בניגוד למסמך של דוד לוי?

גאולה כהן (התחיה):

חכה, חשמע.

זאת היתה התשובה, להלכה ולמעשה, על הניסיונות של ארצות-הברית לערער את ריבונותנו גם בירושלים. חבל ששר החוץ דוד לוי, שלחם בזמנו נגד "כן" על שאלות בייקר, שרצה להחליש את ריבונותנו בירושלים, נכשל היום בניסוח כושל, במכתבו לאותו בייקר, נוסח שיכול להכשיל אותנו. חלילה, בנושא ירושלים ולגרום לנו נזק, ואולי כבר גרם. אולי המלצת ארצות-הברית לשלוח משלחת שתהיה מעורבת בבדיקת מדיניות ממשלת ישראל באירועי הריגת בירושלים, אולי המלצה זו ניזונה מהסדק שבמכתב הזה, שאפשר לארצות-הברית להיות מעורבת גם בנושא ההתיישבות של העולים בירושלים.

— יהיו בידי המוסלמים, והמפתחות להר יהיו בידי ישראל, כפי שבידי ישראל מפתחות השליטה בכל מקום שבו היא נמצאת.

מלה אחת רצוני לומר על התור של האויבים של הממשלה הזאת בישראל, שאילו הצטרפה לא רק ארצות-הברית, אלא הצטרף גם חלק מהמערך, שלפי התנהגותו אינני יכולה אלא לומר, שהיום, אף שהם "על הפנים", הם והתורה שלהם — אף שיחליפו דגלים ויחליפו צבעים, לא יעזור להם כלום, גם התורה המדינית שלהם, לא רק התורה החברתית שלהם, תפשוט את הרגל. אבל הם מרימים את הראש, כשהם שטוחים על הרצפה, כדי לעצוק: יא, איזה יופי, באמת לא חיסלו את האינתיפאדה; יא, איזה יופי, באמת נצטרך להיכנע ללחץ כדי לצאת מיהודה ומשומרון ומעזה, באמת נהדר, כמה טוב שתהיה בסוף מדינה פלשתינית. זו היום שמחת העניים שלהם, כשהם כולם שכובים ורק הראש מציץ למעלה. על כך אינני יכולה אלא להצטער.

אלי דיין (המערך):

אתם לא עושים — — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דיין, כראש עיר — אתם עוסקים במעשים; כחבר הכנסת, כאן זה מקום המלל.

גאולה כהן (התחיה):

אנחנו נפחיע אותך. נפחיע אותך גם בעשייה. אתה עמרת כאן ואמרת: אין טוב מאריך שרון, רק אריך שרון יכול להציל את המדינה הזאת בבנייה. לי אמרת את זה. שלושה חודשים עברו, ובאמת הבתים עוד לא ירדו מן השמים ועוד לא צמחו ככה מתחת לאדמה, כמו עצים, ואתה כבר נסוג כך, כמו מכל התורות שלך. אתה יודע מה? עוד תצדק, לא במה שאמרת עכשיו, אבל במה שאמרת לפני שלושה חודשים, עוד תופתע ותצדק.

אלי דיין (המערך):

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, משפט אחרון, חבל, אדוני היושב-ראש, על המחיר שנצטרך לשלם בשביל השגיונות שלנו, ובכלל זה, כמובן, אותה שגיאה, לפחות ההצעה של חבר הכנסת פרס, שעמד כאן ומנה את כל השגיונות של הממשלה הזאת, שהוא חזה אותה — בעל התחזיות, שחזה שהממשלה הזאת תיפול למחרת הקמתה, והיום הם כולם מתוסכלים משום שלמרות זאת היא ממשיכה לתפקד — — —

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקרמת לשלום):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מיעארי, זה המשפט האחרון של חברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):

חבל שהוא לא עמד כאן והסביר לכנסת, כפי שביקשתי, מה היה קורה אילו באמת קיבלה ממשלת ישראל אז את הצעתו שלא להפציץ את הכור בעירק; מה היה קורה, היתה עוד כנסת? היה דוכן? הוא יכול היה לעמוד מעלין ולהמשיך להזות הזיות ולהציע הצעות שגויות?

ואולם, אדוני היושב-ראש, באמת חבל על המחיר שנצטרך לשלם בשביל השגיונות שלנו ובשביל השוגים שלנו,

אדוני היושב-ראש, יש קשר בין העלייה הגוואה לישראל לבין השנאה הגוואה לישראל. 40 שנה הן זמן מספיק לגויים, אולי זמן די והותר, כדי לרחוק את מצפונם המלוכלך מדמי ילדים בשואה. היום, הולכים וגוברים, בעירק באירופה, שבראשה עומדת צרפת — חוץ משרפת ספרים יהודיים על המוקד — כמעט כל גילויי האנטישמיות, גילויי האנטישמיות כבר רוחשים בה, חלקם במסווה של התנגדות מדינית לישראל, או לציננות, וחלקם אנטישמיות קלסית.

יש קשר בין העלייה הגוואה לישראל לבין הגינויים הגוואים לישראל. יש קשר בין התור שעומד בו העם שלנו במוסקבה, עם שלם עומד בתור — האם ראייתם פעם עם עומד בתור? כך עומד העם שלנו בתור במוסקבה — לבין תור אחר, תור אויבים שרוצה לחבל בתור הזה, שרוצה לקצר אותו, לקצר את חייו.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

עד שראש הממשלה לא הכריז על עלייה גדולה לארץ גדולה, איש לא דיבר על העלייה.

גאולה כהן (התחיה):

חבל רק שגם יירדחנו, ארצות-הברית, מצטרפת היום לתור הזה. ארצות-הברית נכנעת לאנטישמיות הזאת ומעדיפה את הדרך הנוחה על פני הדרך הצודקת.

יוזמת הגינוי של ארצות-הברית לישראל במועצת הביטחון היא למעשה כניעה לדרישתו של ארגון הפשע והטרור, אש"ף, שתפזר של סדאם חוסיין. על ידידה כזאת של ישראל אפשר לומר: "שומרני השם מידידי, מאויבי אשמר בעצמי".

כמו הגינוי של ארצות-הברית את הפצצת הכור העירק, שנועד בזמנו לפצות את הערבים, והיום כולם מכירים עד כמה היתה זו עמדה כפויה טובה ועויות פוליטי ומוסרי, כך גם הגינוי של ארצות-הברית היום את ישראל הוא ניסיון נוסף לפייס את הערבים באופן בלתי מוסרי על חשבון ישראל, וגם יתגלה כבומרנג שיכה את המגנים, בראש ובראשונה, בקואליציה האו"מית שגיבשה היום ארצות-הברית נגד ישראל עשתה ארצות-הברית כמו ידיה סדק רציני בקואליציה המערבית-הערבית שגיבשה מול סדאם חוסיין נוכח אירועי הריהובית.

אדוני היושב-ראש, בהרהיבית אכן קרה דבר חמור ביותר, שאפשר היה לצפות אותו מראש; מי שהיו לו עיניים בראשו יכול היה לצפות לכך. לא פרובוקציה, הם לא זקוקים לשום פרובוקציה, הערבים, כדי להרוג יהודים. בכל 100 שנות הציונות, מאז הטבח בחברון, הם אינם זקוקים לשום פרובוקציה. עצם קיומנו פה הוא בשבילם פרובוקציה. אבל מה שהזמין אותם ועודד אותם עכשיו בהרהיבית לדרוץ יהודים הוא החלל הריק שהשאירו על היר לשליטה. ואני אומרת: גם חילוני שבחילונים, שהרהיבית בשבילו הוא כמו כל הר אחר, גם הוא לא יכול אלא להתקומם כנגד מצב שבו המסגדים, במקום מקום תפילה, הופכים להיות כמות הסתה, ובידי המתפללים יש אבנים במקום ספרים. ספרי הקוראן. גם חררי שבחרדים, שלא מוכן להתפלל על הרהיבית מחמת קדושתו, גם הוא לא יכול לסבול מצב שבו הווקף ובריוני אש"ף שולטים על הרהיבית והורסים כל דבר שיש בו ריח היסטורי יהודי, כל ממצא שעולה ממנו ריח יהודי. גם מדינה שעוונת את ישראל לא יכולה לומר, שלכל הדתות במקום הזה יש אפשרות להתפלל למי שרוצה להתפלל, ורק ליהודי אסור.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים ולומר: אינני רוצה להיכנס עכשיו לנושא הרהיבית, אבל ברור שמה שדרוש שם זו שליטה כשהמפתחות למסגדים — אם המסגדים הם מסגרים

דוברים ישראליים רשמיים שניסו להציג את הצד הישראלי בטרגרדיה הזאת כולו זכאי ואת הפלשתינים כאשמים בלעדיים. — אינם אבירי האמת, והרגישות האנושית היא מהם והלאה.

כאשר ראש הממשלה ושר המשטרה מתארים במוצאי יום הדמים את אשר אירע כתוצאה הכרחית כמעט של השלכת אבנים על מתפללים שלווים ליד הכותל, הם אינם מבינים מה הם משדרים לעולם ולא רץ.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הם מבינים. מי אמר שהם לא מבינים?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
הרי מי שבסיטואציה כזאת אומר לעולם: הצד הישראלי כולו זכאי, כל האשמה של הפלשתינים, אומר למעשה, שאם מחר תחזור, חס וחלילה, התופעה, והיא יכולה לחזור, שמתפרעים יטחו אבנים במתפללים שלווים, שוב אנחנו עלולים להיות צפויים להרג המוני בהר הבית. השאלה היא, מי כאמת יכול להיות אחראי בשטח הזה. הרי דווקא מנקודת הראות של הימין — ואיני מאמין שיש איש ימין שפוי, איש ארץ-ישראל השלמה קנאי, הרוצה להיות שפוי, שיהיה מעוניין בדבר כזה, דווקא מנקודת הראות שלו. איך אפשר למרוח ככה את אשר היה?

איך אתם מסבירים, ובצדק, את העמדה האמריקנית במועצת הביטחון? אתם מעדיפים לא לומר שלאמריקנים יש גם מחשבות רעות על ישראל בהקשר הזה, ויש להם, אתם תולים את הכול בצורך של שמירת הקואליציה האנטי-סדאמית. נו, נכון, אם זה כך אז לאן פנינו מועדות? המשבר לא עומד לחלוף. יכול להיות שהוא יימשך חודשים ארוכים והצורך לשמור על הקואליציה יתמיד, ואנו היכן?

אחרי שהמשבר ייגמר, האם חיתן ארצות-הברית גט כריתות למצרים? לסוריה? לסעודיה? אז מה מועילים ההסכרים שלכם כאשר זה המצב הבין-לאומי החדש, והמצב האזורי החדש?

לכן אין תשובה מדינית. היו אשליה, לא רק בימין, שהמשבר במפרץ ידחק לפניה את הבעיה הפלשתינית. אילו זה היה קורה, זה לא היה טוב לנו, כי אנחנו שני עמים שחיים כאן, ואם אנחנו לא נסדיר את היחסים בינינו אז לא מספיק לנו שלום עם עירק, שלום עם סוריה, שלום עם מצרים, כי הגיהנום מתחיל בבית.

אבל שילמנו מחיר כבד על ההתפכחות מהאשליה הזאת, מחיר של פגיעה במתפללים, מחיר של הרג בפלשתינים, ומחיר של נזק מדיני עצום לישראל.

אני שומע את שר החוץ אומר: לא הבעיה הפלשתינית היא הגורם הבלעדי לסכסוך. משהו מתאזן אחר אי פעם שהבעיה הפלשתינית היא הגורם הבלעדי? זה טיבו של הסכסוך, שיש בו מומנט מקומי, ארצי, ומומנט אזורי, והיה בו גם מרכיב בין-לאומי של מלחמה קרה. משקלו של המרכיב הבין-לאומי הולך ויורד לטובת העניין, ושני המרכיבים הללו יישארו לאורך כל הדרך. שום הסדר עם הפלשתינים אינו תחליף להסדר עם סוריה ועם ירדן ועם עירק, ושום הסדר עם ירדן ועם עירק ועם סוריה אינו תחליף להסדר עם הפלשתינים.

ועוד הערה בעניין ירושלים. מי שחידר את שאלת ירושלים על-ידי הוויכוח השוחק עם בייקר על סירוב לכלול נציג אחד כמו רדואן אבו-עיש בממשלת הפלשתינית; מי שמכריז בעיצומו של הפולמוס עם בייקר ובעיצומו של המאמצים של

אבל תהליכי העלייה והגאולה, גדולים מכל משוגותינו. וכמו שעברנו מים קשים יותר, גם כשהיינו במצבים גרועים יותר — דגל ישראל עוד יתנוסס בהר הבית.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — לחבר הכנסת דוד ליבאי.

חברי הכנסת, אני לא מקפיד באופן מדויק יותר מדי על עניין הזמנים, אני מוסיף פה ושם דקה, כי זה יום הפתיחה של המושב, אבל תנהגו בטקט ותשתדלו בכל זאת להיכנס למסגרת הזמן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, אני מבטיח לך שלא תצטרך להוסיף לי יותר מאשר לקודמתי.

היו"ר ש' וייס:

אבל הזמן הנומנלי שלך קטן יותר.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לצרף את קולי לקולותיהם של אלה שבירכו על הענקת פרס נובל לשלום לנשיא ברית-המועצות מיכאיל גורבצ'וב. נדמה לי ששום אדם יחיד לא השפיע על ההתפתחות הבין-לאומית מאז מלחמת-העולם השנייה כפי שעשה זאת מיכאיל גורבצ'וב. בוודאי, גורבצ'וב אינו פועל בחלל ריק רק מכוח אישיותו. הוא יציר של תקופתו. הוא פרי המשבר העמוק של המשטר הסובייטי, והוא גם תוצאת העליזות הכלכלית האמריקנית. אבל גם למשבר של המשטר הסובייטי וגם לעליזות האמריקנית יכולה הייתה להיות כבירת-המועצות תשובה אחרת, הפוכה — חזרה לתקופת ברז'נייב ואף לגרוע מכך. ועלולה עוד להיות גם בעתיד תשובה כזאת. ובזכות חוכמתו של האיש הזה, העזתו ואומץ לבו, אנחנו נמצאים עכשיו במקום שאנחנו נמצאים בו. לכן טוב שהפרס ניתן לו השנה.

לנו, כיהודים וכישראלים, יש שתי סיבות טובות נוספות לברכה הזאת, גם משום שבזמנו של מיכאיל גורבצ'וב התחולל המפנה ביחסה של ברית-המועצות למדינת ישראל, ובמיוחד מכיוון שבתקופתו החלה עלייתם ההמונית של יהודי ברית-המועצות לארצנו.

חברי הכנסת, הנאום של ראש הממשלה חיזק בנו, אנשי מפ"ם, אנשי ר"צ, אנשי שינוי, את החלטתנו להפוך את ההצבעה על הודעת ראש הממשלה להצבעת אי-אמון. משום שהנאום הזה הוכיח את אשר סברנו קודם, שהממשלה הזאת, בכל קטע בחזית המעשים והמחדלים שלה היא נשפטה לחומרה, החל מחזית העלייה והקליטה ועד לחזית החברתית וגמור בחזית המדינית.

הממשלה הזאת ראויה לאי-אמון לא רק משום שלא השכיחה למנוע את איועי הדמים בהר הבית, אלא בעיקר משום שמרינוחה איננה סוללת דרך למנוע טרגדיות כאלה בעתיד.

ההחלטה של מועצת הביטחון אינה מאוזנת? נכון, היא אינה מאוזנת. החלטה מאוזנת הייתה צריכה לכלול אלמנטים נוספים, אבל הרי גם החלטה מאוזנת הייתה מטיחה בישראל דברים קשים. היא לא הייתה אומרת את הדברים שנאמרו בפולמוס האירופי. אבל זו לא החלטה הפולמוס האירופי, כדאי לדייק. מי שאמר בפולמוס האירופי כי ישראל ביצעה בהר הבית טבח מתוכנן הוא כוזב, מרושע ומנוול. אולם, אותם

רחבה. החלטות באו"ם על כינוס ירושלים היו, חס וחלילה אולי יהיו, כולן היו פיסוט נייר בלבד, ונראה לי שבסוגיה זו אנחנו יכולים להיות סמוכים ובטוחים באחדות הלאומית ובכוחו לעמוד מול כל החלטה. אדרבה, אם יש חשש שנושא ירושלים, מעמדה, מעמד המקומות הקדושים, יעלה מחדש, הרי החלטת הממשלה שלא להיענות לפניית ארצות-הברית ולא להיענות לפניית מועצת הביטחון, להתנכר ולהתעלם בצורה חזיתית ומוחצת מהחלטת מועצת הביטחון, היא שעלולה להביא אותנו לדיונים נוספים על ירושלים, על עתידה של ירושלים, במצב הרבה יותר קשה ובעייתי, כאשר יש לנו באותה שעה התמודדות עם ממשלת ארצות-הברית, כאשר לא מובטח לנו בעניין זה לא גיבוי ולא וטו של ארצות-הברית.

האינטרס הלאומי שלנו היום הוא לשמור על תמיכת ארצות-הברית בעמדה העקרונית שלנו, שאין שום קשר בין פתרון בעיית כוויית לבין פתרון הבעיה הפלשתינית.

חברי הכנסת, ארצות-הברית עומדת במאבק קשה מול סדרם חוסיין, שכשש מדינה וסיפח אותה. ארצות-הברית היא שהתייצבה מולו, היא שארגנה כוח בין-לאומי נגדו, כוח שעומד כרוכו על אדמה ערבית ונעזר בין השאר בצבאות ערביים. כל זה, נכון, להגנת אינטרס אמריקני מובהק. אבל יושבי הבית הזה יודעים שבעניין זה, עמידה מול עירק, סילוק עירק מכוויית, החלשתו, אם לא הכחדתו של הצבא העירקי, בעניין זה יש זהות אינטרסים בינינו לבין ארצות-הברית.

עירק עושה בימים אלה מאמץ עצום, יחד עם אש"ף, לבודד את ארצות-הברית, ובייחוד להכניס טריו בינה לבין ישראל. עירק עושה בימים אלה מאמץ גדול, יחד עם אש"ף, לשכנע את העולם שדין אחד לכיבוש כוויית ולכיבוש פלשתינאי, ושנסיגה מכוויית, אם האמריקנים אינם דו-פרצופיים ואם יש להם קריטריונים אחדים, חייבת לגורר את נסיגת ישראל מהשטחים. המאמצים האלה הגיעו עכשיו לשיאם בארץ ובזירה הבין-לאומית. הערבים באו ודרשו במועצת הביטחון, ונתמכו על-ידי בריטניה ועל-ידי צרפת, לקבל הצעת החלטה שתכלול מתן חסות של האו"ם לפלשתינים בשטחים ושליחת משלחת לשטחים הכבושים כדי שתמליץ המלצות ותציע הצעות להגנת האוכלוסייה בשטחים הכבושים. לא ירושלים עמדה במוקד ההצעה הערבית ולא הרהיבית בלבד, אלא השטחים הכבושים כולם. הערבים אמרו לארצות-הברית: אתם רוצים ארגון בין-לאומי יעיל? אתם באים ומבקשים את המטרייה ואת החסות של מועצת הביטחון לפעולות הבין-לאומיות שלכם נגד הפולשים, נגד הכובשים? יש לכם הזדמנות עכשיו, שוב דין אחד, תקבעו עמדה בין-לאומית ואתה גם כלפי הבעיה הפלשתינית. וארצות-הברית היא שסירבה והיא שהכשילה את ההצעה שיכולה היתה להתקבל פה אחד, או פה אחד נגד עמדתה, בכך שאימה שתטיל וטו, כאשר כל אחד מבין שעירק היתה מעוניינת בוטו האמריקני הזה במועצת הביטחון, משום שהשימוש בוטו האמריקני היה מכאי לערעור הקואליציה והחזית הבין-לאומית נגד עירק-אש"ף.

ובכן, ארצות-הברית הצליחה — נכון, במידה מסוימת על חשבון ישראל, מבחינת נוסח ההחלטה — למנוע משלחת ישירה של מועצת הביטחון שתבוא לכאן, למנוע חסות של האו"ם לפלשתינים, למנוע משלחת לחקירת המצב בשטחים בכללותו, וצמצמה ביותר את תפקיד המשלחת, שתאסוף ממצאים על התקרית המסוימת הזאת שהיתה בהרהיבית. וכל זאת, במידה לא מבוטלת בכלל ושלילית של ממשלת ישראל כטיפול בנושא של הרהיבית, הן מבחינת ההיערכות, הן

לוי כלפי בייקר, אגב ללא יסוד של ממש במציאות, שהוא הולך לבנות שכונה חדשה באוגוסטה ויקטוריה —

יאיר שפרינצק (מולדת):
שמו שמים.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— ומי שעומד בראש ממשלה שאינה מסוגלת למנוע את אירועי הרהיבית, את יתפלא אם שאלת ירושלים הולכת ומסתכבת בפלונטר מסובך מאין ספק.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר משהו על היחס הסלקטיבי בבית הזה ומחוצה לו למורשת ישראל. כאשר מדובר בהרהיבית ובחג הסוכות, אי-אפשר שלא להזכיר את ייחודו של חג הסוכות, אגב, כל הייחודים הללו זועקים אי-אמון לממשלה. כדאי לאנשי המחנה הלאומי לזכור, כי אחד מהוגי הדעות שלו, פרופסור יוסף קלאוזנר, העמיד את הייחוד הראשון של חג הסוכות, ואני מצטט: "הסוכה, הדומה לצירף ולאולה, תזכיר לכל אורח בישראל, כלומר לכל עם ישראל, את חיי הפשטות והשוויון שאז ישבו כל בני ישראל בסוכות באין הבדל". סוף ציטוט. אבל היום האולה, הסוכה והצירף, ובמיוחד האולה, הפכו לא סמל לשוויון אלא סמל לפעל, לקיפוחם של זוגות צעירים ולמחדל בקליטת העלייה.

הייחוד השני — חג הסוכות הוא חג שבו דאגו חכמינו להדגיש את הממד האוניברסלי ביהדות, את היחס החיובי לאומות העולם. לפי דברי חז"ל, המשיכו החוגגים בחג הסוכות עד ליום השמיני, כדי שיוכלו לבקש גם על עצמם בתפילת הגשם מכיוון — כך אמרו חז"ל — שבמשך כל שבעת ימי החג ביקשו על אומות העולם, והרי כך מסבירים חז"ל גם את 70 הקורבנות בימי חג הסוכות על הרהיבית, כנגד 70 אומות העולם. מי שמע מחכמינו בדור הזה את התוכן הזה של חג הסוכות?

ישעיהו בן אמן, עמוס, הלל הזקן, יהושע בן-חנניה — מי יגול עפר מעיניכם, אילו היו בקירבנו רבנים ממשיכי מורשתם של ענקי הרוח האלה, אולי היו קוראים להתכנס בשמחת תורה ברחבת הכותל כדי להפגין זיקה למקום הזה, אבל היו אולי אומרים לחסידיהם כי בגלל הטרגדיה שאירעה בחג הסוכות בהרהיבית, וכדי לבטא את ההומניזם שביהדות וכדי להזכיר את ייחודו של חג הסוכות ואח תוכנו האוניברסלי, וכדי שנוכל לשמוח בתורה, שדרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום — כל נתיבותיה שלום — ראי שנתפלל ונאמר דברי תורה, אך לא ראוי שנקוד ונצלה בקרבת זירת הרמים ההיא, כדי שלא יוכל איש לומר בארץ ובעולם אל מול אקרני הטלוויזיה: ראו אותם, רוקדים על הדם; שאיש לא יוכל לומר את זה. מי שבלעב דאגה לרוח היהדות ולמקומה של מדינת ישראל בתור העולם, היה דואג לכך.

אבל איפה ישעיהו, עמוס, הלל ויהושע בן-חנניה ואיפה הרבנים של דורנו. חבל על דלא אבדין ומשתכחין ובדין משתכחין. תודה רבה.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד ליבאי, ואחריו — לחבר הכנסת יהושע שגיא.

דוד ליבאי (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני קורא לממשלה להיענות לבקשה של שר החוץ בייקר ולהמליצתו ולקבל את נציגי מוכ"ל האו"ם. על כך המאזניים לא עומדת כלל שאלת הריבונות שלנו על ירושלים. בנושא זה יש הסכמה לאומית

חקירה, ועדת חקירה ממלכתית. כי אם התשובה על הטענות נגדנו היא, שמינינו כאן איזו ועדה-מטעם והיא בדרקת — איזה ערך ואיזו חשיבות יוכלו להיות מבחינה בין-לאומית לוועדה כזאת, ומה ערך יהיה למצאה, אם היא איננה לפחות אותה ועדה שמתמנית על-ידי גורם אובייקטיבי ביותר, כמו נשיא בית-המשפט העליון?

אדוני היושב-ראש, אם תבוא הצעה לאי-אמון בממשלה על רקע זה, אני אציע לסיעתי לתמוך בה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת יהושע שגיא, ואחריו — את חבר הכנסת יואש צידון.

יהושע שגיא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, צריך להיות כמעט עיוור או אטום כדי שלא להבין שנוצר מצב בין-לאומי חרש, אשר המוקד שלו נמצא במזרח התיכון. במשך חודשים ימים התפוררו בריחות ישנות ומדינות החליפו צד. סוריה של היום לא היתה יכולה לעשות את אשר עשתה בלבנון ללא החיבור עם ארצות-הברית, והחיבור עם ארצות-הברית מאפשר לסוריה לפעול בניגוד לקווים אדומים ברורים שניתנו בעבר לסורים. ותוך כדי התעלמות, או תוך כדי השתיקה שלנו בעניין הסורי, נוצר מצב מדיני חדש גם בגבולנו הצפוני. ישראל לא יכולה להרשות לעצמה שליטה של סוריה בכל לבנון, כל עוד קיים מצב של מלחמה ואיום על קיומה של ישראל מצדה של סוריה.

אנחנו רואים את ההיערכות במפרץ, והשאלה האמיתית, לפי דעתי, היא: האם הקואליציה של בעלות-הברית במפרץ היא מקשה אחת? האם הקואליציה הזאת תחזיק לאורך זמן? האם ארצות-הברית מתכוונת, בסופו של דבר, להילחם או לא? תרשו לי לומר לכם את דעתי: מלחמה יכולה לפרוץ במפרץ בכל שנייה. כאשר עומדים סאות אפריקה מכל צד של הגבול, כאשר יש מתח כמעט בלתי ניתן להשקטה, כאשר מפעילים כלי נשק משני הצדדים, מלחמה יכולה לפרוץ שם גם בזו השנייה, בלי החלטה של וושינגטון ובלי החלטה של בנדאד, פשוט מפני שהיא תקרה.

אבל האם ארצות-הברית מתכוונת לפתור את הבעיה ככזו? גם כאן, כמובן, הדעות חלוקות. אני מניח שנשיא ארצות-הברית יודע שאם האופציה הצבאית איננה קיימת, הרי שכל שהותו במפרץ היא לשווא, מפני שסדאם חוסיין לא יזוז אפילו סנטימטר אחד ללא איום עליו. מצד שני — ואני אומר את זה במלוא הכנות — אני גם מבין את הקשיים של הפנטגון לתת אור ירוק לנשיא שלנו, כי הדרים אינם פשוטים.

ונחזור לשאלה לגבי הקואליציה של בעלות-הברית — אם כולן מקשה אחת. תרשו לי לומר שאני מפקפק בכך. כולנו עוד זוכרים את מסיבת העיתונאים שערך גורבצ'וב בהליסינקי, כשהוא מדבר על פתרון בעיית המזרח התיכון כולו. שמענו את מיטראן מצרפת חוזר בנימה דומה, ואולי יותר קשה. כמעט, הייתי אומר, שמעתי גם בדברי תאצ'ר, בהתייחסות שלה לנושא הרי-הבית, נימות של נסיגה. אני מניח שכל המדינות האלה היו בוודאי מתוך אינטרסים כלכליים שלהן, מעדיפות שלא לפתור את הבעיה בדרך מדינית אלא למצוא פתרון לגלי לבעיה, מפני שאי-אפשר לגשר על פני העמדות. עם זאת, הדבק המאחד את הקואליציה עד עכשיו הוא ההבנה, שכלכלת העולם החופשי לא יכולה להיות תלויה ברצונה של עירק וברצונה של שליט עריץ יחיד כמו סדאם חוסיין, לשבת או לחסד.

אל נשלה את עצמנו: מדינות המפרץ, מאז קיומן כמדינות עצמאיות, בונות על כך שההגנה שלהן היא הכוח הצבאי

מבחינת השימוש או האי-שימוש במודיעין שהיה או לא היה, והן מבחינת הטיפול בכעיה הזאת והתגובה עליה מייד לאחר שקרתה.

חברי הכנסת, נכון, מוטב היה אילולא היתה התקרית בהר-הבית ואילולא נהרגו 21 ערבים ונפצעו רבים אחרים; ואילו ניתן היה להוכיח בצורה ברורה את הטענה של הגנה עצמית, שנטענה על-ידי שוטרי ישראל. וטוב היה אלמלא היתה ההחלטה ואלמלא היה הגינוי. אבל הגינוי קיים, הוא ניתן במצב שארצות-הברית נמצאת בדילמה קשה, כשהיא בקדמת החזית מול עירק.

חברי הכנסת, לארצות-הברית ולנשיאה יש בעיות קשות מבחינת הבעיות הקשות הן, בין השאר, ערעור בדעת הקהל בארצות-הברית באשר לניסיון לפתור את בעיית כוויית על-ידי הפעלת כוח צבאי או במלחמה. יותר ויותר נשמעות שם דעות שיש ללכת רק בדרך הפתרון המדיני. וכל זה — נוכח היחלשות מעמדו של הנשיא בימים אלה, כאשר הוא לא מצליח להעביר חקצי בכתיבה הנבחרים ובנסת שלו.

לכן, אם במצב זה אנו מתבקשים על-ידי ארצות-הברית לקבל משלחת זו, תוך הבטחה שהנשיא הזאת טובה יותר מהאלטרנטיבה — מה הסיבה שלא לקבל אותה? נאמר לנו: פגיעה בריבונות ירושלים. אני שואל: איזו פגיעה תהיה בריבונות ירושלים אם נחזור על כך שקיבלנו משלחת של מזכיר האו"ם?

אם לדבר על פגיעה בריבונות ירושלים, הרי יש להפנות את השאלה לראש הממשלה, שמחד גיסא מכריז ש"לא נקבל התערבותו של שום גורם זר כעניינה של ירושלים", ומאידך גיסא שר החוץ שלו מגיש מסמך בשם ממשלת ישראל, שלפיו "אין הממשלה מפנה או מיישבת יהודים סובייטים מעבר ל'קו הירוק'", והיינו בין השאר לא במזרח-ירושלים, ו"השימוש בערכיות למלוות השיכון יוגבל לאזורים הגיאוגרפיים שהיו בשלטון ממשלת ישראל לפני 5-ביוני 1967", ונוסף על כך — הממשלה שלנו מתחייבת לספק לממשלת ארצות-הברית את תוכניות הבנייה שהממשלה מתווה לשיכון העולים, וכיוצא בזה.

חברי הבית, כשאנחנו רואים איזה מסמך היתה מוכנה ממשלת ישראל לתת לממשלת ארצות-הברית, ושואלים את עצמנו האם אין כאן ערעור הריבונות שלנו על ירושלים המזרחית, לעומת הספקולציה והטענה המופרכת כאילו קבלת משלחת או"ם יש בה כדי לפגוע בריבונות שלנו על ירושלים — קשה מאוד להתייחס ברצינות לטענת הממשלה שלנו בעניין זה.

לכן, גם אם נכון הדבר שההחלטה לא היתה מאוזנת, וגם אם נכון — ועל כך דיברו הרבה — שההחלטה לא היתה צודקת, כאשר היא לא נתנה את הדגש הראוי בהתקפה הקשה ביותר שהיתה במקום קדוש על קהל מתפללים, הרי בכל זאת, את האינטרס הישראלי אנחנו צריכים לבקש. ואם היתה התעלמות מהתנהגות מסימת נגדנו, וטוענים שרוצים לכדוק את הדברים, או לכאורה אדרבה, יש לאפשר לדעת הקהל הבין-לאומית לראות ולשמע שלנו אין מה להסתיר ואנו מוכנים להציג את הצד שלנו. כי מה שנגרנו כבר הוצג היטב בעולם, ואפשר גם להראות את הצד האחר.

ואם כבר, אדוני היושב-ראש, הממשלה מסרבת לאפשר למשלחת הבין-לאומית לבוא לכאן, אז אדרבה, היא היתה צריכה לשקול ברצינות כינון ועדת חקירה על-פי חוק ועדות

יודעים כולנו, שמסמך חוסיין לא היה לו שחר. עמד פה פרס ודיבר על המחדל בקליטת העלייה. כולנו בבית הזה וזכרים את הוויכוח ערב אישור התקציב, אם 40,000 עולים יעלו, או 70,000, ועל הקצאת הכסף. פה מדובר על תהליך של שלום. עם מי? עם אש"ף? עם הפלשתינים? מה זה שלום בכלל? קודם כול וראשית כול זה הסרת איום המלחמה. הדבר היחיד שאש"ף לא יכול לתת, גם אם הוא ירצה מאוד, הוא הסרת איום המלחמה מעל ישראל, מפני שהוא איננו מסכן את קיומה של ישראל. פה מדובר על להסתדר עם הפלשתינים, הסדר כזה או אחר, באיזה מחיר? כאשר קיים האיום העירקי, להתחיל את זה בפרכי תל-אביב? לאן אתם רוצים לדחוף? בואו נהיה פעם אחת כנים עם עצמנו ונסתכל לעצמנו ישר בעיניים בעניין הזה.

כאן נאמר עלי-די אחד מחברי הכנסת הערבים, שהאינתיפאדה לא מתה וכל העולם החליט שהיא לא מתה. אני רוצה להגיד לכל אלה האומרים את זה: אם מישו חושב שהאינתיפאדה צריכה להביא או תביא את מדינת ישראל על הכרכים, לכך שתעשה צעדים המסכנים את ביטחונה, הוא טועה. ישראל היא מדינה ריבונית והיא תגן על עצמה.

לישראל דרושה היום מדיניות חדה וברורה, המגדירה היכן הם הקווים האדומים של ישראל, שאותם היא לא תעבור.

אני מבקר את הממשלה על הקו האדום כירדן, אבל אני חרד בגלל הנסיגה מקווים האדומים בלבנון.

ומעל לכל אותם קווים אני רוצה לומר: ישראל צריכה להיות היום ומחר ערוכה גם לקשיים ולבעיות המדיניות שייווצרו לאחר משבר המפרץ, ולא משנה איך הוא ייפתר, וגם מבחינה צבאית. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת יואש צידון, אחרי — את חבר הכנסת רחבעם זאבי.

יואש צידון (צומת):

אדוני היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת, אני מצטרף לברכה לגורבצ'וב על קבלת פרס נובל לשלום. אין לי שום ספק שהוא אישית היה ראוי לקבל פרס זה. אני רק מקווה שגורל הפרס שלו לא יהיה כגורל הפרס של קיסניגר ושל חיין.

סדאם חוסיין השיג הישג טקטי ניכר. סדאם חוסיין מנהל תחרות על ציר הזמן עם בוש. הוא חותר לתקוע טריז בין העם האמריקני לבין הנהגתו, ובאותו זמן לגייס את האסלאם, או לפחות את הערבים, לצדו. בוש מנסה להתניק את סדאם חוסיין. עד היום נראה סדאם חוסיין כמנצח, אף כי אין, לדעתי, לארצות-הברית ברירה אלא לנצח בסופו של דבר, ואולי לה, כמו שאוי לנו, אם לא.

סדאם חוסיין, פייצל חוסיין וחוסין המלך חד הם. הם הצליחו להעמיד את ארצות-הברית במבחן שבו היא לא עמדה, משום רצונה לשמור על קואליציה עם הערבים. מה ערכה של הקואליציה?

ארצות-הברית שפכה לתוך ערב הסעודית, אליבא דאמריקנים, 140 מיליארד דולר ציוד צבאי בעשר השנים האחרונות, על 75,000 חייל. הם היו מסוגלים לעשות משהו? הם מסוגלים היום לעשות משהו? ועל זה שופכים עוד 10 מיליארדים. כמובן, הסעודים משלמים.

רבותי, מדיניות הנקבעת בחדרים הממוזגים של וושינגטון מתקשה להבין עובדות שבחום הגיוגל המרכז-אמריקני או בלהט המדבר המזרח-תיכוני.

האמריקני, שיגן על האינטרסים של ארצות-הברית. אין צבא ערבי במפרץ חוץ מצבא עירק, אפשר לשפוף לתוך סעודיה כמויות נשק אדירות — הבעיה של סעודיה היא כוח-אדם לאיזו ולא הכמויות.

יש גם מחיר לתמיכה של המדינות הערביות בארצות-הברית, ויש בעיה של היום שלאחר פתרון המשבר, כאשר המדינות האלה תרצינה לחזור אל תוך העולם הערבי, לרחוץ בניקיון כפיים ולהסביר כיצד הן תמכו בכופרים שישבו על האדמה הקדושה של נג'ד וחגי'ז, כמו שאומר סדאם חוסיין. נגד מדינה ערבית אחרת. וניקיון הכפיים יהיה אותו אתן, אותה תמורה: להביא את ישראל לכך שתיתן אותם שטחים הקרויים יהודה, שומרון ועזה כתמורה לתהליך הזה. פה לא מדובר רק בירושלים.

האם שאלתם פעם את עצמכם מדוע אש"ף תומך בסדאם חוסיין? הרי לכאורה זו אנטי תיזה לכל התפיסה של אש"ף. אש"ף תומך במדינה, אומנם ערבית, שכבשה מדינה אחרת ללא פרוכוכציה, אומנם ערבית, ומסרכת לפנות אותה. הסיבה היחידה לכך: מפני שאש"ף מקווה לקבל מסדאם חוסיין, לאחר השמדת ישראל, את ישראל על טס של כסף.

בתוך המצב הזה נכנס אירוע הרהיבתי, וכבר אני רוצה לבוא ולומר, שאני מצטער, בכל לב מצטער, על שפיכת דמם של כל בני האדם באשר הם. אבל, עם זאת צריך לזכור, שקודם כול וראשית כול הוחקפו מתפללים יהודים במקום הקדוש ביותר לעם ישראל וליהודי באשר הוא — הכותל המערבי. צריך לזכור שגם הרהיבתי, או מה שנקרא החראם-א-שריף, הוא לא המקום הקדוש ביותר לאסלאם. קדושתו וייחודו ככך שמהמקום הזה עלה מוחמד על סוסו אל-בורק לשמים.

אני אינני מקבל את התיאורים סוחטי הרמעות שנשמעו כאן, אבל צריך לזכור שהאירוע הזה משחק בפירוש לידיים של אלה, ובניהן מדינות אירופיות, שרוצים לקשור את הסכסוך במפרץ עם הסכסוך בישראל. יש כאן סוגיית ראשונה של תהליך חדש, והוא תהליך של טרור, כחלק מהנשק של סדאם חוסיין נגד המדינות הערביות, נגד יעדים אמריקניים, ושום חיידוש — נגד היעדים הישראליים. לא סתם כרוכים הדברים, כמעט יחד — אירוע הרהיבתי ורצח נשיא הפרלמנט המצרי, כמעט באותה נשימה.

הרהיבתי — אירוע טרגי, ומוטב היה אילולא התרחש. אבל היעד ברור: צריך לגרור את ישראל לסכסוך ולהעמיד על קרני הדילמה את המדינות הערביות התומכות באמריקנים ובאירופים, כדי שעמדתם כלפי סדאם חוסיין תשתנה, וכדי שלא תהיה ברירה אלא ללכת לתהליך של פשרה עם סדאם חוסיין.

זהו לנו עת קשה, אבל, לצערי הרב — ופה אני רוצה לומר את זה בצורה הכי כנה — אל נצפה, שמלאכתנו תיעשה בידי אחרים. הערכת, שכסופו של דבר, אם בסוף התהליך הזה יישאר סדאם חוסיין, עם כוחו הלא-קונבנציונלי והאחר, ישראל תצטרך אולי, חס וחלילה, לעמוד לבדה מול עוצמתן של עירק וירדן. מול עוצמתן של עירק וסוריה, או עוצמתן של השלוש ביחד. לכן, חשוב היום יותר מאשר בכל יום אחר דווקא להגיע לקונסנזוס לאומי משותף כאשר הסכנה בשער.

ואולי כאשר אנחנו עוסקים בנושאים כל כך חשובים וכל כך חמורים, נפסיק פעם אחת עם אותן מטבעות לשון שחוקות, שאין מאחוריהן שום דבר. עומד יושב-ראש מפלגת העבודה ועדיין מדבר על מסמך חוסיין. הרי הוא יודע ואנחנו

הממשלה הזאת, המתחזית כממשלה לאומית, הופתעה מאירועי הרהיבית בחג הסוכות. כלום היו הדברים בלתי צפויים? האם היתה בהם הפתעה?

בישיבת הכנסת ביום 21 בפברואר 1989 אמרתי: "ההצעות הן רק סימן מעיד אחד למצב הביטחון בירושלים, ובמיוחד במזרח העיר ובשכונות התפר. תיירים וישראלים מדירים רגליהם ממזרח העיר, שהפכה להיות למעשה הכירה של פלשתינאים. והוספתי: "ירושלים הפכה להיות למרכז הפעילות הלאומית והפעילות האלימה, זו של הטרור וזו של האינתיפאדה. בירושלים יושבים מנהיגי אש"ף, כאן מוציאים לאור את עיתוני ההסתה בשפה הערבית, כאן מקיימים לשכות תדרוך לדיפלומטים ולאנשי מדינה זרים, כאן שולטים ברחוב פרחחיו של ערפאת, כאן שובתים התיירות ושירותי התיירות, כאן מהלכים חופשי רוצחים משוחררי עסקת ג'יבריל הזכורה לדיראון".

אחרי חודשים, ביום 11 באפריל 1989, אמרתי במליאת הכנסת, לאחר התפרצות קשה של מתפללים ערבים בהרהיבית ביום שישי שלפני כן, את הדברים האלה: "צה"ל היה הכובש הראשון בדברי הימים שלא פגע במקום הקדוש הזה, לא פגע בקדושה של אחרים ולא החזירו לידי צאצאיו של דוד המלך, שקנה את המקום הזה".

"נחגנו כך חרף העובדה שזהו המקום הכי קדוש לעמנו. אפילו אחרים חיקו אותנו — הוא קודם כול שלנו, של העם היהודי. בקוראן המוסלמי לא נזכרת ירושלים".

"בהרהיבית ממשיך להתקיים מסגד מוסלמי ובו מתקלים מדי יום ישיי רבבות מוסלמים, והם שומעים שם דברי הסתה ובלע כנגד היהודים ומדינת היהודים, צבאה ואזרחיה. המטיפים חורצים לשון ומסיתים. הם גילו במהרה את פרצופו של 'הכובש', את סבלנותו ואת סובלנותו".

והוספתי אז: "מי חג היו, מאז ומתמיד, מועד וסימן לפריצת התפרצויות ופרעות".

"ראיתי זאת במשך חודשים רבים לאחר ניסיון ההצתה של מסגד אל-אקצה בידי אוסטרלי תימהוני בשם ווהן. ראיתי ושמעתי ממזפה הכותל את המוני המאמינים המתפללים מוסתים עליי הרועים הדתיים שלהם ויוצאים בהפגנות בתום התפילות והדרשות".

והוספתי אז, באפריל 1989: "שר המטרה וממשלת ישראל נכשלו בתפקידם. אם איכדנו את השליטה במזרח-ירושלים — הם צריכים לתת את הדין, שלטון שיוור את תפקידו היה צריך לתפוס מייד אחיזה וניהול של הרהיבית. לא ייתכן כי 21 שנים לאחר ששחררנו את הכותל המערבי — יהודים לא יוכלו להתפלל בו מחשש למתנכלים. התמונה המחרידה של אבנים מתעופפות מעבר לכותל ויהודים מסתתרים מפניהן צריכה היתה להביא להתפטרותו של שר המטרה ואולי של הממשלה כולה".

כך אמרתי אז, והיום הדברים חמורים שבעתים. שר המטרה בר-לב לפחות הבין בביטחון וביקר לעתים במקום. הוא גם בדק תוכניות אבטחה. היום יש לנו שר מטרה שאינו מבין בביטחון, אף-על-פי שהוא מופקד עליו. הוא לא ביקר ולא הכיר את הזירה וגם אינו מסוגל לבדוק תוכניות אבטחה. הכול יודעים שהוא התמנה לתפקיד הזה כדי לשמור על מטע האפרסקים של הליכוד, וזהו מטע גדול, ודי לחכימא.

משטרת ישראל נכשלה בתקרית הרהיבית. ועדת הבדיקה בוודאי תעמוד על זה. היא נכשלה עוד לפני התקרית, כאשר

אנחנו חיים באזור הנשלט עליידי משטרים של ימיהיבניים עם עמים בעלי מודעות של ימיהיבניים. זה מסביר שימוש בכני ערובה להגנת מטרות, התנפלות על בעלי-ברית שהציל אותך, זה מסביר כמיהה לאדם החזק ופונדמנטליזם, זה מסביר דברים רבים.

באין האו"ם, ככלל זה ארצות-הברית, מסוגל להבין ששפת הדמוקרטיה של המאה ה-20 איננה מקובלת, איננה ישימה כמודעות של ימיהיבניים, טועה האו"ם ובראשו המערב ונוהג במדיניות בזויה ובאנטישמיות. קראוהמר היטב את תאור את הקשר הזה במאמרו הידוע ב-"Time".

אנחנו איננו יכולים להרשות לעצמנו את הלוקוסוס של ספקולציות תיאורטיות. כשהרתעתנו איתנה — יש שקט; נזכור את הימים שהדבר הזה היה קיים. כשיש פקפוק בכוחה ובאיתנותה של ישראל — יש תוקפנות, חד וחלק, ומעולם לא היה המצב שונה מאז קום המדינה ולפניה.

ישראל חייבת להגן על כל באי-ביתה, לרבות היהודים בני-ביתה, רבותי הגויים. היא חייבת בהגנה על חופש הפולחן של כולם, לרבות היהודים, רבותי הגויים. רבותי הצרפתים, שמכרתם נשק גרעיני, פוטנציאל של נשק גרעיני לעירק, אתם הקתולים, מעשה יהודה-איש-קריית, רבותי האנגלים, רבותי האמריקנים, כל אלה המגנים אותנו היום על ההתנפלות שלנו, כביכול, תוך התעלמות מוחלטת מהשאלה מה בעצם היו המניעים של ישראל ועד כמה עשתה זאת ישראל מתוך סלידה.

המסקנה — יש לחזק את הממשל כדי שיוכל לפעול תחת כללות כוחו במלחמות יהודים. יש לחזק את הכלכלה, החברה והמודעות הציונית כלי להתנצל. אז תבוא ההרתעה מאלה ויהיה שקט עד שגייע תור הדמוקרטיה במזרח התיכון, ואולי נדבר כולנו בשפה אחת. תודה.

היור' ש' וייס:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת רחבעם זאבי.

אברהם פורו (תנועת המרכז — שינוי):
ואחריו?

היור' ש' וייס:

אחריו השואל. אחרי השואל — חבר הכנסת חגי מירום.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת הנוכחים, דומני שראוי היה ביום כזה כי ייאמרו דברים אל ועל שבויי צה"ל, על הנעדרים ועל הפצועים. ראוי היה לשלוח תנחומים למשפחת השכול של חללי מערכות ישראל ולהזכיר כי באינתיפאדה נפלו 62 יהודים, לפי חשבונאי, ראוי שתישלח ברכה לצה"ל, למטרה, למג"ב, לשב"כ, למוסד, למתיישבים ביש"ע ובגבולות. אבל כל אלה נשכחו מלב, הן מימין והן משמאל.

הממשלה הזאת, המתחזית כממשלה לאומית, צוברת כישלונות ומחדלים מיום כינונה, וקצר המצע והזמן העומד לרשותי כדי לעשות את ספירת המלאי של חטאיה.

הממשלה הזאת, המתחזית כממשלה לאומית, לא הדרישה את ההתיישבות ביש"ע, לא נערכה לקליטת העלייה, לא החזירה את מזרח-ירושלים למדינת ישראל, לא הפסיקה את משפטי הראווה לחיילי צה"ל ולמפקדיה.

היור"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת רחבעם זאבי. אני מזמין את חבר הכנסת אברהם פורו, ואחריו — חבר הכנסת חגי מירום.

אברהם פורו (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו נמצאים באזור בעולם שבו עדיין יש אי-שקט. בעיית ישראל ושכנותיה, לרבות הבעיה שבין ישראל לבין הפלשתינים, איננה בהכרח שורש הסכסוך במזרח התיכון. זאת בהחלט אחת הבעיות של המזרח התיכון, ואני חושב שכל אלה המנסים לכרוך את הסכסוך בינינו לבין שכנינו עם הנושא של פלישת עירק לכוויית, למשל, או עם בעיות אחרות במזרח התיכון, עושה עוול לנו עצמנו, ואנחנו לא צריכים להלקות את עצמנו על דברים שאנחנו לא אחראים להם.

אנחנו נמנים עם אותה קבוצה המנסה להאמין שאפשר להגיע, בסופו של דבר, להסדר שלום באזור. התאכזבנו קשות מהתגובה של הציבור הערבי גם בשטחים וגם בישראל ומצהלות השמחה והעידוד שלהן זוכה סדאם חוסיין. לפחות מבחינת הלב, כנראה שכנינו הערבים גם בתחומי מדינת ישראל וגם בשטחים אינם חושבים כפי שאמר ערפאת בשעתו, שהאמנה הפלשתינית היא "קאדוק", דהיינו בטלה. לפחות לבם של חלק מהם רוצה להאמין שאפשר לחיות עם האמנה הזאת, ליישם אותה, דהיינו להביא בסופו של דבר לחיסולה של מדינת ישראל.

אבל גם הדברים האלה והעמדה הזאת אינם צריכים להביא אותנו לעשיית טעויות קשות. אינני יודע מה תקבע ועדת הבדיקה שמונתה. די אם אציין שבכל זאת עשינו משגה במינוי של ועדת בדיקה. אפשר היה בהחלט למנות אפילו אותם חברי ועדה עצמם; אני מניח שאם נשיא בית המשפט העליון היה מתבקש למנות ועדת חקירה ממלכתית, הוא יכול היה למנות אנשים כרוגמת אלה שמונו, ואלה שמונו הם בהחלט אנשים טובים. אבל, הצורה והאופי של ועדה משתנים כשזו ועדת בדיקה פנימית, לעומת ועדת חקירה ממלכתית. הקימו בישראל ועדות חקירה ממלכתיות לדברים הרבה יותר שוליים, הרבה פחות חשובים מהנושא הזה. ואם בנושא כזה, שעומד במוקד סערה בין לאומית, שלא לדבר על אובדן חיי אדם בהיקף גדול, ועל מעשה כמעט ללא תקדים, שמשטרה במדינה דמוקרטית פותחת באש על מפגינים — אם במקרה כזה אין ממנים ועדת חקירה ממלכתית, מתי צריך בכלל למנות ועדה כזאת?

אני יודע שבין שזו תהיה ועדת חקירה ממלכתית ובין שזו תהיה ועדת בדיקה, חלק מהעולם יתייחס לממצאים כספקנות. אבל אנחנו מצדנו צריכים לעשות כל מאמץ כדי שהוועדה הזאת תיראה אובייקטיבית ככל האפשר גם בעיני העולם, ועדת אובייקטיבית צריכה להתמנות לפי חוק ועדות החקירה, דהיינו — מינוי של נשיא בית המשפט העליון. לכן, לדעתי, נעשה משגה במינויה של הוועדה. אם כי אני אומר, אני מכיר את חברי הוועדה באופן אישי, וכולם אנשים טובים, מוכשרים, יעילים והגונים, ואני בטוח שהם יציאו מסקנות נכונות. אבל עשינו משגה במינויה של ועדה כזאת.

גם ההחלטה של מועצת הביטחון בעיני איננה החלטה מאוזנת. מי שקורא את ההחלטה נדמה לו שמשטרת ישראל עלתה, באיזה אקט של טירוף, להרהיבית ופתחה באש על מפגינים. אנחנו יודעים שהיתה שם פרובוקציה חמורה מאוד. אבל, עצם העובדה שמשטרה במדינה דמוקרטית נאלצת להגיע למצב שבו היא פותחת באש חיה והורגת אנשים, היא כשלעצמה כישלון. כל מה שצריך עכשיו לברוק הוא, מי

היא נערכה בצורה מזוהה של כוחות, מפקדות ושרשרת פיקוד כפי שהיא נערכה. היכן תמצאו שיטה, שלפיה האחריות לשטח של הרהיבית היא בידי מפקד המשטרה של העיר העתיקה, אבל הכוחות המוצבים שם של מג"ב אינם כפופים לו? ואיפה מחזיקים את העתודה הארצית של המשטרה, את הימ"ם — יחידה למבצעים מיוחדים — ביום כזה שיש לגביו אתראות מודיעינית? ואיפה נמצאים ביום כזה המפקד, מפקד המחוז ומפקד המרחב? האם צריך "להעמיא את הגלגל" לגבי אבטחת הרהיבית עכשיו, אחרי 23 שנים של נוכחות בשטח? וכיצד זה, שכמעט כל השוטרים של העיר העתיקה הם ערבים? וכיצד אין מצלמים בטלוויזיה את המתחולל בהר ואין מקליטים את ההטפות של המואזין? וכיצד אין לנו שליטה על הרמקולים של המואזין כדי שנוכל להפסיקם במקרי הסתה קיצונית? וכיצד זה שאין לנו תוחתים מים לטיפול במתפרעים, כלום אין זה עדיף על אש חיה? ואיפה המודיעין האלמנטרי של התצפיות?

משטרת ישראל לא נתנה חשוכה על בעיית הצתה ושרפת כלי רכב ישראלים בירושלים. מתחילת השנה נשרפו מאות כלי רכב, והמשטרה חדלת-אונים. היא גם חישאר כזאת תחת שרביטו של השר הזה.

שר הביטחון החדש של הממשלה המתחזית כלאומית לא הרביר את האינתיפאדה. הוא הפיץ סטטיסטיקות, שלפיהן כאילו נרגעו השטחים. אבל לא מיניה הוא מקצתה. צה"ל מתרכז בצירי המיקורים ומפיק את רוב השטח לשליטת בריוני אש"ף ו"חמאס", מאפשר את הרצח של ערבים בידי ערבים, ממשיכים לסרס את צה"ל, לגלג דורות של חיילים מכולבלים ומפוחדים ושל קצינים המאבדים שליטה.

הממשלה החליטה שלא לקבל את הוועדה של מזכיר האו"ם. זוהי החלטה נכונה, אבל אם תברוק הממשלה במעשה היא תמצא שלפני כ-100 ימים, מייד עם כינונה, היה המעשה המדיני הראשון שלה: הזמנת תת-מזכיר האו"ם לביקורת באזורי יש"ע. מי שהסכים אז לביקורת כזאת הזמין בעצם את הביקור שמתכוונים לו כעת.

שר החוץ דוד לוי העביר איגרת לעמיתו האמריקני, שממנה משתמעת הכרה ב"קו הירוק". הוא מכחיש זאת ואומר, שכן עשר אצלנו מאז 1980. אבל אנחנו קיוונו והאמנו ששר החוץ הלאומי, חישוקאי במילואים או בסדר — לא יעשה כמעשה הזה. איננו מכירים, לא נכיר לעולם ב"קו הירוק". ירושלים חוכרה לה יחיד. הגולן הוא חלק בלתי נפרד ממדינת ישראל. הוסכם גם על מתן דוחות לאמריקנים, משל אנחנו מושבה או מדינת חסות שלהם.

בליכוד — רוממות ארץ-ישראל השלמה בפה, אבל במעשה הם ראשוניים להתקפלות ולנסיגה. כך היה בסיני, וכך יהיה חלילה בגולן, כיהודה, בשומרון ובעזה.

כל זה ועוד, באו עלינו מהממשלה הזאת, המתחזית כממשלה לאומית. האם לא עדיף שהממשלה הזאת תעבור מהר מן העולם? עליכם לבקש מנרש מחורש מהעם. נלך לבחירות והעם יעניש אתכם על מעשיכם ומחדליכם.

אנחנו תובעים: לגרש ללא דיחוי את המתפרעים; לגרש את מנהיגי האינתיפאדה פייצל אל-חוסייני; להחזיר את שליטתנו בהרהיבית ולאפשר כניסה חופשית של יהודים להרהיבית; להחזיר את השליטה הישראלית במזרח-ירושלים; להחליף את שר המשטרה; להחזיר לצה"ל את כושרו, יכולתו, ביטחונו בעצמו וכושר פעולתו; להפסיק את הרצח של ערבים בידי ערבים; לתת ביטחון למתיישבים ביש"ע. תודה.

מכל הטעמים הללו, אם תוצע פה הצעת אי-אמון לממשלה, סיעתנו תתמוך באי-אמון. תודה רבה.

היור"ג ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת אברהם פורז, רשות הדיבור לחבר הכנסת חגי מירום. רציתי לומר לרגע, שיש לך שמונה דקות, אבל חשבתי לחומי, שסיום שכזה יהיה בבחינת מתן סגולה שתהיה ביום מן הימים ראש ממשלה או לפחות שר אוצר, שהרי יושב-ראש הבית עשה זאת כשעלה מר פרס לדבר. אבל מאחר שאני בטוח שאתה מעוניין בתפקידים האלה, אני אותר לך — — —

חגי מירום (המערך):

גם אני עוד לא בטוח כל כך.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו ניצחנו 21:0. כשהסתכלתי על הריקודים ברחבת הכותל למחרת האסון הזה שפקד את הר-הבית, היה לי לרגע איוה הרהור אם לא נעים להם קצת לאלה שרוקדים שם. לא שאני חושב — — —

יואש צידון (צומת):

זה לא כדורגל, זה היה סוכות.

חגי מירום (המערך):

לא שאני חושב שההתקפה שהופנתה לעבר המתפללים בהר-הבית היתה מעשה של צדקה. אני חושב שזאת פראות, אני חושב שזאת פורענות, אני חושב שאסור להשלים עם תופעה מעין זו. אבל, מן העבר השני, אסור גם לשכוח שאחרי הכול ואף שהאגרסיה הזאת הופנתה למתפללים יהודים, במקום הקדוש ביותר לעם היהודי, היא היתה חמורה שבחמורות, אחרי הכול זה הסתיים בסגר אנושית חמורה.

ירושלים היא עיר קדושה לשלוש הדתות המרכזיות בעולם. היא עיר קדושה לארץ היהודים, והיחידה שיש לארץ היהודים, שהיא בירתה. היא עיר קדושה לנצרות והיא עיר קדושה לאסלאם. אין אחוז לירושלים כעולם כולו, לא מכה ומדינה וארצות אחרות שמישהו יכול להעלות על דעתו — אלה אינן כמו ירושלים, בהיותה עיר מיוחדת במינה, שמשום-מה ההיסטוריה האנושית עשתה אותה במשך אלפי שנים קדושה מאוד ליהודים, במשך 2,000 שנה קדושה מאוד לנוצרים ובמשך 1,300 שנה קדושה מאוד למוסלמים. על כן בירושלים, אדוני היושב-ראש, צריך לנהוג יתר זהירות ומשנה רצינות בימים של חג ומועד, בתוך תהליכי האיבה, ולא צריכים להיעזר במודיעין כדי לדעת שאלה קיימים בה.

הקימו ועדת בדיקה. מתווכחים כאן בבית הזה, השכם והערב, איזה מין ועדת בדיקה, ועדת חקירה, ועדה כזאת, ועדה אחרת, היו צריכים להקים כדי לחקור את האירועים שאירעו בהר הבית. אבל יש כלל משפטי, שכל משפטן מתחיל לומר אותו כבר בשנה הראשונה ללימודיו, והוא הכלל שיש דבר המדבר בעד עצמו. אתה לא צריך יותר ממה שקרה שם כדי לדעת, שאם קרה שם מה שקרה שם כפי שקרה שם — היה שם מחדל.

מי שנושא באותה שעה באחריות הממשלתית, מי שנושא באותה שעה באחריות למשטרה, נושא באחריות לאירוע כזה אם הוא לא נוקט מה שצריך לנקוט כדי שלא יקרה, הוא האתראי.

איני מתווכח כלל עם מי שיגיד שחמורה ביותר הפורענות הזו נגד מתפללים יהודים. גם מה שקיבלו המתפללים היהודים על הראש וגם האסון שנמנע שם מיהודים מתפללים ממש בנס, גם זה רובץ על כתפי הממשלה הזאת, גם זה חלק מהמחדל.

אחראי לכישלון הזה. אני מתקשה להאמין שוועדה כלשהי תוכל לבוא ולומר: זהו זה, קורה לפעמים שמשטרה צריכה לפתוח באש ולהרוג 20 איש. אם נקלע לשם כוח קטן של שוטרים, זה היה מחדל בתחום המודיעיני או בתחום ההיערכות. לפחות לפי העובדות כפי שהן נראות עכשיו, היה בעניין הזה כישלון גדול מאוד.

אני מבין שלמדינת ישראל יש קשיים להיערך לקליטה מהירה של המוני עולים, וזה לא דבר רגיל שמדינה, בתוך תקופה קצרה, נאלצת לקלוט כמיות כאלה של עולים חדשים. זאת בהחלט בעיה. אבל, צריך לבוא ולשאל את השאלה, האם אנו עושים את הצעד הראשון לכיוון הזה. ולמרבית הצער, נדמה לי שההיערכות של מדינת ישראל בנושא קליטת העלייה ומה שקורה בתחום הדיור אינם אלא כישלון אחד גדול.

השר שרון ניסה לפני חודשים מספר להשתמש בצווי חירום, ועד היום אנחנו לא רואים התקדמות של ממש בתחום הזה. מדברים, כל פעם רואים בעיתון סוג אחר של בית מתועש וסוג אחר של קרוון, שאולי יומינו. התקדמות ממשית אין, ובהחלט אפשר את הצעד בתקופה כזאת, שלפחות חלק מן הקרוונים כבר יהיה במקום. בסופו של דבר קרוון מיועד לבנייה מהירה וישירה. חלק מהמצוקה הזאת מתורגם, כמובן, לעלייה במחירי הדיור ולעניין המדר, שמייד אניע אליו.

אומנם שמענו שלממשלה יש כביכול תוכנית כלכלית. ניסיתי לעיין בתוכנית הזאת ולמעשה לא מצאתי בה פתרון לעלות האדירה של העלייה. המיסוי על החיסכון לא יביא כסף בשלב המיידי, והעניין של מע"מ על ירקות ופירות, שאולי כן יביא הכנסה משמעותית כלשהי, אני מבין שהוא די תקוע. אני לא רואה נחוצות ברצון להביא לתקון בעניין הזה. כינתיים אפילו מאותם צעדים צנועים, וצנועים מדי לטעמי, שנקטה הממשלה, יש נסיגה. בלחץ איומים של ההסתדרות, איומים שאני קורא להם מופקרים — להשביח את המדינה בים, כיבשה ובאוור — נאלץ שר האוצר לוותר על חלק מהדברים הצודקים שהיו בתוכנית שלו, ונדמה לי, שאם הוא יתמיד בדרך הזאת, התוצאה תהיה רק אחת: אינפלציה דוהרת.

אני נמנה עם אסכולה שמאמינה בכלכלה חופשית. כשעלה הליכוד לשלטון, ב-1977, חשבתי שלפחות בתחום הכלכלי שנתחרו מדוגמות סוציאליסטיות נוסח אלו שעכשיו כשלו במזרח-אירופה. אבל, התברר שרוקא אנשי הליכוד, שמחה ארליך המנוח ואחרים, הצליחו להביא עלינו אינפלציה של מאות אחוזים בשנה, שבקושי, בקושי רב הצליחה ממשלת האחדות הלאומית, עם התוכנית של 1985, לבלום. המצב מתפתח עכשיו, רבותי חברי הכנסת, לקראת אינפלציה דוהרת במהירות חריש. משום, שכאשר המדינה צריכה מצד אחד להוציא סכומי כסף בהיקף כזה, ומצד שני אני לא רואה את סעיף ההכנסות, כל מה שמדובר בו בהגדלת ההכנסות בעצם מטורפד בדרך זו או אחרת, או ששר האוצר מוותר עליו: התוצאה תהיה רק אחת: הדפסת כסף, הדפסת כסף פיירושה אינפלציה דוהרת. גם בשנה שעברה היתה הדפסת כסף בהיקף גדול, אבל כשממשק נמצא במיתון, לפעמים הדפסת כסף בהיקף של מה שקוראים בשפה המקצועית "הורמה" היא דבר נסבל. נדמה לי, שבמצב שבו מצוי המשק הישראלי היום, זה יהיה בלתי נסבל. המדר של היום צריך לעורר סימן אזהרה אחר גדול, משום שדבר אחר הממשלה צריכה להבין: בכל נושא שהוא אין יש מאין. אתה רוצה להוציא על משהו, אתה חייב למצוא את מקורות המימון. למרבה הצער, מקורות המימון כרגע לא נמצאו, ואנחנו עולים, לדעתי, שוב ושוב על המסלול של אינפלציה.

היו"ר ג' גדות:

חברת הכנסת נמיר, אהיה מוכן לאפשר לך המשך הדו"שיח עם חברך לסיעה, בתנאי שתזמיני אותי לנהל את ישיבות הסיעה.

חגי מירום (המערך):

חברת הכנסת נמיר, אם חרשתי לי, אסביר לך אחר כך בשקט מדוע ואיך היו התחייבויות של מפלגת העבודה כפי שהיו לאי-עשייה של חלק מהדברים בשטחים, לרבות מזרח-ירושלים, אבל לא בהקשר של קליטת העלייה והתיישבות.

טוען שר החוץ שלא היו דברים מעולם. אבל אני מקשיב לראש הממשלה ואני שומע את ראש הממשלה ואומר באחד הראיונות השבוע, שאף שהתחייבנו, הוא אינו מתכוון לדווח באמריקנים על השקעות בכינוי לקליטת עלייה ברמת-הגולן ובירושלים. אני שואל את עצמי, אם כן, איך מתנהלת הממשלה הזו? מי מדבר בשמה? מי מתחייב בשמה? מי נותן את המלה של הממשלה הזו — שר החוץ או ראש הממשלה או גורם אחר?

אני רוצה להגיד כאן, בדקה האחרונה שנותרה לי, אדוני היושב-ראש, ששני הנושאים האלה — אירועי הרה-הבית, על המחרל הגרול שהתרחש שם, והמחרל הנורא של התחייבויות שר החוץ — הם עילה מספקת, לפי דעתי, בפחח המושב הזה להצביע אי-אמון לממשלה. ועדיין לא אמרתי מלה אחת על העדר בנייה לעולים, על אינפלציה גוברת והולכת — התפוסס היום מרד שלא היה דוגמתו זה חמש שנים, 2.1% — על העדר תוכנית כלכלית, על העדר תוכנית מדינית כלשהי בכלל, בכחנית "שכ ואל תעשה", וכל הפתרונות שישנם, אם בכלל ישנם, כי מדיניות אין, הם על חשבון שכרו של העובד. בתנאים האלה יש הצדקה ברורה לחלוטין לומר לממשלה הזו: אנחנו לא מאמינים בך.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת חגי מירום. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם רביץ, בבקשה, יעלה ויכוא. אחריו — לחבר הכנסת מוחמד מיעארי.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הרשו לי לחזור כ-2,000 שנה אחורה. לאור המאורעות שהיינו חלק מהם, אני נזכר במה שקרה אז, ואני מרגיש שאני רוצה לשחק אתכם, חברי הכנסת. אז עלו לירושלים חכמי ישראל, רבן גמליאל, רבי אליעזר בן עזריה, רבי יהושע ורבי עקיבא. הם היו עולים לירושלים. כיוון שהגיעו להרה-הצופים קרעו בגדיהם. כיוון שהגיעו להרה-הבית ראו שועל שיצא מבית קודש הקדושים. התחילו הם בוכים. זאת היתה התגובה, בוכים. ורבי עקיבא מצחק. אמרו לו: מפני מה אתה מצחק? אמר להם: מפני מה אתם בוכים? אמרו לו: מקום שכתוב בו "זהו הקרב יומת", ועכשיו שועלים ילכו בו ולא נבכה? מקום קדוש כזה? אמר להם: לכך אני מצחק. דווקא משום כך אני מצחק.

אני רוצה להלעיט אתכם בפרטים. הם תמחו על צחוקו של רבי עקיבא והוא אמר להם: כתוב "ואעידה לי עדים נאמנים, את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו". ומה הקשר בין זכריה לאוריה, הרי זה היה במקדש ראשון וזה במקדש שני? אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה. ומה היתה נבואתו של אוריה? נבואתו של אוריה נמצאת בספר

האזנים גינה והחלטתו חמורה ביותר. החלטת מועצת אירופה חמורה ככל כפליים. ממשלת ארצות-הברית יושבת במועצת הביטחון ועושה כל שאלא ידה לנסות למתן ולהגיע לאיזון תוצאה שתותיר אותה עם הקונסנסוס שהצליחה סוף סוף להשיג סביב סכסוך במקום אחר, שהוא לא רחוק מכאן, בעירק.

אז החליטו לשלוח משלחת בדיקה של האזנים לירושלים. קמה ממשלה זו, ממשלת הליכוד, ומקבלת החלטה לדחות את המשלחת, כלומר לא לקבל את המשלחת. ובעיני פירושו פשוט — להכניס את מדינת ישראל בין הפטיש ובין הסדאם. כי בדיוק כפי שסדאם חוסיין אינו מקבל את החלטות מועצת הביטחון, כך בעיני כל ברי-יבב בעולם מדינת ישראל אינה מקבלת את החלטות מועצת הביטחון. והרי אנחנו חלק מהאזנים, ואנחנו חברים בארגון האומות המאוחדות, אנו שייכים למערכת הדמוקרטית הבין-לאומית הזאת. אנחנו אולי מקבלים את החלטותיה כשנוח לנו, והנה פתאום אנחנו לא מקבלים החלטות שאינן נראות לנו.

אני יודע שיש מקום לדאגה ממשלחת בדיקה. אבל האם זו משלחת בדיקה ראשונה? ונגיח לרגע שממשלת ישראל אינה מרוצה ממשלחת הבדיקה הזו, מדוע לא לקבל אותה בצוננין, להוריד את הדג, לא לפרוס שטיח אדום בפני המשלחת כשהיא נוחתת בנמל התעופה בן-גוריון, אבל יש לקבל כפי שמקבלים את הדין בכל מוסד דמוקרטי ששייכים אליו? את זה ממשלת ישראל לא עושה.

אני חושב שעצם האירועים ועצם התגובה של ממשלת ישראל על החלטת האזנים, הם כשלעצמם מחייבים הצבעת אי-אמון בממשלה. מי שמנהל כך את העניינים, באופן שאירע מה שאירע בירושלים, מי שאחר כך מנהל את העניינים מבחינה בין-לאומית כפי שמנהלת אותם ממשלת הליכוד — צריך להביע לו אי-אמון.

במקביל אנחנו גם מתבשרים על כך שמתוך דאגה כנה ורצינית, מתוך תפיסת האחיות של ממשלת ישראל לנושא של קליטת העלייה, הולך השר דוד לוי ונותן בארצות-הברית מכתב, שאין לו פירושים אחרים, בכל הקשר לקליטת עלייה, ולפיו אין ליישב עולים, לא רק בשטחים. אני מתנגד ליישוב של עולים בשטחים בכלל, כי אני רוצה שנישא וניתן על השטחים האלה — אבל ירושלים, רחמנא ליצלן, איננה שטחים יותר, ורמת-הגולן היא לא שטחים יותר. ולפי המסמך שנתן דוד לוי, שאינו כולל סיוע אזרחי אלא מתייחס לנושא של קליטת העלייה, אין התיישבות של עולים בגולן ובירושלים. זה אולי המעשה החמור ביותר שממשלת הליכוד הזאת עשתה מאז הקמתה.

אנחנו, מפלגת העבודה, שיש לה תפיסת עולם ידועה באשר להסכם שלום ובאשר להחזרת שטחים, כחלק מהשמאל הישראלי, אנחנו מעולם לא היינו מוכנים בהקשר של התיישבות וקליטת עלייה לחסום את מורח-ירושלים ואת רמת-הגולן.

אורה נמיר (המערך):

גם לא בהקשר אחר.

חגי מירום (המערך):

בהקשר אחר, כן.

אורה נמיר (המערך):

ירושלים — בשום הקשר.

אברהם רביץ (דגל התורה):
חבר הכנסת זאבי נוכח תמיד.

רבותי חברי הכנסת, את אשר ישנו עמנו היום ואת אשר איננו עמנו היום, אני אינני סבור שמעל במת הכנסת עלינו לעשות היום את החשבון של כל מה שהתרחש בהר"הבית ובכוחל המערבי. אני חושב שזה פשוט לא הגון, כאשר יושבת ועדה אשר מונתה על-ידי ממשלת ישראל, והיא נאמנה עלינו שתעשה מלאכתה נאמנה. יש אספקטים שונים לכדיקת הוועדה הזאת. אספקטים ארגוניים, משפטיים, לאומיים, חברתיים. אני חושב שטוב עשתה הוועדה שהתחילה לברוק את הדברים כאשר זימנה עצמה בראשונה לכית הכלל, להיפגש דווקא עם אסירי שישיב שם, פיצל אל-חסייני. אני חושב שעשתה בחוכמה.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אבל היא כלי סמכות. הוועדה.

אברהם רביץ (דגל התורה):

לוועדה הזאת יש הרבה יותר מאשר סמכות, כיוון שכל העם רוצה לדעת את כל האספקטים, גם הארגוניים, גם את צורת תפקוד המשטרה. רוצים לדעת את כל הדברים גם יחד. ולכן אינני חושב שמן הראוי ומן החוכמה לדון היום על מה שקרה, ועלינו להיאזר בסבלנות.

אבל הייתי רוצה לומר שני דברים. הדבר האחד, חברינו אזרחי מדינת ישראל הערבים מדברים רבות, וכמידה ידועה של צדק, על חוסר האיוון בתגובות הציבוריות. אני מוכרח לומר לכם: אני, אולי כיוון שאינני קורה יותר מדי עיתונים, לא שמעתי, בקול מינורי לפחות, תגובה על מעשה זריקת האבנים על המתפללים היהודים במקום הקדוש ביותר לעם היהודי. שמעתי מן הצד היהודי, ואתם שמעתם, תגובות וזעמות וכאב על שפך הדם שהיה על הר"הבית. מן הראוי, גם כדי להציג את העמדה של העם הערבי, מן הראוי היה — וזה ביסוד ובשורש המחלוקת — לגלות הבנה לכל שלעם היהודי יש קשר עמוק, כל יינתק, עם ארץ-ישראל, עם ירושלים, עם הקודש, עם קודש הקודשים.

אנחנו מנועים מלעלות על הר"הבית בגלל קדושתו של הר"הבית, כי אנו לא ראוים לעלות להר"הבית. אבל אנו קשורים אל הר"הבית בקשרים עמוקים ביותר, ודאי לא פחות מן העם המוסלמי המתפלל שם.

אני שייך לקואליציה, כפי שידוע לכם, אבל אני מוכרח לומר, כיהודי פשוט, אני לא מבין מדוע ממשלת ישראל לא תמצא את ההודמנות להסביר את עמדתה, באמת בפרופיל הנמוך ביותר, אבל להסביר את עמדתה למשלחת המגיעה למדינת ישראל.

המבוכה גדולה. לפי דעתי, אנחנו צריכים, כולנו יחד, לצפות אל העתיד, אל אותו יום שבו נערים ונערות ישחקו ברחובות ירושלים.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת אברהם רביץ. רשות הדיבור לחבר הכנסת מוחמד מיעארי, ואחריו — לחבר הכנסת עבד-אלוהה דראושה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
(נושא דברים בלשון הערבית)

אתרגם את הדברים: מאחר שראש הממשלה התעלם מגורלם — — —

מיכה: "לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלים עיין תהיה והר הבית לבמות יער". חורבן. "שדה תחרש", ירושלים תהיה כעין. ולכן צחק רבי עקיבא. מדוע הוא צחק אם כך נראית ירושלים? מכיוון שרבי עקיבא ידע ששתי הנבואות קשורות זו בזו. אם המצב כל כך גרוע שציון שדה תחרש, תחזיק גם הנבואה השנייה המופיעה בספר זכריה. ומהי הנבואה השנייה, רבותי? — "כה אמר ה' צבאות, עד ישוב זקנים וזקנות ברחבות ירושלים ואיש משענתו בידו מרב ימים". תמונה של שלושה, תמונה פסטורלית כזאת. יושבים זקנים וזקנות ברחובות ירושלים, "ורחבות העיר ימלאו ילדים וילדות משחקים ברחבותיה".

רבותי חברי הכנסת, אינני יודע היום, בתקופתנו שלנו, אם עלינו לבכות או לצחוק או שניהם גם יחד.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
שניהם גם יחד.

אברהם רביץ (דגל התורה):
שניהם גם יחד.

המצב כל כך — — —

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
מי שבוכה — בוכה, ומי שצוחק — צוחק.

אברהם רביץ (דגל התורה):

מכיוון שהמצב כל כך גרוע, ירושלים איננה כערי העולם. ירושלים היא עיר השלום. זו מהותה של ירושלים. ואם בירושלים קורים דברים כפי שקרו בחג הסוכות, הרי זה כאילו "שועלים ילכו בה".

רבותי חברי הכנסת, אני חושב שאנחנו מצווים, על-פי דברי רבי עקיבא, להסתכל קדימה ולראות את העתיד, את המגיע לירושלים. והמגיע לירושלים הוא, שרחובות העיר ימלאו ילדים וילדות משחקים ברחובותיה.

רבותי, אינני חושב שמן החוכמה נעשה — — —

היו"ר ג' גדות:

אדוני חבר הכנסת שבח וייס, אתה פשוט מפריע לצופים שיושבים כאן כל העת והוכיחו עקביות ומשמעת עצמית ועניין רב. אתה פשוט פוגע בשורה. אתה פוגע בשורה. אתה מפריע להם להמשיך לעסוק במלאכתם החשובה.

שבח וייס (המערך):
באולם או כיציע?

היו"ר ג' גדות:
באולם כולו.

אברהם רביץ (דגל התורה):
רבותי חברי הכנסת הנוכחיים — — —

שבח וייס (המערך):
הנוכחים.

אברהם רביץ (דגל התורה):
הנוכחים, תודה.

היו"ר ג' גדות:
גם הנוכחים.

שבח וייס (המערך):
זה משתנה כל הזמן.

בעוד כל הקורבנות נמנים עם הצד המותקף. כך היה במקרה שלנו.

הניסיון להטיל את האשמה על הקורבנות ולנקות את הרוצחים מאשמה הוא פשע נוסף, הממית עלבון ובוז על כל מי שנסגה לעשות כך.

היכן היא ההתקפה הערבית היוומה, כבוד שר המשטרה, שאתה חוזר עליה כמו תקליט, כמו תוכי? היכן התכנון הקפדני? איפה נאספו מצבורי האבנים?

בשעות הראשונות זו היתה גרסתו של מפכ"ל המשטרה, ואני חושב ששר המשטרה עוד דוגל בעמדה הזאת. היא הושמעה בתוקף רב ברדיו ובטלוויזיה. לא חלפו 24 שעות, ואותו מפכ"ל, יעקב טרנר, הופיע על אותו מרקע, כאשר בפיו אמת אחרת, הפוכה מן האמת הקודמת. לא היה תכנון, אמר הקצין הכביר, לא הוכנו מצבורי אבנים.

למרב המלא, ראש הממשלה חזר על שקר זה היום בכנסת, והוא מנסה להפיצו ללא הצלחה בעולם כולו. אני שואל: אם היתה התקפת פתע פלשתינית, איך הצליחו כוחות הביטחון לפנות, מבעוד מועד, את אלפי המתפללים היהודים מרחבת הכותל. זאת שאלה המחיית חשובה. אומרים: התחילו לזרוק מטר של אבנים, הכול לפתע, אבל אף אחד לא היה ברחבת הכותל כאשר נזרקו אבנים. והם לא נזרקו — כפי שהוסבר לי, אינני קובע מסמרות — דווקא לכותל, אל המתפללים, אלא משם, ליד שער המוגרבים, באו פצצות הגז והיריות, והאבנים נזרקו לכיוון מי שירה והרג בדם קר. צריך להביא את זה בחשבון. אני חושב שהעולם יודע את זה.

ה"ווינגטון פוסט" והכתב שלו פרסמו עוד היום, שלפני שהיו פצצות גז לא היו במקום וריקות אבנים. זאת כותב אדם שהיה נוכח במקום. זה ישראלי. אני חושב שקוראים לו שחר אילון, או שם דומה.

כבוד היושב-ראש, עם ועדת בדיקה או כלי ועדת בדיקה, נשאת השאלה הפשוטה: 21 גברים, נשים ונוער, חסרי מגן וחפים מפשע, נטבחו על-ידי כוחות הביטחון, ואחריהם של הממשלה הממונה על כוחות אלה מוכחת בעליל; דוגרי וכלי קונצים. זאת העובדה הפשוטה הכופה את עצמה על כל אדם שרוצה לחשוב. מי שרוצה לזייף, מי שרוצה לתמרן, מי שרוצה להאשים, זה עניינו.

אני הייתי בשטח יומיים לאחר המקרה; ראיתי במו עיני את עקבות הפשע שם ואת הדם שנשפך. אני שמח שיש אנשים פרטיים וארגוני מתנדבים, כיניהם גם ישראלים ויהודים, שעושים עבודה טובה ולא מחכים לא לוועדת בדיקה של המפכ"ל ולא לזו של ראש הממשלה, יודעים ורואים את העובדות בשטח.

איזו התנהגות זו שיורים באמבולנס נוסע המוביל הרוגים ופצועים? אני לא אומר את זה סתם. איזו התנהגות זו שיורים לתוך בית-חולים, מה הרבך הזה? ופצצות גז בתוך חדר יולדות. ובכיתת החולים "אל-מוקאסד" מפנים את התינוקות שזה עתה נולדו בגלל הגז של השוטרים ושל כוחות הביטחון, שעונים לכאורה רק לפרובוקציה ושהיו לכאורה תחת סכנה של בלוקים וסלעים וצינורות, והשד יודע מה; כל אלה נורקים עליהם, ואף אחד לא נפגע, כולל יוצאים בריאים ושלמים.

בידי הדוח שהוציאה עמותת הרופאים הישראליים הפלשתינים לזכויות האדם, בידי תמונות של אמבולנסים מנוקבים ותמונות של בית-חולים, שהחלונות והזכוכיות שלו מנוקבים בכדורים חיים ובפצצות גז.

היור' ג' גדות:

סליחה, חבר הכנסת מיעארי, אני מודיע לך, שבשל הנחמדות שלך, התרגום איננו על חשבון הזמן שלך אלא על חשבון הזמן שלי.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום): יפה.

מאחר שראש הממשלה התעלם, בצורה צינית ובלתי אנושית, מגורלם ומחיהם של 21 פלשתינים שנרצחו בדם קר בחצר מסגד אל-אקצה, ואף ניסה לחפות על הפשע ולהאשים את הקורבנות, אזכיר את שמות החללים, למען יזכרו ולמען ההיסטוריה:

עז ג'יהאד אל-יאסיני, בן 14, מירושלים; ג'אבר מחמד זאהדי, מירושלים; עבד אל-כרים זעאחרי, בן 36, מג'בל אל-מוכבר; מג'די נזמי אברסיכין, בן 18, מאל-רדאס, ירושלים; רכבי חסן אל-עמורי, בן 53, משכונת אל-בריד; איברהים מחמד אדקי, בן 16, משועפאט; מרים חסן זהראן מחטוב, בת 25, מאל-קביבה; מחמד עריף אבו סנינה, בן 20, מירושלים; פאזי חסין חסן אבו סנינה, בן 19, מוואדי אל-ג'וז; מג'די עבד חמידאן אבו סנינה, בן 18, מירושלים; ברהאן אל-דין כאשר, בן 19, מירושלים; מוסא אל-סריטי, בן 26, מירושלים; חסן שחאדה עבר רבו, בן 20, מקלנדיה; איברהים עבר אל-ג'פאר גוראב, בן 32, מוואדי אל-ג'וז; מחמוד חסן רג'ב ג'מהור, מבית-ענאן; עומר איברהים אל-דיוק, בן 24, מוואדי אל-ג'וז; אימן מוחיאלידין אל-שלאמי, בן 18, מוואדי אל-ג'וז; ערנאן חלף גנדי, בן 28, מתמרה, הגליל; פאזי סעדי אסמעיל אל-שיך, בן 63, מרמאללה; ג'מאל מחמד דאוד עביראח, מג'בל אל-מוכבר; נג'אל סעד אל-דין סיאם, בת 70, מוואדי אל-ג'וז.

יהא זכרם ברוך.

כבוד היושב-ראש, אני רוצה להעיר הערות, לא מן הכתוב. עקבתי אחרי כל המאורעות, שמעתי את ראש הממשלה ואת שר המשטרה, את חברי הכנסת שעלו על הדוכן הזה, ואני חייב לציין שלא שמעתי אף לא אחד מגנה את מעשה הרצח ואת הטבח במסגד אל-אקצה. לא שמעתי אף לא אחד מגנה.

קריאה:

זה לא נכון.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אמרתי ש"מגנה". הביעו צער, אבל לא היה אף אחד שאמר: אני מגנה את הטבח הזה. אף אחד לא עשה את זה. למה אני אומר את זה? כי לגבי הפלשתינים כולכם, כל השמאל, עומדים עם סטופר. אם יש מקרה טרגי, אם משהו נרצח, מתחילים לחקור את הפלשתינים: למה לא גיניתם, ולמה אתם קושרים את זה למקרים אחרים. צריך להיות לפחות נאה דורש ונאה מקיים. לא נאה דורשים ולא נאה מקיימים. זה מצער מאוד.

לגופו של עניין, לא אביא פרטים, כי המקום אינו מחייב. העובדה שבתום ההתנגשות בין הציבור הפלשתיני לבין המכונים "כוחות הביטחון" נמנו 21 הרוגים ו-200 פצועים פלשתינים, לעומת אפס נפגעים בקרב אותם כוחות הביטחון או אחרים, עובדה זו אומרת דורשני. אלה הן תוצאות אופייניות לפיגורם ולא לקרב פנים אל פנים. בקרב אמיתי נפגעים בדרך כלל אנשים משני הצדדים הלוחמים, מי יותר ומי פחות. ואילו בפיגורם ובטבח יוצאים בדרך כלל מבצעי הפיגורם נקיים.

הממשלה, היא צריכה לתת את הדין. או תתפטר, או שנביע לה אי-אמון.

היו"ר ג' גדות:

סליחה, חבר הכנסת מיעארי, אני לא הבינתי בדיוק. לצורך הפרוטוקול, ההצעה שתגיש איננה במסגרת הצעת אי-אמון. היא הצעה לסיכום שאיננה מביעה אי-אמון בממשלה?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

כן, כן. אדוני. אני רציתי להבהיר דבר פרמלי. אני הגשתי הצעה נפרדת להביע אי-אמון בממשלה. אני רואה בדיון הזה, כנאום שלי ובהצעת הסיכום כאילו הצעת אי-אמון. ואני מוותר על הדיון הנפרד בהצעת האי-אמון שהגשתי.

היו"ר ג' גדות:

זה משולב יחד, אני רוצה שתדע.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

זה משולב. הצעת האי-אמון שהגשתי נגמרה. דיברתי עם סגן מזכיר הכנסת. זאת אומרת, הנאום הזה והצעת הסיכום הם במקום הצעת אי-אמון, אבל הם כבקשה לאי-אמון בממשלה.

היו"ר ג' גדות:

אני מבקש ממך שבתום נאומך, בזה הרגע, תחליף מלה נוספת עם מזכיר הכנסת כדי לוודא שאתם משדרים על אותו גל. בסדר?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
בסדר.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לך. אני מודה לחבר הכנסת מיעארי.

ז. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

החלטות ועדת הכספים המאשרות הוראות כצויו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 33) (תיקון), (תיקון מס' 33) (תיקון מס' 2), (תיקון מס' 35), (תיקון מס' 36) (תיקון מס' 40), (תיקון מס' 41), התשנ"א — 1990. תודה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה למזכיר הכנסת.

ח. הודעת ראש הממשלה על פעילות הממשלה

שהוא בלתי אפשרי. היא פשוט מפירה את החוק, ואין זה נאה שממשלה תפר את החוק, מה עוד שמדובר בחוק-יסוד, והוא חוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל. לאחר שאקרא סעיף אחד מתוך חוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל, מייד יובן למה אני מתכוון. סעיף מספר 4 לחוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל, אומר: "הממשלה חשודה על פיתוחה ושגשוגה של ירושלים ועל רוחות תושביה על-ידי הקצאת משאבים מיוחדים, לרבות מענק שנתי מיוחד לעיריית ירושלים (מענק הבירה) באישור ועדת הכספים של הכנסת. לירושלים יינתנו עדיפויות מיוחדות בפעילויות של רשויות המדינה לפיתוחה של ירושלים בנושאי משק וכלכלה ובנושאים אחרים. הממשלה תכונן גוף או גופים מיוחדים לכיצוע סעיף זה". למיטב ידיעתי, הממשלה לא ביצעה, וגם איננה מבצעת, את הסעיף הזה.

אינני מכיר תשובה נכונה יותר, טובה יותר וכמובן מכובדת יותר מאשר כיבוד הסעיף הזה שבחוק-יסוד, שחובה

חברי הכנסת, אני חושב שכאן נעשה מעשה איום. וכדי לכפר, קודם כול צריך להודות, כי אם לא מודים ומתעלמים אין כל תקווה לחקן את המצב או לנהוג אחרת. הם ימשיכו להרוג אנשים במקום.

אתם יודעים, חברי הכנסת, איך מקבלות המשפחות את המנחמים ואת זרם האנשים שפוקד אותן? הן מקבלות אותם בקפה מר ובמשקה מתוק, והרמו ברור. אומנם יש מרידות בלב על הריגתם ורציחתם של האנשים, אבל הם גם מגישים את המשקה המתוק, כאות למצב ולנחישות ההחלטה, ששום טבח לא ירתיע אותם ולא ירפה את ידיהם. מה הם אומרים? הם אומרים: אנחנו רוצים לחיות חופשיים, כלי כיבוש, במדינה עצמאית לצד מדינת ישראל. והכוחל והרהיבית והמסגר — אלה צריכים להיות לכולם, כל אחד בחלקה שלו. אבל לא כל יום שני וחמישי, בחסות המשטרה, אל מול נאמני הרהיבית. הם אומנם הולכים לבית-המשפט, ובית-המשפט אוסר עליהם לעלות להרהיבית — למה השוטרים לא הקפידו לבצע את פסק-הדין של בית-המשפט העליון, שאסר על האנשים האלה להתגנב ולהתפרץ לתוך המקום, שאסר להם, לפי פסק-הדין, להיכנס אליו? והכול כדי לשנות עובדות וכדי ליצור מצב חדש וכדי ליצור את הפרובוקציה. ואחר-כך, במקום לקחת ולזרוק אותם לכל הרוחות, באים והורגים את אלה שהתנגדו. כאילו שבכך ביצעו את פסק-הדין של בית-המשפט העליון. איפה המשטרה, כבוד שר המשטרה?

אנחנו הגשנו אומנם הצעת אי-אמון בממשלה בגלל הטבח, אבל אני רואה את הצעת הסיכום שאגיש אחר כך כהצעה הבאה במקום הצעת אי-אמון. לכן אני אומר: נוכח אחריותה הברורה והפשוטה, כפי שהיא נראית בעליל, של

היו"ר ג' גדות:

רשות הדיבור היא למזכיר הכנסת להודעה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אנו ממשיכים בדיון על הודעת ראש הממשלה על פעילות הממשלה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליהו בן-אלישר, ואחריו — לאחרון הנואמים, חבר הכנסת שבח וייס. חבר הכנסת דראושה אינו נוכח באולם.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לנוכח ההתקפה הקשה הזאת שמדינת ישראל חייבת לעמוד מולה בנושא שהוא מרכזי בכל ההיסטוריה שלנו ולכל עצם היותנו עם ומדינה, ירושלים, יש לי הצעה, ואני מתכבד להגיש אותה כאן, אדוני היושב-ראש, עם בקשה אל חבר הממשלה, השר הממונה על הקשר עם הכנסת, והבקשה היא, שהשר הממונה על הקשר עם הכנסת ידווח על בקשתי זו לממשלה.

אני חושש מאוד, שהממשלה הכניסה את עצמה למצב

יש מידה רבה מאוד של עלבון לאינטליגנציה כאשר היום, בהחלטה של מועצת הביטחון, ואני שמח שהזכיר את זה דווקא ראש האופוזיציה חבר הכנסת שמעון פרס, כי כאן כמובן בולט הקונסנזוס, בולטת האחדות; בהחלטה של מועצת הביטחון מוזכר השם הערבי להר הבית — החראם-א-שריף, אין התנגדות, ודאי, מדוע לא? יש עוד שם, ככה הוא ידוע בעולם הגדול, ואין מכנים את הכותל המערבי באותה החלטה — and other holy places — ומקומות קדושים אחרים. המקום הקדוש ליהודים הוא אחד ממקומות קדושים אחרים. הר הבית מכונה בשמו הערבי.

אדוני היושב-ראש, עלבון לאינטליגנציה, אבל לשים לב, התוספת האמריקנית, נכון, אין כאן שינוי כלשהו במדיניות האמריקנית אשר ידועה מאז 1967. למה מאז 1967? מאז 1948, הרי ארצות-הבית לא הכירה בריבונות ישראל גם לא על ירושלים של 1948 ולא רק על ירושלים של 1967. זה שינה משהו לעם היהודי? זה שינה משהו לנו? ודאי שלא. אבל בכל זאת לא נעים, כאשר על-מנת להשיב את הנמר הטורף של הקואליציה האמריקנית-הסעודית-המצרית-הסורית, שנועדה להגן על אינטרסים שלטוניים וכלכליים ותו לא, ירושלים חייבת לשלם את המחיר.

האזכור של אמנת ז'נבה הרביעית, ביחס לירושלים — של ישראל כמעצמה כובשת ירושלים — מפי הנציג האמריקני, חייב להירשם כאן ב"דברי הכנסת" בדחייה מוחלטת, ולא רק בתוקף, אלא יסלח לי היושב-ראש, בשיטת-נפש, דווקא מפני שהדבר נאמר מפיו של נציג מעצמה ידידותית.

וברשותך, אדוני היושב-ראש, אורח נמצא כאן בארץ והוא שר החוץ הבריטי, אשר מצא לנכון להכריז הכרזות ובהן התנגדות למדיניות הישראלית ולעמדות הישראליות לא רק אצלו בבית, בבריטניה, שזה בסדר, מקובל, אומנם כאשר אתה עומד לבקר במדינה אתה תשוחח, תכריז ותדבר כבר שם. במדינה שלך — מילא, במצרים הוא היה צריך להכריז הכרזות עד כמה בריטניה מתנגדת לישראל? הוא היה צריך לדבר על חוסר החוקיות של התיישבות יהודים? במצרים הוא היה צריך לדבר על אדמות פלשתיניות כבושות? אדמות ערביות פלשתיניות כבושות? הוא רוצה לדבר אתנו בגילוי לב. אין הוא אומר? המנהיגים הישראלים אוהבים גילוי לב, ננות, ואני לא אתחנף אליהם, כי הישראלים לא אוהבים חנופה.

אני פונה אל האורח הנמצא כאן בארץ, זכותי המלאה לדבר אליו, הוא כאן, היום הוא לא נמצא במקום אחר: ימי המנדט נגמרו, הסתיימו ללא שוב. זאת אני אומר לא רק בגלל הדברים האלה שהוא כבר הספיק להשמיע אלא הוא העיף לאוויר של עולם איזה מין בלון ניסוי שאומר: ועידה בין-לאומית — ישראל מתנגדת, בואו ננסה לפחות איזה צעד ראשון, איזה ניסיון של ועידה של לפני הוועידה, לא ועידה ממש, קודם כול חמש המעצמות הגדולות. שימו לב: יתכנסו — לא שלטונות המנדט, אלא שלטונות המנדט בעולם יתכנסו. לא רק ארצות-הברית, אלא גם בריטניה-המועצות, כמובן בריטניה, כמובן צרפת, כמובן סין, ללא השתתפות ישראלית. ואז הוא מדגיש, למען האובייקטיביות והנייטרליות: ללא השתתפות הפלשתינים, ללא השתתפות הערבים, ואותה ועידה תכין את הוועידה שתבוא לאחר מכן, בהשתתפות הישראלים, בהשתתפות הפלשתינים, ומדגיש שר החוץ הבריטי: ואנחנו חייבים להביא בחשבון את העמדות של אש"ף, "PLO" בשפתו.

שר המשטרה ר' מילוא:

גם ראש האופוזיציה אומר שמועצת הביטחון — — —

לקיים אותו ולכבד אותו, כתשובה וכמענה על ההתקפה הקשה שבה חייבת לעמוד המדינה בגין ריבונותנו על ירושלים.

את זאת אני אומר דווקא מפני שאני מתחייס בהרכבה מאוד עצב לטרגדיה אשר התרחשה. חיים של ערבים שנלקחים יקרים כמו כל חיי אנוש, בין שהם ישראלים ובין שאינם ישראלים. נהרג על הר הבית גם אזרח ישראלי.

הטרגדיה הזאת לא יכולה לשמש תירוץ ולא יכולה לשמש עילה ובוודאי לא מכשיר פוליטי בידי אלה המבקשים לשלול את זכותנו, את זכותו של העם היהודי על ירושלים. זה מה שקורה. זה גם מה שאנחנו ראינו בבית הזה בעת הדיון הזה, וחבל.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת בן-אלישר, תרשה לי לסייע בדרך, נדמה לי שברשימה שקרא חבר הכנסת מיעארי היה יותר מישראלי אחד.

שבח וייס (המערך):

מתמרה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

— — — אם ירושלים היא חלק מישראל, כולם ישראליים.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

לא שזה משנה, אדוני היושב-ראש: היה אזרח ישראלי אחד, אבל כל בן-אנוש הוא בן-אנוש, ולא חשובה כאן האזרחות. הלוואי, אדוני היושב-ראש, שהיו חברי כנסת אשר היו מתייחסים באותה מידה אל אזרחים ישראלים, אל יהודים אשר נרצחו על שפת הים בתל-אביב או במקום אחר, או בנהרייה, או אשר דוודרו באוטובוס, על לא עוול בכפם, אל מדרון בדרך לירושלים וכו'. אבל לא זאת אני מתכוון לומר בשעה זאת.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

היו יגיונים — — —

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

יגיונו גם בכנסת וגם בתקשורת — — —

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אני לא שוכח דבר, אדוני, האמן לי. אינני רוצה להיגרר לוויכוח, בעיני מי חיי אדם יקרים יותר. אינני רוצה גם להיגרר לוויכוח על סיווג של חיי אדם. אני אינני מסווג חיי אדם.

לכן, אדוני היושב-ראש, זאת הצעתי לממשלה. לא רק מועצת הביטחון, לא רק ארצות-הברית, באמצעות השגריר שלה באומות המאוחדות — ואני יכול, כמובן, לצטט את מה שהוא אמר — ולא באמצעות היושב-ראש של מועצת הביטחון, שהוא שגריר בריטניה במועצת הביטחון, לא רק אלה רוצים לקחת מאתנו את ירושלים. הפולמנט האירופי ומי לא, כולם, פה אחד, כן, העולם כולו נגד זכותנו על ירושלים, כאילו לא אנחנו, העם היהודי, נתנו את ירושלים לתרבות האנושית, לדתות המונותאיסטיות, לנצרות ולאסלאם. מה היתה ירושלים היום אלמלא נתנו אותה ארצות-הברית לעולם? עוד עיר. לכן יש חשובה, ומעבר לוויכוח על מה כן אמרנו לבייקר ועל מה לא אמרנו לבייקר, בלי להיות שלם עם כל מה שאנחנו אמרנו לבייקר, כפי שאני בדרך כלל לא שלם עם מה שאנחנו אומרים לבייקר, בוודאי ובוודאי לא עם מה שבייקר אומר לנו — את המעשה הזה יש לראות בסך הכול, לא רק במסגרת מדיניות משתנה אלא במסגרת כיבוד החוק, ולכן זה כל כך חשוב בעיני.

שבח וייס (המערך):

אבל הוא אמר את זה בביקורת, לא בחדווה.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

ראש האופוזיציה אמר, שאילו הסכמנו לוועידה בין-לאומית, אז לא היו דנים במועצת הביטחון במתכונת של ועידה בין-לאומית בסוגיה הארץ-ישראלית. זה מקובל? הדבר הזה יכול להיראות נכון? זוהי ראייה נכונה של המצב הבין-לאומי?

ואם כבר, יורשה לי לומר עוד דבר. בסוף השבוע הזה פורסמה, ולמיטב הכרתי זו הפעם הראשונה שיש פרסום כזה, התכתבות בין איש מדינה ישראלי, שמעון פרס, אז היה ראש הממשלה, לבין המלך חוסיין. לא משרד ראש הממשלה מסר לפרסום בעיתון "ידיעות אחרונות" את הצילום של שני המכתבים, גם לא משרד החוץ הישראלי. זו הפעם הראשונה, למיטב ידיעתי, שלא מודלפים, אלא בעצם נמסרים לפרסום העיתקי התכתבות בין ראש ממשלה ישראלי לבין ראש מדינה ערבי, כאשר שתי המדינות נמצאות במלחמה. שגם זה ייאמר כאן, שגם זה יוזכר, זה אי-פרופו ראש האופוזיציה היום.

שבח וייס (המערך):

מה זה יכול להזיק? זה יכול להביא תועלת.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

מה זה יכול להזיק? אני מציע שתסמיכו את מי שתסמיכו לברוק אצל המלך חוסיין אם הפרסום הזה עוזר לו, אם הוא מעוניין בפרסום נוסף אולי, אם הוא אוהב את הפרסום הזה של ההתכתבות שלו עם ראש ממשלה ישראלי.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אתה חושב שצריך היה לתאם את זה?

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אגב, אם אתה כבר מושך אותי, אגיד לך שפעם גם נעשה ניסיון — כך אמר שרון אמריקני ידוע — לתאם עם מלך ירדן שידור בטלוויזיה אמריקנית. גם זה כבר קרה.

אדוני היושב-ראש, התשובה הצודקת ביותר, הקולעת ביותר, שאנחנו יכולים לתת לכל המקטרגים, לכל המשטינים, בין הגויים, ולפעמים גם בין הישראלים, לעניין ירושלים, היא חד-משמעית: שהממשלה תחליט להשקיע מתקציבנו, מתקציב המדינה, את המקסימום בירושלים, ללא שום צל של ספק.

ואני סומך על ראש הממשלה ועל שר החוץ ושר הביטחון ועל כמה חברי כנסת ישראלים, שידעו לתת את התשובה המתאימה גם לשר החוץ הבריטי היום, המייצג ממשלה, שאולי אולי מאעלמת מן העובדה שארץ-ישראל היא היום חופשית, משוחררת, ותחת שלטון וריבונות ישראליים.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת בן-אלישר. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, אחרון הנואמים.

שבח וייס (המערך):

חברי היושב-ראש, חברי הכנסת, בין הרה-צופים, הרה-זיתים והרה-בית, כמשולש הזה, שאינני יודע אם מספר הקילומטרים הרבועים שלו עולה על מספר אצבעות יד אחת, יש אוויר ספוג אלקטרוזות מיטיות. בירושלים הזאת מסתובבים חולמים, הוים, חוֹזִים, משיחים ומשיחי-שקר, שוחרי שלום ומחרחרי מלחמה. זהו מקום קדוש ליותר ממיליארד בני-אדם, אגב, בגלל מרכזיותו בתורת הדתות, בכך

אין ספק. אני מסכים עם חברי חבר הכנסת ד"ר אליהו בן-אלישר, שהזכיר את ייחודה של ירושלים בשל תרומתו לה. אבל כל מי שרוצה להמשיך להיות ריבון בירושלים חייב להלך על בהונות האצבעות בעיר הזאת.

חברי שר המשטרה, אני אינני נמנה עם מי שסבורים שחייבים לכוון ועדת חקירה משפטית. לי יש הרגשה, שגם ועדת בדיקה תעשה עבודה טובה. אינני רוצה לפסול אותה מראש, כי אני יודע, הניסיון הוא שרק על-פי התוצאות והמסקנות קובעים אחר כך מה היה טוב ומה לא, על-פי השקפות עולם. אבל, לפני הקמתה, לפני שקרו הדברים הנוראים האלה, לפני שנשפך שם דם, היה צריך להיות ברור כל הזמן, ובמיוחד בעת הזאת של המשבר כמפרץ, שאנחנו בצדק רוצים להימנע מכל תוספת ישראלית למתיחות. היו צריכים להביא בחשבון מראש את הגרוע ביותר. אני מקווה שהדבר הזה יילמד לעתיד. טדי קולק הוא לדעתי הדוגמה המובהקת של סינתזה של תחושת הצדק שבשליטתנו בירושלים והכוח להתחשב בתחשבות אנושית, דתית, בבני כל הדתות. אחרת לא נוכל להיות שם. אחרת יחזירו לפתחנו את סעיף 4 בהחלטת האומות המאוחדות מ-1947, על קורפוס ספרטוס, על בינאום ירושלים.

מה שקרה שם הוא אסון אנושי. ופה אני רוצה לבוא דברים עם עמיתי הרתיים. כולנו יודעים מהי מצוות "ושמחת בחגך". אבל אחרי שקורה אסון, בלי קשר מי אשם בו, אפשר להשביח שמחה לכמה שעות. אין דבר יותר אנושי מזה. כאשר שמעתי בבוקר את הקול של היהודי המחפף לבחור הזה, "ושמחת בחגך", חשבתי בלבי: איזו אטימות לב. הוא לא מבין מה קורה כאן? ואני אומר שוב: גם אם מי שנהרגו היו מעורבים אישית בפרובוקציה, אם אכן היתה פרובוקציה, הם כבר מתים.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הרבנים הראשיים — — —

שבח וייס (המערך):

הצד הזה של "ושמחת בחגך" — היתה גם הזמנה של שני הרבנים הראשיים, והשתתפו גם אנשים מסורתיים אחרים.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

יושב-ראש הכנסת.

שבח וייס (המערך):

כן, נכון, וזאת שגיאה קשה מאוד. הדת היהודית תמיד הקדימה את האנושי לטקסי. חברי היושב-ראש, איך זה ייתכן שאנחנו, שהענקנו לעולם את עשרת הדיברות, את תמצית תורת המוסר, באגף הדתי שלנו יש כל כך הרבה אטימות לעקרונות אנושיים פשוטים, בלתי מסובכים, שקודמים לכל טקס?

והערה לפני האחרונה, חברי היושב-ראש. יש ליניקג', לא יעזור שום דבר. הליניקג', נובע מעצם העובדה, שיש יותר מדי אינטרסנטים שמעוניינים בו, וגם ארצות-הברית, גם בנאומי של הנשיא בוש כבר היה רמו על כך. מי שרוצה שהליניקג' הזה לא יתקיים צריך היום, בתוך סערת המפרץ, להתניע מחדש את מנוע השלום. ויש לממשלה הזאת תוכנית שלום ממאי 1989. יש שם יסוד אחד שאפשר להפוך אותו ליסוד מאוד חיובי. הוא פרוצדורלי, אבל יש בו מהות, וזה הבחירות בשטחים, הניסיון להגיע אל האנשים האלה שישתתפו במשחק, בצורה הכי מתחכמת, הכי נחרצת, הכי גמישה, ואז אנחנו נוכיח שאין ליניקג', שלמרות מה שקורה שם אנחנו — בניסיונו לשלום.

חברי, חבר הכנסת בן-אלישר, יכול להיות שלא ניענה בחיוב, ייתכן מאוד שניתקל בקי אטום. יש לנו כבר אסופה

תקיפת היהודים המתפללים במקום הקדוש ביותר לעם היהודי ופוגעת במעמדה של ירושלים המאוחדת בשלטון ישראל.

2. הכנסת קובעת כי ממשלת הליכוד, בראשותו של יצחק שמיר, נעדרת קו מדיני ותפיסה אחראית וכי במשך כהונתה התאמתו החששות שממשלת הליכוד תביא להתדרדרות היחסים עם ארצות-הברית, להקצנת הסכסוך הערבי-ישראלי כתוצאה מקיפאון התהליך המדיני ולפגיעה בתדמיתה של ישראל בעולם.

3. ממשלת שמיר והדרג המדיני אינם יכולים להתחמק מאחריותם בתחום הביטחון והשמירה על ביטחונם של האזרחים. הכנסת רואה בממשלה את הכתובת האחרית למעשים והמחוללים בכל התחומים ומצינת בצער את אוזלת היד, הוויכוחים המתקיימים בתוך הממשלה ועמדותיהם הסותרות של חבריה, ואת ניסיונם של ראש הממשלה והשרים הממונים להתנער מאחריות המחייבת מתפקידם.

4. הכנסת קובעת כי הממשלה מגלה אוזלת יד מוחלטת ונכשלה כישלון מוחלט בהיערכותה לקליטת העלייה. העלייה ההמונית מברית-המועצות וקליטתה בישראל הן האתגר הציוני האדיר שבפניו ניצבת מדינת ישראל. הממשלה טרם החלה בכנייה בהיקף הנדרש ולא החלה ביצירת מקומות עבודה. תפיסתה של הממשלה, המפקירה את גורל העלייה בידי כוחות השוק, היא שגויה והרת-אסון. על הממשלה לקחת על עצמה את משימת קליטת העלייה בעיקר בתחומי הבינוי והתעסוקה.

5. לפיכך, סיעת המערך מביעה בזאת אי-אמון בממשלה לפי סעיף 36(ב) לחקנון הכנסת.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת חיים רמון. אנחנו עובדים עתה להודעה נוספת, יביא אותה חבר הכנסת חיים אורון. הודעת סיכום מטעם סיעות ר"צ, מפ"ם ושינוי.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הודעת סיכום הדיון של סיעות ר"צ, מפ"ם, שינוי:

1. הכנסת מביעה את צערה העמוק על הטרגדיה האנושית שהתחוללה על הרהיבת בשבוע שעבר. הכנסת משתתפת באבל של המשפחות הערביות השכולות ושולחת איחולי החלמה לכל הפצועים.

2. הכנסת מגנה בתוקף את המעשה חסר התקדים של קנאים ערבים שרגמו באבנים מתפללים יהודים ליד הכותל. התנהגות מחפירה זו היתה בלתי נסבלת ותרמה להמטת האסון הכבד על הרהיבת.

3. התוקפנות הערבית על הרהיבת, אומללה ומגונה ככל שתהיה, אין בה כדי להצדיק הרג חסר הבחנה של 21 אנשים ערבים. כל האירועים האלה חמורים מאין כמותם, חייבו ועדיין מחייבים הקמת ועדת חקירה ממלכתית בראשות שופט. הכנסת מביעה מורת רוח על שהממשלה לא מצאה לנכון לכוון ועדה כזאת.

4. הכנסת סבורה שהחלטת מועצת הביטחון אינה מאוזנת, היא לוקה בחידריות אנטטישראלית. עם זאת, שנתה הממשלה כאשר החליטה שלא לקבל את המשלחת מטעמו של מזכיר האו"ם, ההחלטה השגויה הזאת מעמידה את ישראל בעיני רעת הקהל הבין-לאומית כשורת הסרבנים, מביאה את היחסים עם ארצות-הברית עד משבר ומערערת את מעמדה של ישראל בירושלים הברירה. הכנסת קוראת לממשלה לחזור בה

גדולה מדי של אכזבות מרות בדבר הריאליזם של הצד השני. אבל צריך לעשות את זה, דווקא עכשיו לנסות, לא רק כדי להיראות, אולי בכל זאת יקרה משהו.

כל קיפאון מצדנו, כל קיפאון באשמתנו יצטרך אחר-כך למאזן קשה מאוד נגדנו, מכביד מאוד. ואני אומר את זה גם על דעתה של מפלגה שיש לה רעיון אחר לדרך השלום, אבל היא סבורה שקבלה מוחלטת של עמדות הצד השני מסכנת את קיומה של מדינת ישראל. לכן גם אנחנו, אם היינו היום בשלטון או שותפים בשלטון היינו נקלעים לקושי עצום במציאת הפתרון הכולל. אסור לוותר על החתירה לכיוון הזה.

אני רוצה לקוות שוועדת הבדיקה תעשה את עבודתה כאלו היתה ועדה משפטית. אין שום סיבה שלא תעשה את זה כך. אני רוצה להציע לך, חברי שר המשטרה — וכבר שמעתי היום בסיפוק שאחם הולכים לכיוון הזה — את הדין-וחשבון הזה, כפי שהוא יהיה, ללא מורא וללא משוא פנים — והוא ביטוי ליכולתנו הדמוקרטית לבדוק את עצמנו. לפעמים באכזריות, ולנהוג בקשיחות גם כלפי עצמנו — למסור לשליחים של מזכיר האו"ם. ואם ראש הממשלה או שר החוץ לא יעשו את זה, אפשר למצוא דרג אחר שימסור את זה, אם אתם רוצים לשמור על העיקרון של אי-קבלתם על רקע ההרצדירות של ההחלטה.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת שבח וייס, שהיה אחרון הנואמים. ועתה, חברי הכנסת, אנחנו עובדים להצעות לסימום של הדיון.

שבח וייס (המערך):

האם את ההצעות יגישו היום או יחד עם ההצבעה?

הי"ר ג' גדות:

אנחנו לא נושאיר שום שפיץ, פשוט נגמור את הדיון עד תומו, נגיש את ההצעות ונשאיר לשבוע הבא אך ורק את ההצבעה עצמה, שתתנהל בצורה הכי חלקה בעולם.

ראשון הדוברים — חבר הכנסת עוזי לנדאו, שיביא את הצעת הסיכום מטעם סיעות הליכוד, ש"ס, המפד"ל, צומת, התחיה, דגל התורה, אגודת ישראל והסיעה לקידום הרעיון הציוני.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מתכבד להביא הצעת סיכום מטעם סיעות הליכוד, ש"ס — ספרדים ושמרי תורה, המפד"ל — מפלגה דתית לאומית, הסיעה לקידום הרעיון הציוני, התחיה, צומת ודגל התורה, והצעת הסיכום אומרת: הכנסת רושמת לפנייה את הודעת ראש הממשלה כפי שנמסרה לכנסת ביום כ"ז בתשרי התשנ"א, 15 באוקטובר 1990. תודה רבה.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לך על ההודעה. רשות הדיבור עוברת לחבר הכנסת רמון, שיביא בפנינו את הצעת הסיכום של סיעת המערך לסיכום הדיון בנושא: הודעת ראש הממשלה על פעילות הממשלה. בבקשה.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת סיעת המערך לסיכום הדיון בנושא: הודעת ראש הממשלה על פעילות הממשלה.

1. הכנסת דוחה את החלטת מועצת הביטחון 672 מיום 13 באוקטובר 1990 בהיותה חידרית, מתעלמת מהאירועים של

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
הערה לכבוד היושב־ראש. אני ראייתי, עם סיעת חד"ש,
נייר ובו כתוב שההודעה תיקרא בשבוע הבא. נראה שהם סמכו
על זה.

היו"ר ג' גדות:
אנחנו נטפל בזה ככני בית־הלל, בכל מקרה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
ראיתי חובה לעצמי להעיר זאת.

היו"ר ג' גדות:
אני מודה לך על הערתך.

רשות הדיבור לחבר הכנסת זאבי, שיביא את הצעת
הסיכום מטעם סיעתו, סיעת מולדת. חבר הכנסת זאבי, רשות
הדיבור נתונה לך.

רחבעם זאבי (מולדת):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת הנוכחים, הצעת סיכום
לדיון על הודעת ראש הממשלה מטעם סיעת מולדת:

א. הכנסת קובעת, שהממשלה נכשלה בטיפול
באיתפארה ובטרור הערבי.

ב. הכנסת קובעת, שהממשלה נכשלה בטיפול בביטחון
במזרח־ירושלים.

ג. הכנסת קובעת, שמשטרת ישראל ושר המשטרה נכשלו
בתקרית הר־הבית בחג הסוכות.

ד. הכנסת קובעת, שהממשלה הפקירה את המתיישבים
היהודים בש"ע להתקפותיהם של בריונים ערבים.

ה. הכנסת קובעת, שהממשלה גרמה לרפיון בשורות צה"ל
כתוצאה מהוראות מבובלות, או בלתי־אפשריות, ובקיום
משפטי ראויה לחיילים ולמפקדים.

ו. הכנסת קובעת, שמכתבו של שר החוץ לעמיתו
האמריקני, שלפיו מתחייב מחדש ה"קו הירוק", הזכור
לדיראון, היה טעות אומללה.

לפיכך אנחנו מבקשים לראות בהצבעה על הודעת
הממשלה כהצבעת אי־אמון בממשלה. תודה.

היו"ר ג' גדות:
אני מודה לחבר הכנסת זאבי, חברי הכנסת, אני רוצה
להעיר הערה בטרם נעילת הישיבה. חבר הכנסת רמון, הייתי
מבקש שתקשיבו כולכם.

רחבעם זאבי (מולדת):
"כולכם" זה שלושה.

היו"ר ג' גדות:
אלה שלושה אנשים חשובים מאוד.

כרגיל, חברי הכנסת אמורים להיות נוכחים במליאה עד
תום הדיון. ודאי שהדברים אמורים לגבי סיום דיון והגשת
הצעות החלטה. לכן, בימים כתיקונם וכלי משוא־פנים, אפשר
שלא הייתי מאפשר בשבוע הבא, או בכל עת אחרת, לסיעת
חד"ש, להביא את הצעת הסיכום שלה. אך ציפור קטנה לחשה
לי, שהם פשוט הוטעו בדרך זו או אחרת. לכן אני כבר מודיע
לבית, שבטרם הצבעה בשבוע הבא, אנחנו נעשה מעשה של
חברות טובה כלפי הסיעה הזאת, ונאפשר להם, גם אם באיחור,
להגיש את הצעת הסיכום שלהם.

מהחלטתה, לקבל את המשלחת מטעם מזכיר האו"ם ולשתף
אתה פעולה.

5. האירועים של הימים האחרונים מוכיחים כי גם משבר
המפרץ אין בו כדי להעלים את הבעיה הפלשתינית ולדחוק
אותה לקרן זווית. פתרונו של הבעיה הפלשתינית היה ועודנו
בהכרה הדדית בזכות ההגדרה העצמית של שני העמים. הכנסת
קוראת לממשלה להכשיר את עצמה לקראת משא־ומתן ישיר
עם נציגים מוסמכים של העם הפלשתיני בהקדם האפשרי.

6. הכנסת מקדמת בקורת־רוח עצומה את גלי העלייה
לישראל. הכנסת רואה בדאגה את קוצר־ידה של הממשלה
במלאכת הקליטה. חוסר המעש בתחום השיכון וההעסקה
מסכן את המשך העלייה. הכנסת קוראת לממשלה להתמסר,
הלכה למעשה, למאמצים עילאיים וחסרי תקדים כדי להביא
לצמיחה במשק. למען העולים החדשים, התושבים הוותיקים
והווגות הצעירים כאחד, ולא להסתפק בהחלטות ריקות, שאין
בהן כל אחיזה במציאות.

7. הכנסת קוראת לממשלה לנקוט צעדים מעשיים של
השקעות הון, שייצרו מקומות עבודה למאות אלפי העובדים
שייחוספו בחמש השנים הקרובות למעגל העבודה. ללא
מחויבות אחרת של הממשלה. קשה יהיה למנגנוני השוק
לעמוד במשימת ענק זו.

8. הכנסת קוראת לממשלה לקצר את הליכי הפשרת
הקרקעות ואת תהליכי הבנייה, וליצור היצע דירות שיעצור את
האמרת המחירים ויספק את צורכי הוותיקים והעולים
החדשים.

על המחדל בתחום המדיני ובתחום הקליטה מציעות
סיעותינו אי־אמון לממשלה.

היו"ר ג' גדות:
אני מודה לחבר הכנסת חיים אורון. האם יש כאן מישהו
מאנשי חד"ש? אני מציע, שחבר הכנסת מיעארי יעלה מטעם
מפלגתו שלו, ונראה אם יש בכניין מישהו מטעם סיעת
חד"ש.

רחבעם זאבי (מולדת):
סיעת מולדת גדולה יותר מסיעתו של חבר הכנסת מיעארי.

היו"ר ג' גדות:
אני מודה בכך. זו טעות שלי. הטעות נובעת מכך שסדר
הדפים שהונח לפני היה שונה. אני מתנצל בפני סיעת מולדת.
אני מציע שניתן לחבר הכנסת מיעארי, מאחר שהוא כבר עומד
כאן, להציע את הצעתו. אני חוזר ומתנצל בפני סיעת מולדת.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
הודעת סיכום מטעם סיעת הרשימה המתקדמת לשלום:

הכנסת דוחה את הודעת ראש הממשלה וקובעת: ראש
הממשלה הפגין כוז וזלזול בחיי אדם, בניסיונו לגולל את
האחריות להריגתם של 21 פלשתינים ולפציעתם של מאות על
הקורבנות עצמם. בעשותו כך חיוק את התחושה, הפושטת
בחוגים רחבים בחברה הישראלית ובעולם, כי לא רק
זכויותיהם האנושיות והלאומיות של הפלשתינים אינן ראויות
לכיבוד, אלא גם חייהם.

הממשלה, בראשותו של יצחק שמיר, מהמרת על עתידם
של שני העמים, לכן אנחנו מציעים לה אי־אמון.

היו"ר ג' גדות:
אני מודה לחבר הכנסת מיעארי.

להציע את הצעתה מחר עם תחילת הדיון. בטרם עניין
אחר, בטרם יועלו נושאים אחרים על סדר-היום. היא תוכל
להציע את הצעתה מחר, וכך נחסוך מעצמנו את העניין בשבוע
הבא.

אם כן, חברי הכנסת, לאחר שליכנו גם עניין זה — — —

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני חופשי לצאת?

היו"ר ג' גדות:

אתה רשאי לצאת.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אולי תציין שסיעה אחת נשארה כאן
בהרכב מלא עד תום הדיון.

היו"ר ג' גדות:

למה לי לציין, שהרי דבריו אלה כבר נכנסו לפרוטוקול,
גם אם לא הייתי רוצה בכך.

אם כן, חברי הכנסת, אני מודיע על תום הדיון. תם

סדר-היום להיום. הישיבה הבאה תתקיים מחר, יום ג' בשבוע,
כ"ז בתשרי, 16 למנינם. ישיבה זו נעולה.

חיים רמון (המערך):

אני מציע ליושב-ראש, שיציע ליושב-ראש הקבוע,
שלכבוד הכנסת ייתן לסיעות, לפני ההצבעה, לחזור על הצעות
הסיכום שלהן.

היו"ר ג' גדות:

זה לא נעשה, אבל אני משוכנע שחבר הכנסת רמון מסכים
אתי, שההצעה לאפשר לסיעת חד"ש להציע את הצעתה בפעם
הבאה היא הצעה הוגנת וחכמת.

רחבעם זאבי (מולדת):

חבר הכנסת רמון, חכה.

היו"ר ג' גדות:

נכון. חבר הכנסת רמון, אני מביע את מחאתי על כך
ששליש מחברי הכנסת ברחו מן המליאה בזה הרגע. הייתי
קורא לשליש הזה להישאר עוד שנייה כדי לשמוע את דברי
היושב-ראש, שהרי מדובר בשליש שלם של חברי הכנסת
הנוכחים כאן.

חיים רמון (המערך):

הסדרנים קוראים לי לטלפון.

היו"ר ג' גדות:

רק שנייה. אני כבר אומר, שאני אאפשר לסיעת חד"ש

הישיבה ננעלה בשעה 21:27.